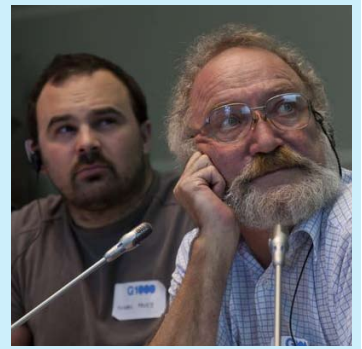
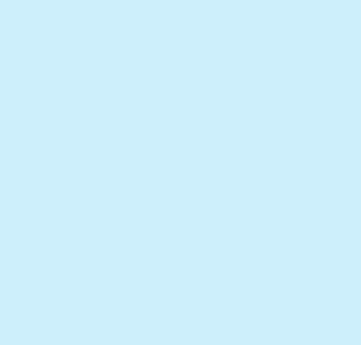
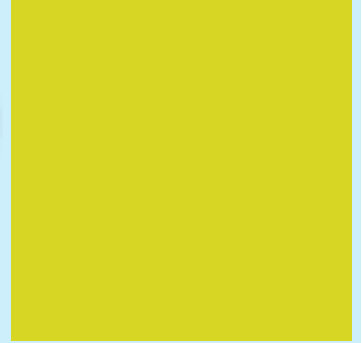

G1000

EINDRAPPORT

DEMOCRATISCHE INNOVATIE IN DE PRAKTIJK

Colofon

Coördinatie & Redactie

Inge Henneman & Christophe Bell

Miriana Frattarola

Lieve Van den Broeck

David Van Reybrouck

Auteurs

Christophe Bell

Benoît Derenne

Miriana Frattarola

Jelle Henneman

Ken Lambeets

Min Reuchamps

Lieve Van den Broeck

David Van Reybrouck

Eindredactie

Charlotte Bonduel, Emilie Roell & Lieve Van den Broeck (Nederlands)

Bart Defrancq, Aline Goethals, Miriana Frattarola & Vincent Vandermeeren (Frans)

Fatma Girretz & Christoph Raudonat (Duits)

Michael Mould & Peter Vermeersch (Engels)

Vertaling

NL>FR en FR>NL

Bart Defrancq

Douchka De Groote

Ellen Devlaeminck

Céline Dubois

NL>DE

Stefaan Maes

Karel Platteau

Patrick Rondou

Rudi Thomassen

Brunhilde Vandenbulcke

NL>ENG en ENG>NL

Petra Heylen

Véronique Philips

Simon Van de Sande

Peter Vermeersch

Vormgeving & Illustraties

Jelle Meys

Fotografie

© Studio Dann, Ternat

© Jean-Luc Tillière

Verantwoordelijke Uitgever

Benoît Derenne

ISBN 978-2930275-53-6

Wettelijk depot D-2012-8490-08

2012, © G1000

EINDRAPPORT

**DEMOCRATISCHE INNOVATIE
IN DE PRAKTIJK**

INHOUD

■	VOORWOORD	7
■	HET PROCES	
	HISTORIEK	11
	INTERNATIONALE CONTEXT	20
	METHODE	24
	FUNDRAISING EN BEGROTING	31
	ORGANISATIEVORM	35
■	DE RESULTATEN	
	DE G1000 ZET DE NOODZAAK AAN DEMOCRATISCHE INNO- VATIE OP DE AGENDA	40
	DE G1000 ZET SOCIAAL-ECONOMISCHE PRIORITEITEN OP DE AGENDA	44
	HET EINDRAPPORT VAN HET BURGERPANEL	49
	DE AANBEVELINGEN VAN DE G1000	88
	REACTIES VAN DE VOORZITTERS VAN DE PARLEMENTEN NA ONTVANGST VAN HET EINDRAPPORT	91
■	DE TOEKOMST	95
■	EXTRA'S	
	HET G1000 RAPPORT VAN DE INTERNATIONALE WAARNEMERS	103
	DE STICHTERS VAN DE G1000	109
	DE G1000 MEDEWERKERS	113

■ VOORWOORD

■ EEN BIJDRAGE VAN BURGERS VOOR DE TOEKOMST VAN ONZE DEMOCRATIE

HIER LIGT DAN HET RAPPORT VAN DE G1000, HET ONAFHANKELIJK BURGER-INITIATIEF DAT TERUG ZUURSTOF WIL GEVEN AAN ONZE DEMOCRATIE. WAT BEGON ALS EEN IDEE GROEIDE OP KORTE TIJD UIT TOT HET GROOTSTE BURGERINITIATIEF VOOR DEMOCRATISCHE INNOVATIE IN EUROPA. EURONEWS NOEMDE DE BURGERTOP VAN 11 NOVEMBER 2011 "EEN NOOIT EERDER GEZIEN EXPERIMENT, EEN IMMENSE BURGERVERGADERING; DE G1000 VORMT ONDERDEEL VAN EEN HEEL PROMINENTE BEWEGING IN EUROPA: HET VERLANGEN NAAR DEMOCRATISCHE HEROPLEVING."

Toch is dit rapport veel meer dan het verslag van de burgertop in Tour&Taxis. Het geheel duurde meer dan een jaar en nam zijn tijd. Wat wij deden was slow politics. Van bij het begin was de G1000 opgevat als een drietrapsraket. Er was een fase vóór en een fase na de burgertop. Dit rapport biedt dan ook zicht op het hele proces, op de resultaten, maar net zo goed op de methodes.

Bij elke stap van de G1000 werd ons vermoeden bevestigd: gewone burgers willen niet alleen mee nadenken over politieke vraagstukken, maar kunnen dat ook. Als je hen voldoende ruimte en informatie geeft, alsook een veeleisend methodologische kader slagen ze erin om constructieve oplossingen te bedenken, zelfs voor

complexe of emotioneel beladen vraagstukken. Wie als volwassene wordt behandeld, gedraagt zich volwassen. De G1000 heeft daarmee bevestigd wat ook in het buitenland al bleek: deliberatieve democratie (of “overlegdemocratie”) werkt.

Onze samenleving zou dan ook gebaat zijn met meer betrokkenheid van de burger. Een levendige democratie moet je elke dag verdienen en dat is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen burgers en diegenen die zij hebben verkozen. De inspanningen moeten van beide kanten komen om nieuwe ruimtes van democratisch overleg mogelijk te maken. Het gaat om een dubbel leerproces: het politiek personeel moet zijn oor te luister leggen en burgers integreren in processen van democratische (co)creatie en de burgers moeten, al dan niet opnieuw, leren om hun ideeën naast elkaar te leggen en overeenstemming te bereiken. Voor geen van beiden is dat evident!

De verhouding tussen overheid en burger wordt steeds horizontaler. Hoe moeten politieke leiders omgaan met de mondige, maar vaak ontgoochelde of argwanende burger? Het antwoord is, merkwaardig genoeg, door te leren loslaten. Want die kritische burger is geen lastpak, maar een kans. Welaan dan, betrek hem bij het bewind – met name via een proces van loting. Vraag zijn mening. Laat hem meedenken, zowel in het belang van andere burgers als voor zichzelf. Niet alleen levert het nieuwe ideeën op, het opent nieuwe perspectieven en geeft ook meer vertrouwen in een vernieuwd democratisch systeem. Vertrouwen langs de kant van de burger, de verkozene en de politieke leiders.

WIJ WILLEN ER ALVAST MEE DOORGAAN!
DE G1000 WIL DE KOMENDE JAREN, IN DE
SCHOOT VAN DE STICHTING VOOR TOEKOM-
STIGE GENERATIES DIE DE G1000 VANAF
HET BEGIN GEADOpteERD HEEFT, UITGROEI-
EN TOT EEN PERMANENT PLATFORM VOOR
DEMOCRATISCHE INNOVATIE IN BELGIË. HIJ
WERD GESTEUND DOOR MEER DAN 800 VRI-
JWILLIGERS, 3000 DONATEURS, 12000
SYMPATHISANTEN EN DE GROTE BUITEN-
LANDSE BELANGSTELLING VOOR DIT PROJECT.
MAAR BOVENAL DOOR DE ENERGIE VAN ALLE
DEELNEMERS AAN DE G1000. HET IS DE
BETROKKENHEID EN DE TOEWIJDING VAN GE-
WONE, UITGELOTE BURGERS DIE BEWIJST HOE
ONZE DIERBARE DEMOCRATIE KAN (EN MOET)
VERBETEREN ALS ZE DE UITDAGINGEN VAN
DEZE EEUW HET HOOFD WIL KUNNEN BIEDEN.
AAN ALLEN! ZEER GROTE DANK VOOR DIT
GESCHENK.

*Benoît Derenne (Directeur van de Stichting voor Toekomstige Generaties)
& David Van Reybrouck (schrijver),
medestichters van de G1000*

Douchka & Ruth,
vrijwilligers tijdens het Burgerpanel

'Als tolk moet je àlles vertalen: inhoud & emoties. Het was een intense, ontroerende, soms heftige ervaring. Zo'n burgerpanel is eigenlijk een mini-maatschappij, met alles wat daarbij hoort.'

De Standaard

'Een baanbrekend laboratorium.'

Simon, was vorig jaar tolk op de Burgertop, is nu een vrijwillige vertaler... vanuit Singapore

'Ik heb Lijphart gelezen en weet dus wel iets af van overlegdemocratie... Of dat dacht ik tenminste. Maar toen ik zag hoe die principes zelf tot leven kwamen, hoe echte mensen debatteerden, het oneens waren, toch een consensus bereikten, toen schoot mijn gemoed in de tolkcabine vol. De G1000 was het bewijs dat "wij allen samen" niet zomaar een lege slogan is, maar dat we allemaal, als we tenminste proberen, deel uit kunnen maken van iets wat groter is dan onszelf.'

Pierre,
lid van het Burgerpanel

'In een format als Big Brother of Temptation Island zouden we iedereen die ons dwars zit gaandeweg wegstemmen. Maar hier doen we het anders: we moeten allemaal samen blijven en tonen dat samenwerken mogelijk is. Dát is de uitdaging, dát is wat dit proces zo verrijkend maakt. Daarom doe ik mee!'

Willem Schinkel, socioloog

'Het project is vernieuwend, gebaseerd op recente ervaringen in IJsland en (iets dat) moet toegejuicht worden alleen al omdat het een experiment met democratie is.'

HET PROCES

■ HISTORIEK

■ HOE HET ALLEMAAL BEGON

U weet het allicht nog: na de verkiezingen van 2007 kwam er een wankelende regering, na de verkiezingen van 2010 kwam er géén regering. België brak alle internationale records op vlak van politiek onderhandelen. En tijdens dat langste formatiebeeraad ooit kon de burger alleen maar toekijken. Sommigen jubelden bij het aanslepende proces, anderen ergerden zich blauw, maar wat beiden gemeen hadden, was dat ze aan de zijlijn moesten blijven staan, zoals supporters bij een voetbalmatch.

Ja, sommige burgers lieten van zich horen: de online-fora van de kranten stonden vol met geschreeuw over en weer. Op Facebook en Twitter werd er heftig gediscussieerd. Er kwam een Shame-betoging, een Camping16-initiatief, een frietkot-revolutie. Sommigen zwoeren nooit meer te gaan stemmen, nog anderen lieten hun baard staan.

Maar wat ons allen kenmerkte was dit: machteloosheid. De burger had zijn stem gegeven en kon nu nog enkel kijken hoe een handvol politieke leiders tevergeefs een regering probeerde te vormen.

■ EEN PRIL IDEETJE

Het was in die context dat David Van Reybrouck, auteur van het boek Congo, moest denken aan hoe in de vroege jaren negentig de civil society van het toenmalige Zaïre in Kinshasa bijeen was gekomen om te praten over de toekomst van het land. “Hun Nationale Soevereine Conferentie was niet volmaakt, maar toonde wel hoe gewone burgers in staat waren om een nieuwe publieke ruimte te creëren.” Het was september 2010. In een opiniestuk in De Standaard en Le Soir schreef hij:

“DROOM EVEN MEE. IK ZIE DUIZEND BELGEN SAMENKOMEN. (...) DE HELFT MANNEN, DE HELFT VROUWEN, UIT ALLE GEWESTEN EN GEMEENSCHAPPEN, ALLES MOOI IN EVENWICHT. IK ZIE MENSEN DIE UIT HET MIDDENVELD KOMEN: DE VAKBONDEN, DE JEUGDBEWEGINGEN, DE VROUWENVERENIGINGEN, DE VERSCHILLENDE GELOOFSOVERTUIGINGEN, ZIJ DIE GELOVEN EN ZIJ DIE NIET GELOVEN, ZIJ DIE HIER GEBOREN ZIJN EN ZIJ DIE NAAR HIER GEKOMEN ZIJN. (...) WE GAAN NAAR ELKAAR LUISTEREN ALVORENS ONS TE VERDEDIGEN. EMPATHIE GAAT ELK COMPROMIS VOORAF. (...) ER ZULLEN RAPPORTEN EN AANBEVELINGEN KOMEN. (...) DE BURGERS, DAT ZIJN WIJ. AAN DE SLAG!”

Paul Hermant, de bekende radiocolumnist van de RTBF, hernam het idee van David in zijn dagelijkse kroniek. Hij dichtte het voorstel “de kracht van een goed idee” toe:

“WAT BIJ EEN GOED IDEE VAAK OPVALT, IS DAT HET OP HET EERSTE ZICHT NAÏEF LIJKT. NAÏVITEIT KOMT VOORT UIT EENVOUD EN HELDERHEID EN IK WEET NIET WAAROM, MAAR EENVOUD EN HELDERHEID WORDEN ZELDEN ALS POLITIEKE KWALITEITEN BESCHOUWD. DE VADERS VAN EUROPA WAREN ZO BANG VAN DE NAÏVITEIT VAN HUN IDEE DAT ZE ZICH HAASTTEN OM HET INGEWIKKELDER TE MAKEN, OM TOCH MAAR SERIEUS GENOMEN TE WORDEN.”

Paul verwees ook naar eerdere burgerpanels die in België werden gerealiseerd. Hij betoonde zich een groot voorstander van loting. Deelnemers mochten zich niet zelf aanmelden, maar moesten door een toevalssteekproef worden aangeduid: “De kracht van burgerpanels is de loting van de deelnemers. Loting betekent de geboorte van de democratie, de bakermat zelfs.”

■ DE STROOMVERSNELLING

Paul en David kenden elkaar niet, maar in januari 2011, toen een zoveelste politieke onderhandelingspoging was gestrand, spraken ze af voor een koffie. Dit is geen crisis van België, beseften ze, maar een crisis van de democratie. Democratie is toch meer dan gaan stemmen? Democratie, dat is toch burgers die met elkaar overleggen over de toekomst van hun samenleving? Burgers hebben stemrecht, maar hebben ze ook spreekrecht? Als we nu eens burgers lieten mee beraadslagen, opperden ze voorzichtig.

En toen ging het plots heel snel. Een week later zaten ze samen met vijf experts op vlak van burgerinspraak. Dit groepje van 7 groeide op nauwelijks enkele maanden uit tot een groep van 27. Naast wetenschappers, journalisten en denkers kwamen er mensen uit de wereld van de communicatie en de logistiek bij. En uit de culturele wereld. Nederlandstaligen, Franstaligen en Duitstaligen, oud en jong, nieuwe en oude Belgen. Mensen met zéér uiteenlopende politieke voorkeuren, maar allen met één gedeelde zorg: de kwaliteit van onze democratie.

Het waren lange avonden – bij David thuis, bij Paul thuis, op café, langs de snelweg, in een vergaderzaal bij iemand op het werk. Gesprekken over hoe televisie het middenveld verdrong, over het potentieel van sociale media, over de cultuur van onmiddellijke en permanente feedback, over de chronische kieskoorts die erdoor ontstond... “Door die nieuwe media is voor het eerst in de geschiedenis het gewicht van de volgende verkiezingen groter dan dat van de vorige,” zeiden ze tegen elkaar. “Dat werkt toch gewoon verlamdend?”

Gaandeweg ontstonden enkele cruciale kernvragen:

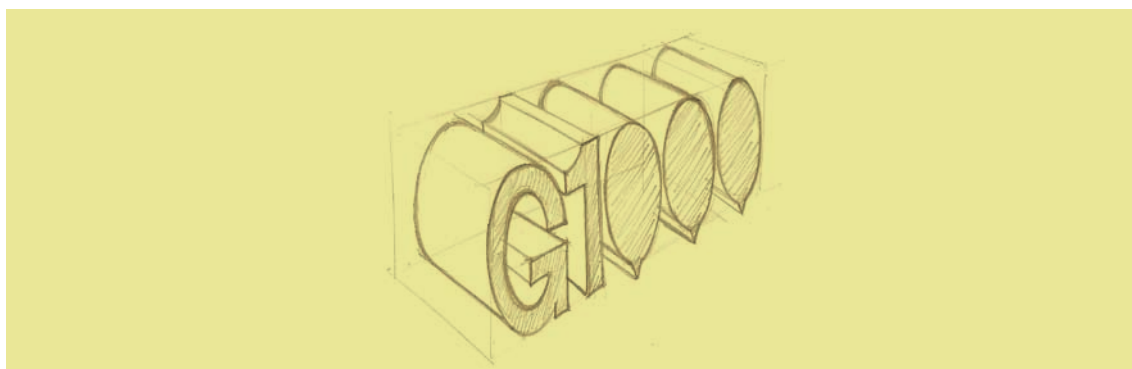
- Terwijl in diverse sectoren van de samenleving ‘innovatie’ essentieel is – in het bedrijfsleven, de wetenschap, de cultuur en de sport – zou er één sector zijn waar innovatie overbodig is, namelijk de democratie zelf. Dat klopt toch niet?
- De traditionele ontmoetingsplaats tussen burgers – het georganiseerde middenveld – kalft af. Vakbonden en andere grote ledenverenigingen zijn nog steeds een doorgeefluik tussen massa en macht, maar het luik lijkt steeds smaller te worden. Daarnaast kampen ook veel politieke partijen met een slinkend ledenbestand. Is er geen nood aan nieuwe doorgeefluiken?
- Hoe moeten we het rumoer van de basis vertalen in heldere voorstellen voor de top? Hoe kunnen de ideeën en de dagelijkse ervaringen van het volk de besluiten van de overheid voeden?
Via referenda en opiniepeilingen? Misschien, maar die zorgen er nog steeds niet voor dat de burgers onderling met elkaar praten. De burger stemt in een hokje of belt met de opiniepeiler, maar nog steeds praat hij niet met zijn buurman. Een samenleving is meer dan de som van opgeteld buikgevoel, toch?
- Her en der wordt de laatste jaren geëxperimenteerd met deliberatieve democratie (of overlegdemocratie). Een steekproef van burgers wordt dan uitgenodigd zich degelijk te informeren over een thema en met elkaar in dialoog te gaan. Wan-

neer het om een grote, diverse groep gaat, zo blijkt uit onderzoek, neemt die vaak beslissingen die beter aanvaardbaar zijn dan wat een kleine groep experts bedenkt. Kan een dergelijk systeem geen zinvolle aanvulling bieden op het democratische model dat we nu kennen?

■ HET MANIFEST

De gesprekken gingen verder, het verlangen om deliberatieve democratie uit te proberen groeide. Als we nu eens duizend burgers bijeen brachten? “Ha,” zei een nieuweling die het team pas had vervoegd, “wat jullie willen is een soort G20, maar dan met duizend. Een G1000 als het ware!” Ineens hadden we een naam. De term ‘burgerforum’ en andere omslachtigheden mochten ineens van de baan. De tijd was rijp om aan een “Manifest” te beginnen.

Op 11 juni 2011, na precies één jaar zonder regering, verscheen het Manifest van de G1000. Maar liefst vijf nationale kranten drukten het af: De Standaard, De Morgen, De Tijd, Le Soir en La Libre Belgique. “Als de politici er niet uitgeraken, laat de burgers dan mee beraadslagen,” stond er. “Wat het volk niet heeft aan kennis, heeft het aan vrijheid.” Op enkele dagen tijd ondertekenden meer dan tienduizend mensen het Manifest, meer dan achthonderd vrijwilligers boden zich aan, duizenden giften kwamen binnen.

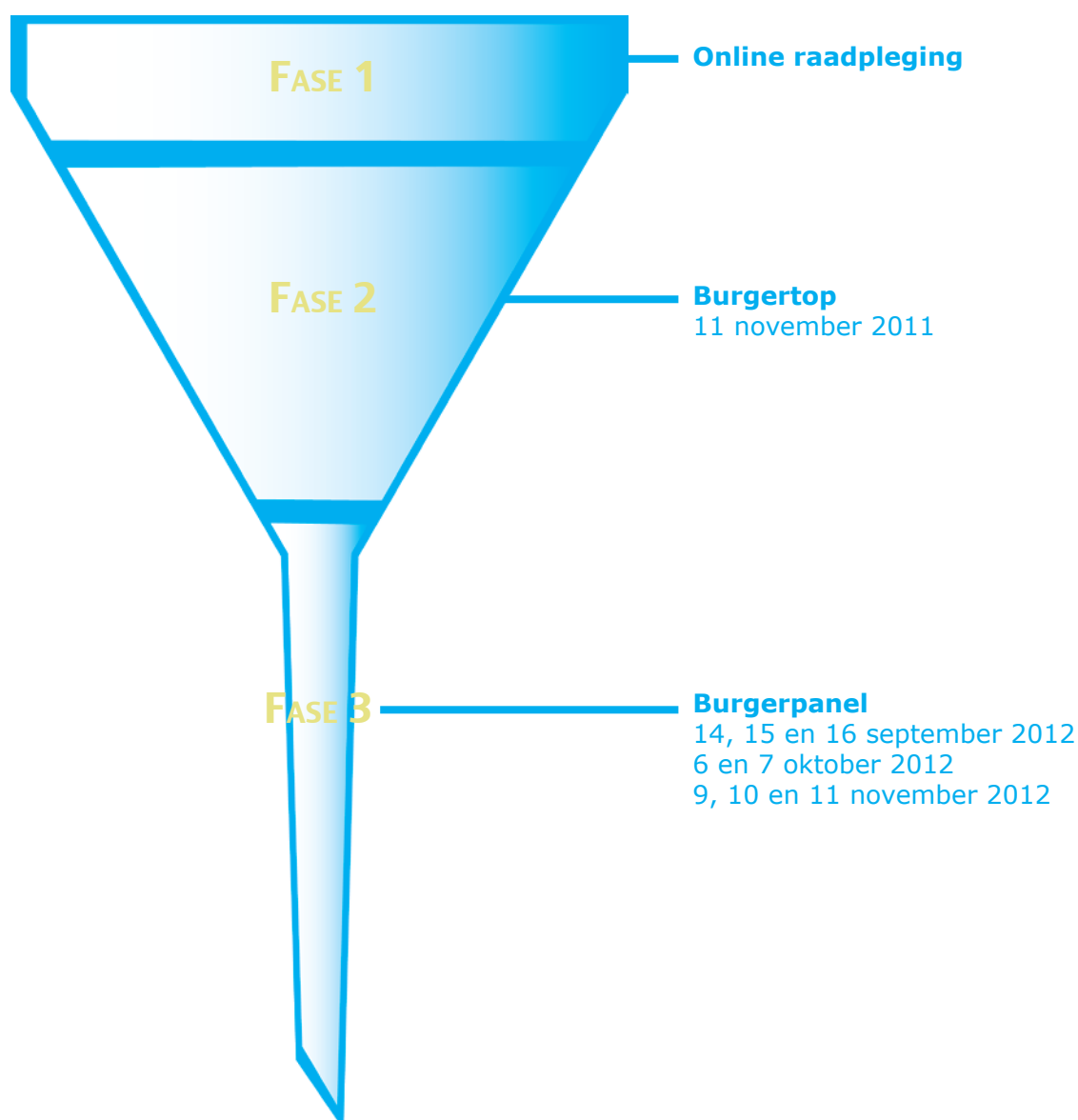
Sleutelwoorden van het Manifest waren: onafhankelijkheid, openheid, waarheid, optimisme, complementariteit, participatie, transparantie, diversiteit, opportuniteit en dynamiek. Het ging er niet om België te redden, maar om de democratie nieuw leven in te blazen – dat was essentieel. De G1000 moest een genereus en hoopvol gebaar worden van de burgerbevolking aan een democratie in diepe crisis.

■ DELIBERATIEVE DEMOCRATIE

Het project wou bovenal, in het bijzonder door een opvallende realisatie, de waarde van deliberatieve democratie in België aantonen. Hoe was het mogelijk dat in ons land, waar de afgelopen tien jaar veel kennis was vergaard over deliberatieve democratie, het federale niveau daar zo weinig gebruik van maakte, zelfs niet in volle crisis? Waarom deed niemand een beroep op de grote expertise van de Koning Boudewijnstichting, het Instituut Samenleving & Technologie (van de Vlaamse overheid) of de Stichting voor Toekomstige Generaties? Zou niemand ooit sant zijn in eigen land?

Het was een groot geluk voor de G1000 om heel snel geadopteerd te worden door de Stichting voor Toekomstige Generaties, wiens Directeur één van de burgers was die het project mee initieerde. Het was ook een groot geluk dat Min Reuchamps en Didier Caluwaerts vanaf dag 1 in het team zaten, twee jonge wetenschappers wier kersverse doctoraten over deliberatieve democratie internationaal hoge ogen gooiden. De methode van de G1000 moest immers staan als een huis. De procesbegeleiding werd toevertrouwd aan Levuur, een Leuvens bedrijf gespecialiseerd in het faciliteren van participatief burgeroverleg.

AL GAUW WERD HET VERLOOP ERVAN DUIDELIJK: DE G1000 ZOU EEN DRIE-TRAPSRAKET WORDEN BESTAANDE UIT EEN ONLINE-RAADPLEGING, EEN BURGERTOP VAN ÉÉN DAG EN EEN BURGERPANEL VAN DRIE WEEKENDS. EEN SIMPEL SCHEMA, MAAR MASSA'S WERK. MAANDEN WERD ER GEWERKT, DAG EN NACHT ZELFS. DE BURGERS MOESTEN UITGELOOT WORDEN, DE CENTEN MOESTEN GEVONDEN WORDEN, ER MOEST EEN DRAAIBOEK KOMEN, EEN COMMUNICATIEPLAN, OOK NOG EEN ZAAL DIE GROOT GENOEG WAS VOOR ZO'N EVENEMENT EN DE LOGISTIEK ERVAN, TOT ZELFS EEN KINDEROPVANG.

■ EEN ONVERGETELIJKE HERFSTDAG

G100 IN CIJFERS

704 deelnemers in Tour&Taxis

(ondanks treinstaking en zomerweer)

730 deelnemers aan de G-Home

(meedoen via het internet)

Bijna 1800 deelnemers

356 deelnemers aan de G-Offs

(lokale mini-burgertoppen op meer dan 50 plaatsen over het hele land)

81 tafels

(30 Nederlandstalig, 18 Franstalig,
1 gemengd Duitstalig-Franstalig, 32 tweetalig)

85 professionele gespreksleiders

(belangeloos)

200 journalisten

40 vrijwillige tolken en vertalers

**7 voorzitters van de Belgische parlementen
op de slotceremonie**

3.040 donateurs

80 nationale waarnemers

800 vrijwilligers

10.000 ondertekenaars van het manifest

9 internationale observatoren

IN DE VROEGE MORGEN VAN 11 NOVEMBER 2011 STROOMDEN ZE TOE IN TOUR&TAXIS TE BRUSSEL: MEER DAN ZEVENHONDERD DEELNEMERS. DE JONGE MOEDER NAAST DE GEPENSIONEERDE MILITAIR, DE BOER UIT DE ARDENNEN NAAST DE WERKLOZE KINDERVERZORGSTER UIT OOSTENDE, DE BEDRIJFSLEIDER NAAST DE DAKLOZE. BURGERS VAN EEN LAND IN CRISIS. ZE ZOULDEN EEN DAG LANG MET ELKAAR PRATEN EN WERDEN DAARBIJ BEGELEID DOOR BIJNA TWEEHONDERD GESPREKSLEIDERS, TOLKEN, VERTALERS, RECEPTIONISTEN EN ASSISTENTEN. EN DE BROODNODIGE REFERENTIEPERSONEN NATUURLIJK. DE PERS WAS MASSAAL AANWEZIG, ZOWEL DE BELGISCHE ALS DE BUITENLANDSE.

DE REFERENTIEPERSONEN VAN DE BURGERTOP

SOCIALE ZEKERHEID

Expert: Bea Cantillon (UA)

Expert: Philippe Van Parijs (UCL)

WELVAART IN TIJDEN VAN FINANCIËLE CRISIS

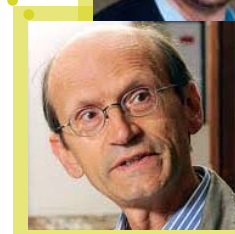
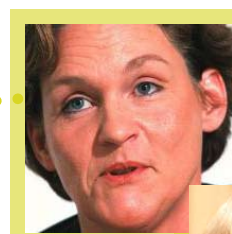
Expert: Koen Schoors (UG)

Expert: Eric De Keuleneer (ULB)

IMMIGRATIE

Expert: Marie-Claire Foblets (KUL)

Expert: Marco Martiniello (ULg)

TIEN UUR LANG DUURDEN DE BERAADSLAGINGEN. **O**VER SOCIALE ZEKERHEID, MIGRATIE, WELVAART EN FINANCIËLE CRISIS. **D**E BURGERS ZATEN AAN TAFELS VAN TIEN. **H**ET GING ER HIER EN DAAR HEFTIG AAN TOE, MAAR NERGENS WAS ER RUZIE. **N**AAST DE BURGERTOP ZELF GINGEN OP MEER DAN 50 PLAATSEN IN BELGIË **G-OFFS** DOOR, **M**INI-BURGERTOPPEN, VOOR ZIJ DIE NIET UITGELOOT WAREN. **Z**ELFS VANUIT JE LUIE STOEL KON JE MEEPRATEN VANAF JE **P**C VIA DE "**G-HOME**", EEN ONLINE OVERLEGMODULE GRATIS TER BESCHIKKING GESTELD DOOR HET BELGISCHE BEDRIJF **S**YNTHETRON. **E**N OP HET EIND VAN DIE LANGE DAG BESEFTE ELKE DEELNEMER! BURGERS VERDIENEN MEER DAN EEN SPORADISCHE STEMKREET IN HET KIESHOKJE OF EEN KWAAIE TWEET OP **T**WITTER. **W**IJ KUNNEN MEER, VEEL MEER.

Wat die dag bovenal kenmerkte was de ernst en de openheid waarmee burgers naar elkaar luisterden. Net door te beraadslagen met elkaar werd het buikgevoel en het eigenbelang ontstegen. De grote angst die men traditioneel koestert ten aanzien van meer ruimte voor burgers is dat burgers zo gericht zijn op hun eigenbelang dat het één grote ruzie wordt. Of het NIMBY-probleem (dat staat voor “Not In My Backyard” wat wil zeggen dat je het eens bent met een voorstel zolang dat maar niet gerealiseerd wordt in je achtertuin). Tijdens de gesprekken van 11 november 2011 veranderden deelnemers van gedacht of kwamen ze tot een genuanceerdere opvatting. Contact is cruciaal in een democratie.

Voor de derde fase waren de organisatoren op zoek naar 32 burgers. In stilte hoopten ze op een vijftigtal kandidaten uit de G1000. Ze beseften maar al te goed dat ze een groot engagement vroegen: de deelnemers moesten zich tenslotte drie weekends vrijmaken. Tot hun totale verbazing boden een kleine vijfhonderd deelnemers (491) van de burgertop zich aan. Dat burgers kunnen mee nadenken over grote politieke thema's, wist het team van tevoren, maar dat ze het ook zo graag wilden was misschien wel de grootste ontdekking.

Naast alle inhoudelijke resultaten en methodologische innovaties was dit een extreem belangrijke conclusie: zelfs in een land dat inmiddels alweer een jaar een regering heeft, weigeren steeds meer burgers de machteloosheid waartoe ze toen veroordeeld waren. Dat verlangen naar betrokkenheid is ongetwijfeld de grootste troef voor de toekomst van de democratie in een land als België... alsook elders!

INTERNATIONALE CONTEXT

OVERLEGDEMOCRATIE ALS WERELDWIJDE TENDENS

DE G1000 WIL DE OVERLEGDEMOCRATIE IN BELGIË OP DE KAART ZETTEN. MAAR DE NOOD AAN DEMOCRATISCHE VERNIEUWING IS EEN INTERNATIONAAL FENOMEEN. OVERAL ZOEKT MEN NAAR MANIEREN OM BURGERS TE LATEN MEEPRATEN OVER DE TOEKOMST VAN HUN LAND. DE G1000 VALT TE PLAATSEN BINNEN EEN INTERNATIONAAL NETWERK VAN INITIATIEVEN DIE DE BEDOELING HEBBEN OM DE INSPRAAK EN PARTICIPATIE VAN GEWONE BURGERS IN DEMOCRATISCHE PROCESSEN TE VERGROTEN.

British Columbia Citizens' Assembly, Canada

Citizens' Parliament, Australië

Grondwettelijke Raad, IJsland

We the Citizens, Ierland

De website Participedia (<http://www.participedia.net>) biedt een overzicht van bijna tweehonderd recente participatieve acties. Beroemde voorbeelden zijn bijvoorbeeld de British Columbia Citizens' Assembly in Canada (2004), het Citizens' Parliament in Australië (2009), de Grondwettelijke Raad in IJsland (2011) en We the Citizens in Ierland (2011). Een kaartje op de site toont hoe wijdverbreid het fenomeen is: niet alleen in Europa, maar ook in Afrika, Zuid-Amerika, Noord-Amerika en Azië is men op zoek naar nieuwe vormen van democratische betrokkenheid. Dit houdt beleidsmakers bezig, daar en hier. In oktober 2012 organiseerde de Raad van Europa het World Forum for Democracy dat een groot aantal burgerorganisaties samenbracht met beleidsvertegenwoordigers om hieraan te werken.

Participedia laat bovendien zien hoe divers overleginitiatieven zijn: de schaal varieert van de stad, een gemeente of buurt, tot een land of een regio. Georganiseerd overleg blijkt op alle niveaus vruchten af te werpen en hoewel het minder voor het voetlicht komt dan verkiezingen kan het een onmiskenbaar gewicht hebben bij beleidsbeslissingen. Overlegdemocratie is een groeiende globale beweging die veelal vanuit de coulissen onze democratieën vernieuwt en verstevigt.

■ OVERLEGDEMOCRATIE: HET RESULTAAT VAN JARENLANG INTERNATIONAAL WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Het is niet toevallig dat de drang naar democratische innovatie zich vandaag op zoveel plaatsen laat voelen. Het brede draagvlak wijst op een nieuwe poging om een historische kritiek op representatieve democratie het hoofd te bieden.

Welke kritiek? “Een democratie die burgerinspraak alleen maar organiseert via verkiezingen”, zo stellen politicologen en filosofen al jaren, “is erg minimalistisch”. Ze wordt onvoldoende gedragen door de bevolking. Ze vraagt van haar burgers dat ze een stem uitbrengen, niet dat ze weten wat die stem betekent. Een minimalistische democratie roept haar burgers niet op om zich grondig te informeren en biedt hen geen kans om uitleg te geven bij de stem die ze hebben uitgebracht. De interpretatievrijheid van de bestuurder is dan heel groot. In een minimalistische democratie geven burgers misschien wel een signaal, maar ze worden niet uitgenodigd om daarover op een systematische manier in dialoog te gaan, niet met bestuurders en ook niet met andere burgers. Kortom, ze mogen stemmen, maar niet spreken.

Het zoeken naar oplossingen is even oud als de kritiek, maar sinds enkele jaren wordt een brug naar de praktijk geslagen. Men spreekt soms van een deliberatieve turn. Overleg en deliberatie worden meer en meer ingezet om burgers op de hoogte te brengen van de belangen, ervaringen en kopzorgen van anderen. Anders dan debat, resulteert overleg niet zo nodig in het grote gelijk van één opinie, in consensus evenmin, maar wel in meer begrip voor de andere opinie, en een scherper inzicht in de beleidsmaterie. Het denken over democratie is doordrongen geraakt van de overtuiging dat het overlegproces zelf minstens even belangrijk is als de uiteindelijke beslissing.

WAAROM NET NU?

Niet alleen in België doen zich maatschappelijke ontwikkelingen voor die de nood aan overlegdemocratie spoed bijzetten. In veel landen zijn burgers mondiger geworden, is het medialandschap sterk veranderd, hebben politieke partijen hun traditionele status verloren en functioneren de klassieke middenveldorganisaties minder dan vroeger als doorgeefluik tussen de massa en de macht.

Bovendien zijn er lessen geleerd uit de democratische omwentelingen die zich elders in de wereld hebben voorgedaan. Het optimisme van de vroege jaren '90 over de democratisering golf in Zuid-Amerika en Centraal- en Oost-Europa ruimde alras plaats voor een gevoel van onzekerheid. Volstonden verkiezingen wel? Ze mogen dan nog steeds het hart van ons democratisch systeem zijn, alleen kunnen ze kennelijk dat democratisch stelsel niet dragen. Bepaalde landen die toch een

ordentelijke stembusgang kennen, kunnen moeilijk volle democratieën worden genoemd. In veel post-conflictlanden gaan verkiezingen hand in hand met geweld. De Amerikaanse socioloog Michael Mann spreekt in dat verband over the dark side of democracy. Verkiezingen creëren meerderheden en minderheden. Politicologen spreken soms over electoral fallacy: dat het een misverstand is, het idee dat de uitkomst van eerlijke en vrije verkiezingen een democratie is.

Stilaan is het besef gegroeid dat ook in de gevestigde democratieën bijkomende inspanningen nodig zijn om de spanningen, die inherent zijn aan elke democratie, in goede banen te leiden. Overlegdemocratie kan helpen. Buitenlandse voorbeelden tonen aan dat overleg niet alleen leidt tot betere beleidsaanbevelingen maar de maatschappelijke betrokkenheid vergroot en dit onder alle leden van de samenleving. Wanneer burgers daadwerkelijk met elkaar praten, vinden ze vlotter aansluiting bij het algemeen belang. De stem van velen kan helpen om de besluiten van enkelen te verrijken.

■ EEN WAAIER AAN TECHNIEKEN

Overlegdemocratie beperkt zich niet tot één vorm, één methode. De technieken en de schaal variëren. Enkele internationaal bekende methodes zijn:

HET BURGERPANEL:

een groep van willekeurige burgers die gedurende een korte periode op basis van getuigenissen van experts een aanbeveling formuleren

DE CONSENSUSCONFERENTIE:

nauw verwant aan het burgerpanel; een groep mensen die twee weekends samenkomen om op die manier de agenda uit te tekenen voor een publiek forum van enkele dagen

DE DELIBERATIEVE PEILING:

een willekeurig gekozen groep van 250 tot 500 burgers luistert naar experts, gaat vervolgens in debat in groepjes van 15 en komt achteraf opnieuw samen om in gesprek te treden met de experts

EEN TOWN HALL MEETING:

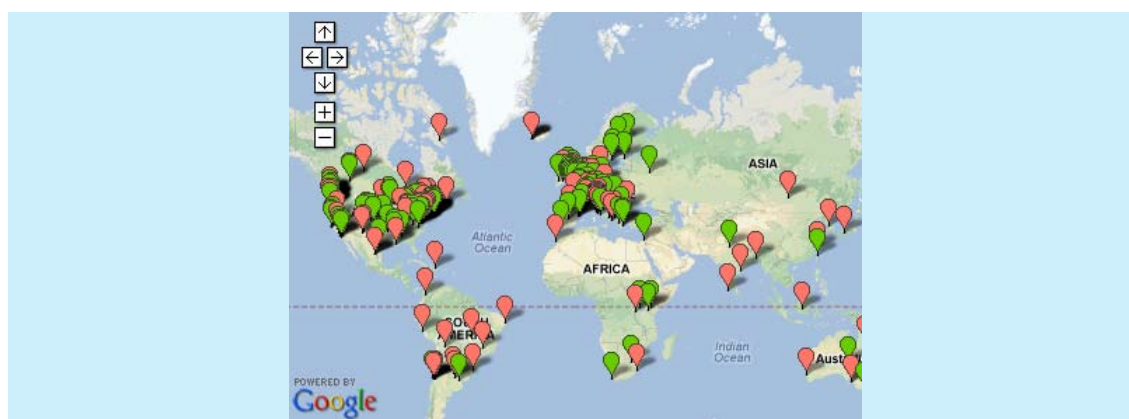
500 tot 5000 deelnemers overleggen in groepjes van 10 of 12 en hun meningen worden verzameld via een digitaal systeem.

Deze en andere internationale voorbeelden werken ofwel op basis van willekeurige rekrutering of op basis van zelfselectie. In het laatste geval geven mensen zich vrijwillig op als kandidaat, expert of stakeholder. Zelfselectie wordt bijvoorbeeld gebruikt bij het succesvolle Participatory Budgeting dat in 1989 startte in Porto Alegre in Brazilië en veel navolging kende in andere Latijns-Amerikaanse steden, of bij de Chicago Alternative Policing Strategy die mede verantwoordelijk wordt geacht voor de spectaculaire afname van criminaliteit in de stad in de jaren '90.

De G1000 liet zich inspireren door verschillende internationale voorbeelden en maakte gebruik van een gemengde methode die voornamelijk steunt op wat in vaktaal een mini-public wordt genoemd. In plaats van te rekenen op bestaande instellingen of middenveldorganisaties werd een nieuwe groep van burgers samengeroepen, een steekproef van de gehele bevolking van het land.

Het team van de G1000 vond inspiratie bij tal van internationale voorbeelden, en geeft die op haar beurt ook door. Er werd ervaring uitgewisseld met buitenlandse toponderzoekers, organisaties en netwerken: We the Citizens (Ierland), Netwerk Democratie (Nederland), Mehr Demokratie (Duitsland), Citizens for Europe (actief in heel Europa), Deliberative Democracy Consortium (VS), en The new-Democracy Foundation (Australië).

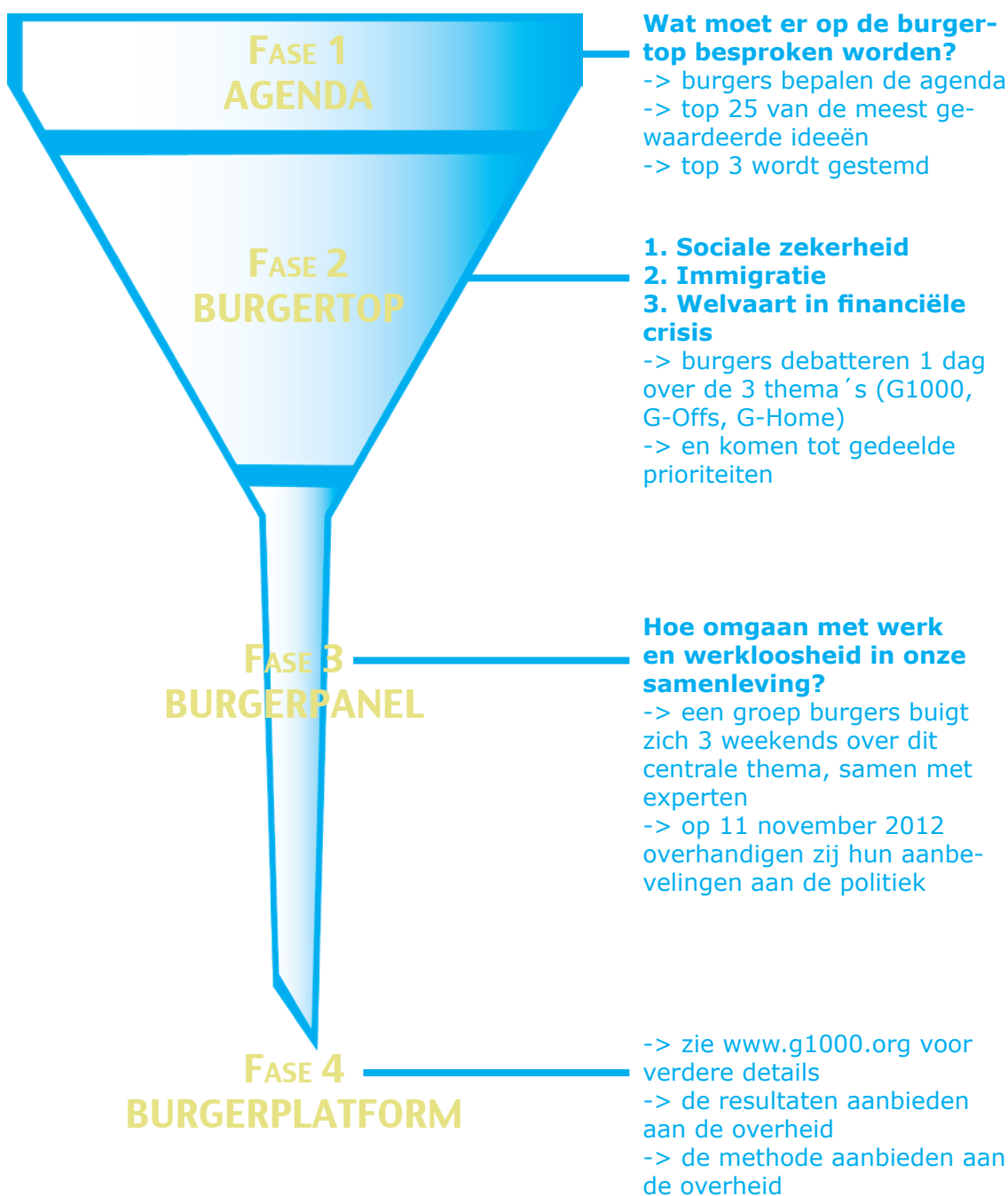

Deliberatieve democratie wereldwijd (www.participedia.net)

METHODE

DE **G1000** BURGERTOP WAS DE “STAP”, HET MIDDELSTE DEEL VAN EEN HINK, STAP, SPRONG PRESTATIE, DIE **3** VORMEN VAN BURGERINSPRAAK NEERZET. **3** VORMEN VAN BURGERPARTICIPATIE DIE REKENING HOUDEN MET DE MIDDELEN DIE DE ÉÉNENTWINTIGSTE EEUW ONS BIEDT.

Fase 1, de “hink” gebeurde online. De burgers konden onderwerpen, discussiethema's aanbrengen waarvan ze vonden dat die op de agenda van een burgertop moesten komen. Op elk onderwerp kon gestemd worden. De top drie lag uiteindelijk tijdens de G1000 (Fase 2, “stap”) op tafel. De resultaten die dit opleverde, werden in de “sprong”-fase (de zogenaamde G32) verdiept.

FASE 1: BURGERS STELLEN ONLINE DE AGENDA SAMEN

In principe heeft de G1000 maar één agenda: burgers met elkaar in gesprek brengen. Waarover moet het gesprek dan gaan? Laat hen dat zelf beslissen. Al van bij het startschot onderscheidt de G1000 zich van andere deliberatieve oefeningen, door te streven naar volledige inspraak bij het samenstellen van de agenda. De burger beslist zelf wat aan bod komt, niet de organisatoren.

Vanaf juli 2011 heeft iedereen de kans om online, op de website van de G1000, zich uit te spreken over de onderwerpen die men behandeld wil zien op zo'n burgertop. Enkele duizenden ideeën komen uit de bus. Wie gebruik maakt van de bevraging, krijgt tegelijk de kans om de voorstellen van anderen een score te geven. De stemming zet de onderwerpen die door een breed publiek gedragen worden, in de verf.

DE TOP 10 FRANSTALIGE IDEEËN WAREN:

- Immersie-onderwijs ontwikkelen (50/50) om de volgende generaties de kans te geven probleemloos minstens tweetalig te worden.
- De inkomsten van iedereen die een openbaar mandaat uitoefent transparant en toegankelijk maken (zoals bv. in Denemarken).
- De banken verplichten opnieuw met hun kerntaken bezig te zijn en mee te spelen in de reële economie, in plaats van tegen die reële economie te speculeren.
- Ons politiek bestel moet het met minder beslissingsniveaus doen. In het kleine Luxemburg met zijn drie talen zijn er slechts twee beslissingsniveaus (het federale niveau en de gemeenten).
- De andere gemeenschappen zouden in de media aan bod moeten komen en niet alleen om kritiek te leveren, maar om wederzijds begrip te stimuleren. Waarom richten we geen tweetalig journaal in?
- Politieke mandaten in de tijd beperken en het onmogelijk maken om twee opeenvolgende malen kandidaat te zijn zodat de druk wegvalt en het verkiezingsopbod stopt.
- Alle administratieve documenten uitreiken in de taal die de burger wenst, in welk gewest die ook woont (dat is al zo in de privésector).
- Ik vind dat een van de grote vraagstukken waarover de vergadering zich zou moeten buigen dat van de verarming is die meer en meer mensen treft.
- Kunnen we door een belasting op financiële transacties de belasting op de lage lonen niet verminderen en er zo voor zorgen dat de middenklasse niet verder in armoede afglijdt?
- Scholen inrichten waar Nederlandstalige en Franstalige leerlingen met elkaar in contact komen, al was het maar tijdens de speeltijd.

DE TOP 10 NEDERLANDSTALIGE IDEEËN WAREN:

- Zo een groot overheidsapparaat voor zo een klein landje. Kan dat? Voor mij niet.
- Het laten samenvallen van de verkiezingen. Nu is men bezig met regeringsvorming terwijl men op de achtergrond de gemeenteraadsverkiezingen aan het voorbereiden is.
- Moeten de burgers blijven opdraaien voor de misdadige praktijken van de banken? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we niet de dupe worden van deze economische crisis?
- Kunnen we het talenonderwijs in de officiële landstalen niet verplichten in elke school in dit land? Op die manier kan er vlot gecommuniceerd worden tussen de verschillende gemeenschappen in ons land.
- Wat zullen we moeten doen om de vooroordelen tussen Walen en Vlamingen voorgoed uit te schakelen en weer een sterke gemeenschap worden?
- Moeten we niet terug werken aan een gedeelde publieke opinie door ervoor te zorgen dat er werkelijke tweetaligheid komt? Ik begrijp dat om historische redenen de koudwatervrees voor de invoering van twee- of meertalig onderwijs in Vlaanderen groot is, maar toch lijkt me dat we de durf moeten hebben om die optie te overwegen.
- Welke zaken die nu geregionaliseerd zijn, kunnen teruggebracht worden naar het federale niveau, waar ze een efficiënter beleid kunnen opleveren. Ik denk dan bijvoorbeeld aan ontwikkelingssamenwerking of milieu(normen).
- Een “directere democratie” moet deel uitmaken van de Democratie 2.0. Technologisch is het perfect mogelijk de burger rechtstreeks een zekere inspraak te geven.
- Wanneer je je stem uitbrengt op een partij dan stem je meteen in met het volledige programma van deze partij. Zou het niet beter zijn te kunnen stemmen per thema dan op personen?
- Welke positieve maatregelen kan je nemen om mensen uit het buitenland vlot te laten integreren in onze maatschappij en niet te laten verkommeren in uitzichtloze achterstandswijken?

IN OKTOBER 2011 WORDEN ALLE VOORSTELLEN GECLUSTERD EN ONTSTAAT ER EEN TOP 25, DE LIJST VAN DE MEEST GEWAARDEERDE THEMA'S. DIE LIJST WORDT IN WILLEKEURIGE VOLGORDE OPNIEUW OP HET NET GEPLAATST. NU VRAAGT MEN OM EEN VOORKEUR TOE TE KENNEN AAN DRIE ONDERWERPEN. AAN HET EINDE VAN DE EERSTE RIT, HEEFT DE BURGER BESLIST DAT DE G1000-BURGERTOP ZAL HANDELEN OVER VOLGENDE THEMA'S: SOCIALE ZEKERHEID, WELVAART IN TIJDEN VAN FINANCIËLE CRISIS, EN IMMIGRATIE.

FASE 2: MEER DAN 700 BURGERS GAAN IN BRUSSEL MET ELKAAR IN DIALOOG

REKRUTERING: WIE ZIJN DE DEELNEMERS?

De meest vurige discussies in de aanloop naar 11 november 2011 gaan over de samenstelling van de groep burgers die aan de burgertop zal deelnemen. Hier vallen kapitale principes van de G1000 te verdedigen: inclusie en diversiteit. Een steekproef verzamelen die perfect representatief is voor een gegeven bevolking, is statistisch gezien een quasi-onmogelijke opdracht. Dus gaan de organisatoren voor de grootst mogelijke diversiteit. Om dit te bereiken, wordt er gekozen om burgers willekeurig en telefonisch te rekruteren (99% van de bevolking in België heeft telefoon). Want elke inwoner van België moet evenveel kans maken om uitgenodigd te worden en zijn stem te laten horen. Quota in verband met taal, geslacht, leeftijd en provincie worden gerespecteerd. Bovendien wordt 10% van de plaatsen aan de tafels voorbehouden voor personen die het minste kans maakten om op onze uitnodiging in te gaan (daklozen, analfabeten enz.). Verschillende sociale organisaties helpen om onze uitnodiging aan deze doelgroepen door te geven.

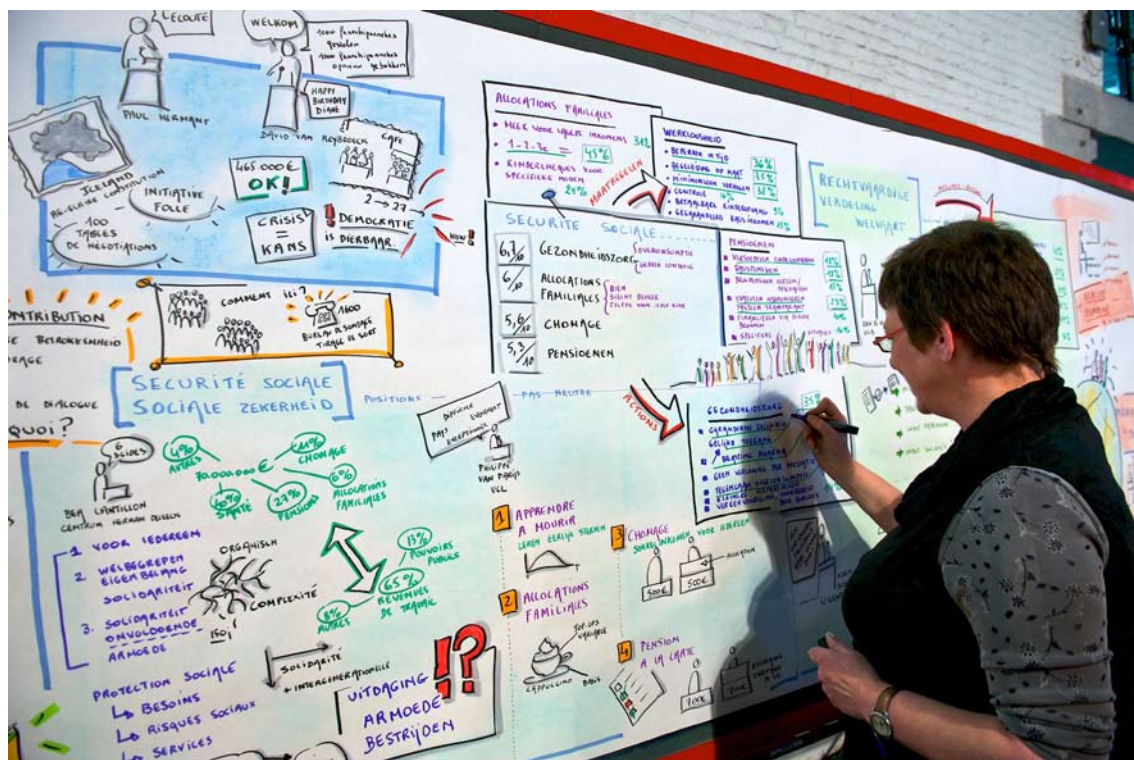
Ondanks het mooie weer en de treinstaking op 10 november (die tot de volgende ochtend aansleept) en het feit dat G1000-deelnemers geen financiële compensatie aangeboden krijgen (tenzij hun vervoer heen en terug naar Brussel), wordt het aantal deelnemers vastgesteld op 704 personen. Van hen zijn er 52% vrouwen en 48% mannen, 61% Nederlandstalig, 39% Franstalig. Er zijn 4 Duitstaligen aanwezig. Best wat deelnemers hebben niet een officiële landstaal als moedertaal. De leeftijd van de deelnemers varieert tussen 19 jaar en 85 jaar.

HOE VERLOPEN DE GESPREKKEN?

Tien uur lang gaan de burgers in dialoog. Ze spreken over de drie thema's op de agenda aan tafels van 10 personen, met telkens één gespreksleider. Die laatste moet het overleg tussen de burgers in goede banen leiden. Het zijn elk vrijwilligers die de dag voor de burgertop intensief opgeleid werden. Naast hen zijn tolken, verslaggevers en logistieke medewerkers in de weer. Ze stellen de deelnemers in staat om op korte tijd veel informatie te verwerken en deze te gebruiken in discussies en debatten. Er zijn 32 tweetalige tafels die elk beroep kunnen doen op een tolk. 30

tafels zijn uitsluitend Nederlandstalig, 18 Franstalig en 1 is gemengd met Duitstaligen en Franstaligen.

Elk onderwerp wordt deskundig ingeleid door twee academische experts. Hij of zij krijgt het woord, maar niet het laatste woord, want daarna is er ruim de tijd voor discussie rond de tafel. De conclusies van elke tafel worden vervolgens verzameld aan de central desk die ze clustert en op grote beeldschermen projecteert. Elke deelnemer kan dan met zijn individuele stemapparatuur zijn of haar voorkeuren nog een laatste keer aangeven. De resultaten van elke stemronde worden even later bekendgemaakt.

MEER DAN 1000

Simultaan aan de burgertop gaan twee nevenprojecten door: De G-Home laat burgers thuis mee discussiëren dankzij een software die het Belgische bedrijf Synthetron gratis ter beschikking stelde. De G-Offs brengen op eigen initiatief burgers samen, om aan lokale tafels dezelfde onderwerpen te bespreken als de G1000. Opdat de discussies simultaan zouden verlopen, is het verloop van de top in Brussel via live streaming op het internet te volgen. De groep deelnemers die uiteindelijk via G-Home of G-Offs in gesprek treedt, overtreft in aantal die van de G1000 in Brussel.

FASE 3: HET BURGERPANEL VERDIEPT

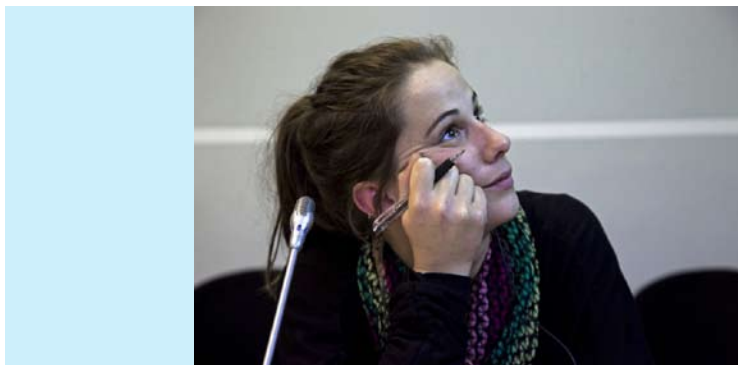
Fase 3 dient om de ideeën waarvan de contouren tijdens de G1000 getekend zijn, verder uit te werken tot concrete voorstellen.

Het komt eropaan een diverse groep burgers samen te stellen die deze taak op zich neemt. Op de dag van de G1000 worden deelnemers uitgenodigd zich kandidaat te stellen. Maar liefst 491 deelnemers melden zich aan. Uit die groep worden 32 mensen geselecteerd, at random, maar het evenwicht inzake geslacht, taal, provincie, opleidingsniveau en leeftijd, wordt nogmaals zorgvuldig bewaakt.

Fase 3 beoogt verdieping. Om die te garanderen in de tijdspanne van 3 weekends, wordt gekozen voor 1 centraal, overkoepelend thema. Vóór de eerste bijeenkomst kan elk van de 32 leden van het burgerpanel zijn voorkeur uitspreken en onderbouwen. Het collectieve thema dat daaruit gepuurd wordt, heet “Hoe omgaan met werk en werkloosheid in onze maatschappij?”

De besprekingen verlopen volgens de methode van een burgerpanel of zogeheten Consensus Conference, die in binnen- en buitenland regelmatig wordt aangewend om met een groep burgers naar aanbevelingen omtrent complexe maatschappelijke vraagstukken toe te werken. De methode vereist van de deelnemers dat ze zich in de materie inwerken door informatie door te nemen en “in de leer” gaan bij deskundigen ter zake. Om tot een eindrapport te komen praten ze met elkaar, luisteren ze naar de ander terwijl ze zich voeden met korte uiteenzettingen van diverse experts.

Op het einde van de G1000-rit overhandigen de leden van het burgerpanel hun aanbevelingen aan de parlementsvoorzitters van het land. Op 11 november 2012, een jaar na de G1000, leggen ze die neer in een rapport, waarin eveneens de resultaten en het proces van de G1000 worden beschreven.

De burger reikt de hand aan de politiek. Op de slotceremonie van de burgertop van 11 november 2011 verwelkomen de deelnemers de zeven parlementsvoorzitters van België. André Flahaut, voorzitter van het Federaal parlement, prijst het werk van de burgers en zegt: “Wij, politici, hebben niet het monopolie op ideeën.”

Op de foto van links naar rechts: André Flahaut, voorzitter van de Kamer, Sabine De Bethune, voorzitter van de Senaat, Françoise Dupuis, voorzitter van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Jean-Charles Luperto, voorzitter van het Parlement van de Franse Gemeenschap, Jan Peumans, voorzitter van het Vlaams Parlement en Emily Hoyos, toenmalig voorzitter van het Waals Parlement. (Ferdel Schröder, voorzitter van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap, bezocht de burgertop eerder op de dag).

■ FUNDRAISING EN BEGROTING

■ FUNDRAISING? JUST DO IT!

EEN “DIKKE MERCI” AAN DE DUIZENDEN MENSEN DIE ONS GESTEUND HEBBEN! OF HET NU IN DE VORM VAN ÉÉN OF DUIZEND EURO’S WAS, VAN MANKRACHT OF MATERIAAL, VAN SOFTWARE, VOEDING OF BLOEMEN... ZIJ HEBBEN ERVOOR GEZORGD DAT DE **G1000** MOGELIJK WERD.

Ook de fondsenwerving van de G1000 verloopt op een vrij unieke wijze, want het zijn de organisatoren zelf die de financiering van het project in goede banen leiden. De G1000 is een op en top onafhankelijk burgerinitiatief. Daarom leek ‘crowdfunding’ ons de meest geschikte manier om het project te financieren. Geschikt maar daarom niet gemakkelijk.

Neem twee mensen die niets van fondsenwerving afweten, voeg daar een organisatie bij waar nog niemand over gehoord heeft, en een budget van 460.000 euro dat in minder dan zes maand bijeengesprokkeld moet worden. En dan zwijgen we nog over het feit dat het normaal twee tot drie jaar duurt voor de vertrouwensband met donoren sterk genoeg is opdat er met giften over de brug gekomen wordt.

Cato Léonard is marketeer, David Van Reybrouck is schrijver, en samen trekken ze op pad om geld te vinden.

Denkt u nu: “Ze zijn niet goed bij hun hoofd”?

Wel, dat is precies wat Cato er ook over dacht toen ze zich bij de organisatie aansloot. Maar zoals zo vaak met de G1000 werd gebrek aan tijd, middelen en ervaring ruimschoots gecompenseerd met enthousiasme, enthousiasme en enthousiasme.

Benoît Derenne (directeur van de Stichting voor Toekomstige Generaties, die de G1000 adopteerde): “Eigenlijk kon dit niet lukken. Maar omdat noch David, noch Cato de regels van het echte spel kenden, hebben ze er al hun naïeve energie tegenaan gegooid! Zonder die weergaloze energie, was het nooit gelukt. Ze waren zo overtuigd van hun zaak dat ze andere mensen over de streep haalden. Ik kan het weten, want ik heb 15 jaar ervaring aan de top van een stichting: 10.000 euro geef je niet zomaar voor een idéé.”

■ WAAR COMMUNICATIE EN MICRO-FINANCIERING ELKAAR ONTMOETEN

De G1000 moest bekend raken, wilden we milde schenkers vinden. “Onze strategie was eigenlijk heel eenvoudig: zoveel mogelijk media-aandacht trekken en hopen dat er genoeg steun zou volgen,” stelt Cato. Zij heeft dus samen met David alle media van het land platgelopen. “En vreemd genoeg werden we meestal met open armen ontvangen! Voor het eerst in mijn loopbaan zat ik in een onderhandelingspositie waar ik niets te bieden had. De media steunden ons met artikels over de G1000, met gratis reclameruimte, gewoon omdat ze het initiatief een warm hart toedroegen. We kregen de steun van Marc Michils, CEO van het reclamebureau Saatchi & Saatchi, van een netwerk van advertentiepanelen, een regie voor bio-

scoopreclame en van 8 bekende Belgen die in een bioscoopspot optraden die door een audiovisueel bedrijf werd gemaakt. En zo zijn er nog wel meer mensen.”

En iedereen sprong op de kar: gewone mensen, bedrijven, organisaties, stichtingen. 3.081 giften kregen we binnen in de categorie van 1 tot 500 euro en 41 giften van meer dan 500 euro (waarvan ongeveer een derde van burgers, een derde van verenigingen en een derde van bedrijven). Alle giften waren individuele en anonieme giften want we wilden absoluut in de beginfase van de G1000 vermijden dat ons initiatief geclaimd werd. Bovendien hebben we met de hulp van vier GSM-operatoren een sms-campagne opgezet en we hebben aan de culturele wereld (kunstenaars, theatermakers, musici) gevraagd om ons te steunen. Dat hebben ze dan ook gedaan door ons hun opbrengsten van één voorstelling te schenken.

En dan hebben we het nog niet gehad over de giften in natura! Koekjes- en pralinebedrijven die ons snoep bezorgden, de bloemschikclub die de tuinen van lokale bloemkwekers leegroofde om onze burgertop ‘in de bloemetjes’ te zetten, supermarkten die drank leverden voor de burgertop of al die leveranciers die ons korting gaven. In totaal hebben we ruim 100.000 euro aan giften in natura opgehaald.

■ HET MIDDENVELD, EEN HELE STEUN

Terwijl de media eigenlijk vooral benieuwd waren naar de resultaten van de G1000, waren de middenveldorganisaties vooral geïnteresseerd in het proces. Vakbonden, ziekenfondsen, jeugd-, vrouwen- en milieubewegingen, middenstandsorganisaties,... kennen wat van inspraakprocessen, omdat ze die zelf soms al toepassen. Hun publicaties worden door honderdduizenden mensen gelezen. Dus trokken Cato en David, Benoît en Dave Sinardet (politicoloog, professor aan de VUB en de UA en een van de stichters) avond na avond erop uit om lezingen te geven en telkens opnieuw de principes van de G1000 uit te leggen.

■ “TUPPERWARE PARTY”

Vanuit de overtuiging dat mensen met invloed dan wel kranten lezen, maar misschien beter rechtstreeks aangesproken worden, kreeg Cato plots een idee. Cato: “Om tijd uit te sparen en tegelijk een sfeer van uitwisseling te scheppen, zijn we vertrokken van het Tupperwareconcept. Ik vroeg aan elke CEO die ik kende om zijn adresboekje te openen en zijn vrienden uit te nodigen op een privébijeenkomst bij hem thuis. Dat is natuurlijk in de eerste plaats een vorm van fondsenwerving, maar evengoed vroegen we hun mening en reacties bij het project dat ze met ons ontdekten. We hebben enorm veel geleerd tijdens die avonden.

■ DE EINDAFREKENING

De Burgertop werd uiteindelijk zonder sluitende begroting georganiseerd op 11 november.

Benoît: “Sommige donoren zijn hun beloftes niet nagekomen, terwijl die bedragen natuurlijk wel opgenomen waren in onze begroting... Gelukkig was de G1000 toen al opgenomen in de programma's van de Stichting voor Toekomstige Generaties, die kon fungeren als buffer wanneer het ritmeverschil tussen inkomsten en uitgaven te groot werd... Vandaag is de begroting van fase 3 rond, maar we starten nu al met de fondsenwerving voor de volgende fase. In 2013 wil de G1000 een permanent platform voor democratische innovatie en burgeroverleg worden.”

Cato: “We stonden vaak versteld van alles wat de G1000 teweegbracht. Dat was voor ons het bewijs dat onze ideeën een draagvlak hadden bij de bevolking en dat ook zij de democratie nieuwe zuurstof wilden geven.”

En we zijn het nu zo gewend om elke gelegenheid te baat te nemen om aan fondsenwerving te doen, dat we niet anders kunnen dan hier aan het eind van dit hoofdstuk iedereen opnieuw op te roepen om ons te steunen. Toch?

STEUN DE G1000!

OM DE G1000 VOORT TE ZETTEN IS ALLE STEUN VOOR DE G1000 NOG STEEDS VAN HARTE WELKOM DOOR EEN STORTING OP DE REKENING VAN DE STICHTING VOOR TOEKOMSTIGE GENERATIES:

523-0812345-45

IBAN BE44 5230 8123 4545

BIC TRIOBEBB

(MEDEDELING: "DONATIE G1000 – STG")

GIFTEN VANAF 40 € ZIJN FISCAAL AFTREKBAAR

HET BUDGET

PROJECTCOÖRDINATIE	€ 27 903
STAKEHOLDER MANAGEMENT	€ 61 921
FINANCIËLE KOSTEN	€ 23 534
ONLINE PROCES	€ 19395
REKRUTERING	€ 26172
UITWERKING & BEGELEIDING DOOR GESPREKSLEIDERS (DRAAIBOEK, ENZ.)	€ 69259
TRANSPORT, CATERING, HOTELS	€ 117428
LOGISTIEK & AUDIOVISUELE MEDIA	€ 90418
TOLKEN	€ 3388
VARIA	€ 9535
TOTAAL	€ 448953

ORGANISATIEVORM

HET G1000-TEAM IS EEN ORGANISATIE ZONDER ORGANISATIE... ZONDER KANTOREN, ZONDER VERGADERZAAL, ZONDER ORGANIGRAM EN ZONDER VISITEKAARTJES. HET GAAT OM EEN VLAKKE EN OPEN ORGANISATIE DIE LOUTER DRAAIT OP VRIJWILLIGERS, ENKELE EXTERNE CONSULTANTS VOOR DE PROCESBEGELEIDING UITGEZONDERD. VRIJWILLIGERS DIE ONVOORWAARDELIJK, GRATIS EN MET PLEZIER BERGEN WERK VERZETTEN.

Hoe solliciteren als vrijwilliger voor dit team? Prettig gestoord zijn helpt. Om tussen de soep en de patatten te experimenteren met democratische innovatie moet je wel willen afwijken van de normale gang van zaken.

Rond de twee burgers die het idee sponnen om een burgertop te organiseren waaierte al snel spontaan een kleine groep van gemotiveerde mensen, burgers die zich ook wilden smijten in een toch waanzinnige onderneming. Al snel werd in de daarop volgende weken duidelijk dat zij wel wat ondersteuning konden gebruiken. En wel massaal! En liefst ook onbetaald.

In de eerste fase van de G1000 die begon in het voorjaar van 2011 zocht de kerngroep (de stichters en organisatoren) van het G1000-team vooral mensen die zich voor de G1000 interesseerden, die het idee verder wilden uitdragen en nieuwe aanhangers wilden werven. In de zomer van dat jaar vonden in het hele land talrijke informatie-bijeenkomsten plaats: van Brussel over Eupen tot Antwerpen en Brugge en terug naar Namen en Luik. Het doel van deze bijeenkomsten was mensen informeren en “ambassadeurs” van de G1000 aanwerven waarbij medewerkers van de kerngroep antwoordden op vragen van bezoekers. Parallel werden in de vroege herfst van 2011 helpers gezocht om echt concrete dingen te doen. De burgertop van 11 november 2011 moest niet alleen worden uitgevoerd, ze moest ook worden voorbereid.

Wie bouwt op? Wie bouwt af? Wie kan de pendeldienst van het station Brussel-Noord naar Tour&Taxis waarnemen? Wie kan slaapplekken aanbieden (een zogenaamde burger-Bed&Breakfast)? Wie helpt mee bij de bediening? Wie onthaalt de deelnemers? Kunnen we parkeerplaatsen gebruiken? Wie kan tolken, liefst van het Frans naar het Nederlands en van het Nederlands naar het Frans en dit de hele dag lang?

Het G1000-team organiseerde zich in vijf onderscheiden cellen: metho-dologie, logistiek, communicatie, fund-raising en vrijwilligers. Zo werden de taken verdeeld. Om de twee, drie weken kwam de hele groep bijeen voor een algemene vergadering in Brussel, maar de trekkers van elke cel overlegden met elkaar in wekelijkse cockpit-vergaderingen, dikwijls via skype. In de week voorafgaand aan de burgertop van 11 november begon elke dag met een cockpit-bijeenkomst in Brussel, want er was zoveel dat moest geregeld worden.

Wat zo tijdens een cockpit-bijeenkomst ook werd overwogen en prompt werd beslist was het installeren van een kinderkribbe en een gebedsplaats voor praktiserende moslims – 11 november 2011 was immers een vrijdag –. Er werd zelfs een “taxichauffeur” geregeld in Luik die om 07u00 ‘s ochtends stipt de oudste deelneemster van het land in Burg Reuland (in het Duitstalige lands-gedeelte) moest gaan ophalen om haar om 20u00 ‘s avonds terug naar huis te voeren... (4 uur rijtijd, 360 kilometer).

En dan waren er de gespreksleiders of, in het jargon van de G1000, “de tafelfacilitatoren”. Zij hebben als vrijwilliger professioneel en met bravoure een zeer belangrijke taak uitgevoerd: de gesprekken aan de meer dan tachtig tafels vlotjes laten verlopen. Vrijwilligerswerk en professionalisme, het hoeft geen tegenstelling te zijn!

Er hebben zich zoveel burgers voor dit mammoetproject aangemeld dat helaas niet iedereen die dat wilde, heeft kunnen bijdragen... Niemand van de kerngroep had immers ooit een bedrijf geleid dat van de ene dag op de andere plots ruim 800 werknemers telt. Veel aanvragen per e-mail om te mogen meewerken werden dan ook nooit individueel beantwoord. Daar was geen personeelsdienst voor. Maar niet getreurd. De waanzin van de derde fase moest nog uitbreken!

Voor die fase ging het G1000-team op een andere manier op zoek naar medewerkers. In plaats van vrijwilligers in het wilde weg op te roepen, bepaalden ze heel nauwkeurig wat voor taken er vervuld moesten worden. In de maandelijkse nieuwsbrieven en op Facebook stond er telkens een precieze oproep: “De G1000 zoekt een vormgever”, “Gezocht: data-analyst”, etc. Deze oproepen werden stante pede met antwoorden beloond. De kerngroep was op zoek naar meer specifieke functies: meervoudige vertalers (naar het Nederlands, Frans, Duits en Engels), assistenten voor methodologie om de tussentijdse resultaten te valideren, communicatiemensen om de G1000 het woord laten voeren, rapporteurs om te berichten tijdens de 3 weekends, redacteurs, webdesigners, coördinatoren, vormgevers en assistenten.

En dan rest nog één brandende vraag: wie is de baas van het G1000-team? Het team heeft er geen. De kerngroep (die in haar samenstelling en soort vergaderingen varieert naargelang de fasen vorderen) komt tot beslissingen op een organische manier. Wel grappig, want het is vergelijkbaar met hoe het burgerpanel werkt: luisteren, praten, meningen geven, er een nachtje over slapen, advies inwinnen, terug in dialoog gaan en tot consensus komen. En als het moet, hakt de tijd zelf ook knopen door.

VELEN HANDEN MAKEN LICHT WERK. OP DIT OGENBLIK – OKTOBER 2012 – WERKEN MEER DAN TACHTIG MENSEN HELEMAAL VRIJWILLIG MEE. ZONDER HEN WAS DIT EXPERIMENT NIET GELUKT. EN DAT IS TE DANKEN AAN ÉÉN GEDEELDE ZORG VAN AL DIE VRIJWILLIGERS SAMEN: DE KWALITEIT VAN ONZE DEMOCRATIE! HET IS DIE EMOTIE DIE DE DEMOCRATIE OPNIEUW ZAL SCHEPPEN.

De G1000 was aanvankelijk het project van enkele burgers, maar werd al sinds de zomer van 2011 integraal opgenomen binnen de werking van de Stichting voor Toekomstige Generaties, een stichting van openbaar nut in België die reeds meer dan tien jaar ervaring heeft op het vlak van burgerparticipatie. Dat had als voordeel dat de financiële eindverantwoordelijkheid voor het initiatief berustte bij een solide stichting met jaren ervaring. Zakelijk had dat alleen maar voordelen: je werkt samen met een competente organisatie die veel knowhow heeft op vlak van burgerparticipatie. Het is binnen de schoot van die stichting dat de G1000 ook de komende jaren zou kunnen blijven draaien.

Cécile Leclercq

'Dit is echt uniek omdat het burgers zijn die dit opgestart hebben en geen NGO's of verenigingen.'

Elio Di Rupo, premier van België

'Een gezonde democratie heeft niet alleen nood aan een goedwerkend parlement en representatieve politieke vertegenwoordiging, maar ook aan vormen van directe democratie. We kunnen reeds rekenen op een rijk weefsel aan ngo's, verenigingen en overlegplatformen die de democratie doen 'leven' tussen twee verkiezingen door, maar daarnaast juich ik elk constructief initiatief toe dat op een respectvolle manier de inspraak van de burger wil verhogen en onze democratie van onderuit wil innoveren. Daarnaast moeten ook wij politici blijven vernieuwen. En dat kan onder meer door back to basics te gaan; door te luisteren, door rechtstreekse ontmoetingen met de burgers, zowel op het dorpsplein als op de digitale varianten ervan die de sociale media ons vandaag bieden.'

Hadja Lahbib,
journaliste RTBF

'Of je nu voor of tegen het initiatief bent, het blijft interessant om te zien hoe de G1000 erin geslaagd is om de mensen te mobiliseren rond politieke thema's en de toekomst van ons land. Om 1000 mensen daarover te laten nadenken, in een tijd waarin zovelen hun aandacht voor politiek lijken te verliezen.'

Karel Van Eetvelt, voorzitter van de unie voor zelfstandige ondernemers, Unizo

'Ik ben zelf een speler in het middenveld van onze samenleving, maar ik zie het engagement voor dat middenveld wel afkalven. Terwijl wij ook een rol spelen in de democratie. Ik vind het dan ook interessant dat er andere manieren opkomen om zulke meningen te kanaliseren en over te brengen naar de overheid – zoals de G1000.'

DE RESULTATEN

DE WAARDE VAN DE G1000 ZIT HEM IN DRIE ZAKEN:
DE METHODISCHE VERNIEUWING, DE CONCRETE INHOUDELIJKE AANBEVELINGEN ÉN
DE AGENDERING VAN DE NOODZAAK TOT DEMOCRATISCHE INNOVATIE.

■ DE G1000 ZET DE NOODZAAK AAN DEMOCRATISCHE INNOVATIE OP DE AGENDA

**WAT BEPAALT OF JE AL DAN NIET
SUCCESVOL BENT? HET DOEL WAAR-
OP JE HEBT SCHERP GESTELD. DE
G1000 WOU IN DE EERSTE PLAATS
HET DEBAT OVER DEMOCRATISCHE
INNOVATIE OP DE AGENDA KRIJGEN.
WAT DAT BETREFT IS DE MISSIE GE-
SLAAGD.**

De timing zat goed. De G1000 surfte mee op de onderstroom die zich wereldwijd steeds verder onder burgers vertakt: ze willen inspraak in de democratie. De G1000 bracht deze stroom in België aan de oppervlakte en zette ze op de kaart.

Door haar plotse zichtbaarheid zette de G1000 veel in gang... De jonge organisatie werd overal te lande gevraagd om over haar experiment met deliberatieve democratie te praten: bij trefdagen van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, bij de Vereniging van Vlaamse Provincies, bij het Waalse parlement, bij middenveldorganisaties, denktanks en aan universiteiten. Na de burgertop rezen – en voor zover wij zien vooral in Vlaanderen – initiatieven van burgerinspraak als paddenstoelen uit de grond. Er kwam een K35 in Kortrijk, een G100 in Kuurne, een G100 over de toekomst van het onderwijs, een andere G100 bij een middelbare school in Leuven en Ieders Stem Telt een project van maatschappelijke kwetsbare groepen die zich mengen in het verkiezingsdebat. Ook in Nederland kwam er een G500 en De Dag van Honderd. Inderdaad, burgerinspraak is een uitdaging die geen halt houdt aan de landsgrenzen. De G1000 wisselde ervaringen uit met verschillende Europese landen.

Opmerkelijk is ook dat de G1000 in zeer verschillende middens waardering oogstte: zo werd het initiatief genomineerd als Product van het Jaar door de Stichting Marketing, nomineerde het weekblad Knack de twee Vlaamse woordvoerders Francesca Vanthielen en David Van Reybrouck als Persoonlijkheid van het Jaar, mocht diezelfde Van Reybrouck de tweejaarlijkse Van Ackerprijs van de gelijknamige stichting ontvangen en won Didier Caluwaerts, een van de methodologische grondleggers van de G1000, een Europese prijs, de Jean Blondel PhD Award van het European Consortium for Political Research voor zijn doctoraat dat mee aan de basis lag van het project.

Inmiddels zijn er heel wat boeken en artikels over de G1000 verschenen, eveneens in zeer diverse contexten.

Het Manifest van de G1000 verscheen op diverse plekken

In het Nederlands: De Standaard, De Tijd, De Morgen, 11 juni 2011

In het Frans: Le Soir, La Libre Belgique, 11 juni 2011

In het Engels: www.eurozine.org

In het Kroatisch: Up&Underground, nr. 21/22, Zagreb, p.124-129

Publicaties van leden van de G1000 over de G1000

Caluwaerts, D. (2011), 'Van stemmen naar praten: het ideaal van de deliberatieve democratie', in Samenleving en Politiek 18 (9), pp. 79-85

Caluwaerts, D. & Reuchamps, M. (2012), 'The G1000. Facts, figures and some lessons from an experience of deliberative democracy in Belgium', in Van Parijs, P. (ed.), The G1000, the European Citizens' initiative and the malaise of democracy. In search of alternatives to populism and technocracy. Brussels: Rethinking Belgium (Re-Bel e-book)

Caluwaerts, D. (2012), Confrontation through communication. Deliberative democracy in linguistically divided Belgium. Bern: Peter Lang Publishers

Caluwaerts, D. (2012), 'Tussen representatie en deliberatie', in Res Publica 54 (3), pp. 372-375

Caluwaerts, D. & Reuchamps, M. (2012), Does intergroup deliberation foster intergroup appreciation? Evidence from two deliberative experiments in deeply divided Belgium. Paper presented at the Annual IPSA Conference, Madrid, July 2012

De Zutter, J. (2011): 'Het machtige YOU verandert de politieke context'. David Van Reybrouck, auteur en G1000-bezieler. Samenleving en Politiek 18, 9, 68- 78.
http://www.stichtingerritkrevelde.be/ECMS_CLIENT/configuration/pages/artikel.php?aid=1267

Dodeigne, J., & Hermant, P., « Le G1000. Entre idéal démocratique et défis méthodologiques ». La participation en action: vers une prospective plus qualitative? Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique Belgrade. (22 Juin 2012)

Reuchamps, M. (2011): "Le G1000." Politique: Revue des débats (72): 64-66

Van Reybrouck, D. (2011), De democratie in ademnood: de gevaren van electoraal fundamentalisme. Cleveringalezing 2011, Universiteit Leiden

Van Reybrouck, D. (2012): "Leren loslaten." In: Een vertrouwde overheid, Ombudslezing 23 mei 2012. De Nationale Ombudsman, Den Haag, p. 16-21

Van Reybrouck, D. (2012), Dankwoord bij het ontvangen van de Van Ackerprijs.
<http://www.vanackerstichting.be/van-acker-prijs.html>

Van Reybrouck, D. (2012), "The Crisis Comes in Many Guises", In: Belgian Society and Politics 2012, verschijnt op 21/11/2012, Een uitgave van Stichting Gerrit Kreveld en Samenleving en politiek

Van Reybrouck, D. (2013, in prep), Frisse democratie: dringende oproep tot vernieuwing. De Bezige Bij, Amsterdam

Vermeersch, P. (2011), "Much better than the G8", In: Citizenship in Southeast Europe, <http://www.citsee.eu/content/much-better-g8>

Vermeersch, P. (2012), "Deliberative democracy in Belgium", in: Gemma M. Carney and Clodagh Harris (ed.), Citizens' Voices: Experiments in Democratic Renewal and Reform, Dublin: Political Studies Association of Ireland, 8-15, <http://www.psai.ie/specialist/PSAI-ebook-citizens-voices.pdf>

Boeken of publicaties die verwijzen naar de G1000

Michils, M. (2011): Open boek: over eerlijke reclame in een transparante wereld, Lannoo, Tielt

Schinkel, W. (2012): De nieuwe democratie: naar andere vormen van politiek, De Bezige Bij, Amsterdam

Steiner, J. (2012), The foundations of deliberative democracy. Empirical research and normative implications, Cambridge: Cambridge University Press

Toch, H., Transformeren om te overleven, Lannoo Campus, 2012

Van Belleghem, S. (2012), Conversation Company, Lannoo Campus, Tielt

Verbeet, G. (2012): Vertrouwen is goed maar begrijpen is beter: over de vitaliteit van onze parlementaire democratie, Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam

Zonderop, Y. (2012): Polderen 3.0: Nederland & het algemeen belang, ISVW Uitgevers, Leusden

Masterthesis/bachelorthesis

Mariem Boustani (UCL), masterthesis

Anne-Sophie Igot (UCL), masterthesis

Vincent Jacquet (ULg), masterthesis

Ken Lambeets (KULeuven), masterthesis

Benjamin Rieder (UGent), bachelorthesis

TENSLLOTTE ZAL DE G1000 BLIJVEN IJVEREN VOOR AANVULLENDE VORMEN VAN DEMOCRATISCHE INSPRAAK DOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK TE COMBINEREN MET GERICHTE ACTIES EN PROJECTEN, OP BASIS VAN DE REEDS GETESTE METHODES OF NIEUWE (ZOALS ONLINE BIJVOORBEELD). EEN EERSTE INTERNATIONAAL SYMPOSIUM OVER PARTICIPATIEVE DEMOCRATIE GAAT DOOR IN LEUVEN OP 13 DECEMBER 2012.

De G1000 in een notendop

■ De G1000 ZET SOCIAAL-ECONOMISCHE PRIORITEITEN OP DE AGENDA

WAT LEVERDE DE G1000 AAN INHOUDELIJKE RESULTATEN OP? DE FINALE AANBEVELINGEN VAN HET BURGERPANEL STAAN VERDER IN DIT RAPPORT, MAAR ELK VAN DE 3 FASES VAN DE G1000 BRACHT RESULTATEN NAAR VOREN, RESULTATEN DIE TELKENS DE AGENDA VORMDEN VOOR DE VOLGENDE FASE.

FASE 1

Tijdens de eerste fase, de online-consultatie, werden een paar duizend ideeën gedeponereerd en hebben andere bezoekers deze geëvalueerd om tot een “top 25” te kunnen komen. Over deze “top 25” werd publiekelijk gestemd via het internet wat leidde tot drie thema’s die werden weerhouden: de sociale zekerheid, de verdeling van welvaart in tijden van crisis en immigratie. Zelfs in volle communautaire en institutionele crisis zijn het de socio-economische thema’s die volgens de burgers primeren! Burgers en politieke onderhandelaren zaten dus helemaal niet op dezelfde golflengte.

FASE 2

Tijdens de tweede fase – de eigenlijke Burgertop – discussieerden de deelnemers over deze 3 thema's. Het objectief van de discussie in elke sessie, was niet om tot consensus te komen maar om de belangrijkste onderdelen van het debat te ont-
waren.

De deelnemers gaven eerst de redenen op waarom ze de uitloting hadden geaccepteerd, wat tegelijk hun aanwezigheid verklaarde: 63% wilde zijn persoonlijke betrokkenheid als burger tonen, 52% was ongerust omwille van de crisis van de democratie en de politiek, 43% deed mee om de democratie te vernieuwen, 35% nam deel uit nieuwsgierigheid en omdat ze deze ervaring niet wilden missen, maar evenzeer was 29% daar uit belangstelling voor het proces zelf van dialoog in diversiteit en 21% wilde bijdragen tot het herstellen van de dialoog tussen de gemeenschappen in België.

Zelfs al is het onmogelijk om in één dag, hoe intens ook, dergelijke thema's en subthema's helemaal uit te diepen, toch heeft de G1000 een zeer krachtig signaal van de burgers opgevangen: dat mensen in het belang van een samenleving bereid zijn om corrigerende maatregelen voor te stellen ook als die niet helemaal stroken met hun eigenbelang. De resultaten van deze tussenfase kunnen worden samengevat in 4 kernwoorden: een (burger)zin voor gelijkheid, originaliteit, redelijkheid en evenwichtigheid.

GELIJKHEID? De stemresultaten over de sociale zekerheid geven aan hoe inwoners van dit land egalitair denken: de meest gewaardeerde maatregel bij de gezondheidszorg betreft “het garanderen van gelijkheid en gelijkheid van toegang tot het systeem” (45%), bij de pensioenhervorming is dat “het harmoniseren van de statuten” (23%) en bij de kinderbijslag “hetzelfde bedrag aan kindergeld voor kind 1, 2 of 3” (45%).

ORIGINALITEIT? Enkele originele voorstellen die aan het denken zetten: “geen kindergeld maar kindercheques” (24% van de stemmen omtrent kinderbijslag), “gegarandeerd basisinkomen voor iedereen” (15% van de stemmen omtrent werkloosheid) en “kleinere verpakkingen voor geneesmiddelen” (21% van de stemmen omtrent gezondheidszorg).

REDELIJKHEID? Bij de prioriteiten over een delicaat onderwerp als immigratie wordt gestemd voor het verlangen naar inburgering (“integratieplicht”, 31%), gekoppeld aan de eis voor “snelle procedures & objectieve criteria” (26%) en een oproep tot “betere integratiemogelijkheden” (21%) en meer “ontwikkelingssamenwerking” (20%). Radicale ideeën zoals “vreemdelingen buiten” of “alle grenzen open” worden niet collectief bijgevallen.

EVENWICHTIGHEID valt vooral op in de voorstellen die voortspruiten uit de raadslaging over het thema “welvaart verdelen in tijden van financiële crisis”. Het “verlagen van de vennootschapsbelasting”, de meest gewaardeerde (43%) maatregel, wordt aangevuld door een zeer radicale maatregel die toelaat om de gelijkheid van iedereen te garanderen: “alle achterpoortjes afschaffen”. Het “invoeren van een Tobintaks op financiële transacties” (31%) komt als tweede uit de bus. Het derde voorstel luidt: “de kosten op arbeid verlagen, zeker voor specifieke categorieën” (27%) en “meer groene belasting” (15%) staat op vier. Het geheel vertoont een mooi evenwicht van maatregelen.

Deze eerste tussentijdse resultaten liegen er niet om: burgers die met elkaar in dialoog treden, zijn in staat om verstandig en genuanceerd te redeneren in functie van het algemeen belang.

Maar vanuit deze stemresultaten die niet meer zijn dan een tussentijdse stand van zaken van deze uitwisselingsdag, is het geheel aan ideeën die werden geproduceerd tijdens de burgertop, de G-Offs en de G-Home de voedingsbodem geworden voor de derde fase van de G1000, het zogenaamde burgerpanel. Inderdaad, al deze ideeën samen werden geanalyseerd en gesynthetiseerd om de 32 burgers te helpen een thema te kiezen dat ze verder wilden uitdiepen gedurende 3 weekends van deliberatie. De G1000 is werkelijk een proces in 3 fases waarbij de ene fase de andere voedt.

Werkloosheid / Chômage

Kies 2 maatregelen / Choisissez 2 mesures

- 36%** 1. Werkloosheidsuitkeringen beperken in de tijd
Limiter les allocations au chômage dans le temps
- 35%** 2. Begeleiding van werkzoekenden op maat van het individu
Offrir un accompagnement sur mesure aux demandeurs d'emploi
- 38%** 3. Werk aantrekkelijk maken door minimumlonen te verhogen
Rendre le travail plus attrayant en augmentant les salaires de base
- 16%** 4. Meer en betere controle op zwartwerk
Plus et mieux de contrôle sur le travail en noir
- 9%** 5. Betaalbare kinderopvang
Accueil des enfants plus accessible financièrement
- 15%** 6. Gegarandeerd basisinkomen voor iedereen
Revenus de base garantis pour tout le monde

Pensioenen / Pensions

Kies 2 maatregelen / Choisissez 2 mesures

- 18%** 1. Einde van de beroepsloopbaan versoepelen, geleidelijke uitstap
Aménager les fins de carrière en assouplissant, fin de carrière graduelle
- 18%** 2. Werken met een basispensioen en rekening houden met de individuele situatie
Créer un socle minimal et permettre à chacun de le compléter individuellement
- 15%** 3. Het systeem van brugpensioenen herzien of afschaffen
Revoir/supprimer le système de prépension
- 23%** 4. Statuten harmoniseren en het systeem transparanter en gelijk maken
Harmoniser les et rendre le système plus transparent et plus égalitaire
- 10%** 5. Systeem financieren vanuit diversere bronnen: inkomen uit kapitaal, 2e en 3e pijler
Financer le système en diversifiant les sources: revenus du capital, 2e et 3e pilier
- 16%** 6. Rekening houden met speciale situaties: zware beroepen, thuiswerkende vrouwen
Tenir compte de situations particulières: métiers pénibles, femmes au foyer...

Kinderbijslag / Allocations familiales

Kies 2 maatregelen / Choisissez 2 mesures

- 31%** 1. Meer kindergeld voor lagere inkomens
Allocations plus grandes pour les revenus les plus bas
- 45%** 2. Zelfde bedrag aan kindergeld voor kind 1, 2, 3...
Un même montant pour le 1er, 2e, 3e enfant
- 24%** 3. Geen kindergeld maar kinderchèques om specifieke kosten van kinderen te
Remplacer les allocations familiales par un chèque-enfant pour couvrir des frais spécifiques

Gezondheidszorg / Soins de santé

Kies 2 maatregelen / Choisissez 2 mesures

- 35%** 1. Garanderen van gelijkheid en gelijkheid van toegang tot het systeem.
Garantir l'égalité et l'égalité de l'accès au système.
- 27%** 2. Hogere belastingen voor de farmaceutische sector.
Taxes plus hautes sur les industries pharmaceutiques
- 17%** 3. Afschaffen van de verloning per prestatie.
Abolition du système de rémunération par prestations
- 31%** 4. Overconsumptie tegengaan door de huisarts centraal te plaatsen.
Réduire l'excès de consommation en remettant le généraliste au centre.
- 21%** 5. Kleinere geneesmiddelenverpakkingen en bewustmakingscampagne tegen overconsumptie
Conditionnements plus petits, campagne de sensibilisation pour réduire la consommation.
- 14%** 6. Vereenvoudiging, voorbereid door een raad van burgers, naar participatief model
Simplification préparée par un conseil de citoyens selon un processus participatif

Welvaart verdelen / Répartir les richesses

Kies 2 maatregelen / Choisissez 2 mesures

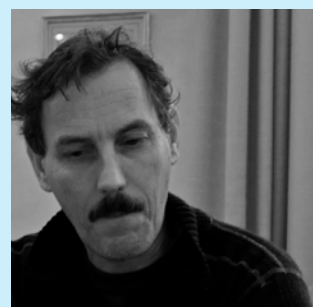
- 43%** 1. Hervorming vennootschapbelasting: verlagen maar alle achterpoortjes afschaffen
Réforme de l'impôt des sociétés: réduire mais en fermant toutes les échappatoires
- 27%** 2. De kosten op arbeid verlagen, zeker voor specifieke categorieën
Réduire le coût du travail, certainement pour des catégories spécifiques
- 31%** 3. Tobintaks: taks op financiële transacties
Taxe Tobin: taxes sur les transactions financières
- 15%** 4. Meer 'groene' belasting: belasting op zaken die het milieu vervuilen
Plus de taxation 'verte': taxes sur les activités qui polluent l'environnement
- 19%** 5. Splitsen van zakenbanken en spaarbanken
Scinder les banques d'affaires et les banques d'épargne
- 16%** 6. Europees financieel beleid als tegenwicht t.o.v. Internationale financiële groepen
Gouvernance financière eur. (contre-pouvoir aux groupes financiers internationaux)

IMMIGRATIE / IMMIGRATION

Kies 3 principes/ Choisissez 3 principes

- 31%** 1. Plicht tot integratie / Devoir d'intégration
- 26%** 2. Snelle procedures & objectieve criteria / Procédures rapides & critères objectifs
- 20%** 3. Ontwikkelingssamenwerking! / Coopération au développement!
- 21%** 4. Integratiemogelijkheden verbeteren / Améliorer les possibilités
- 18%** 5. Strikter beleid (beperken, sanctioneren) / Politique plus stricte (limiter, sanctionner)
- 14%** 6. Bruggen tussen de culturen / Jeter des ponts entre les cultures
- 25%** 7. Europees geharmoniseerd beleid / gouvernance européenne harmonisée
- 8%** 8. Rekruteren volgens noden arbeidsmarkt / Recruter selon les besoins du marché du travail
- 13%** 9. Criminelen terugsturen / Renvoyer les criminels

EINDRAPPORT VAN HET BURGERPANEL

HOE OMGAAN MET WERK EN WERKLOOSHEID IN ONZE SAMENLEVING?

■ VOORWOORD

De derde fase is het eindpunt van het pilootproject van de G1000. De resultaten van de burgertop van 11 november 2011 werden tijdens deze derde fase besproken en verder uitgediept door het burgerpanel.

Wie maakte nu deel uit van het burgerpanel? De 32 deelnemers werden willekeurig gekozen uit een lijst van meer dan 491 kandidaten. Ze zijn afkomstig uit alle hoeken van het land en hebben allemaal deelgenomen aan de burgertop, de G-Offs of de G-Home.

Waarom 32 deelnemers? Dat aantal volstaat om de diversiteit in het panel te verzekeren. Bovendien zorgt dit voor een sterke groepsdynamiek die nodig is om een thema grondig uit te werken. Vaak wordt een veelvoud van 8 gebruikt om het burgerpanel samen te stellen. Zo wordt het evenwicht bewaard tussen diversiteit en groepsdynamiek.

Waarover hebben zij gedebatteerd? Het hoofdthema, net zoals de deelnemers, komt voort uit de burgertop. De 32 burgers hebben het hoofdthema gekozen uit de verschillende onderwerpen die toen zijn besproken. De basisvraag werd : “Hoe omgaan met werk en werkloosheid in onze samenleving?” Deze vraag snijdt ook andere onderwerpen van de G1000 aan zoals immigratie en de verdeling van de welvaart in tijden van economische crisis.

Hoe verliep het overleg? De deelnemers hoefden geen voorkennis te hebben over de behandelde onderwerpen om te kunnen deelnemen aan de debatten. Uiteraard mochten zij bijkomende informatie opzoeken, maar dit was niet verplicht. Hun bijdrage aan de discussies op basis van persoonlijke ervaringen was fundamenteel. Bovendien was er een kader nodig om hen te begeleiden in hun bedenkingen en het overleg met de referentiepersonen. Zo werd de noodzakelijke kennis verzameld om de aanbevelingen te formuleren.

De drie weekends hebben plaatsgevonden van 14 tot 16 september (in het Vlaams Parlement, te Brussel), van 6 tot 7 oktober (in het Waals Parlement, te Namen) en van 9 tot 11 november 2012 (in het Huis van de Parlementariërs, te Brussel). Twee van de deelnemers hebben omwille van persoonlijke redenen voortijdig moeten afhaken.

Nu is het aan het burgerpanel om hun voorstellen en bedenkingen voor te leggen.

■ INLEIDING

Iets meer dan een jaar geleden zijn we uitgeloot om deel te nemen aan de burgertop G1000. Dit is het grootste burgeroverleg dat België ooit gekend heeft. De onderwerpen moesten nog gekozen worden door het publiek, maar wij wisten al dat deze ervaring zinvol en leerrijk zou zijn.

En we hadden het bij het juiste eind. Op 11 november 2011 ontdekten we dat er een andere manier was om deel te nemen aan de maatschappij. We ontdekten dat we iets te zeggen hadden en dat we als “normale burger” ook een bijdrage konden leveren. We hebben ons dan ook vastberaden kandidaat gesteld voor de volgende fase: het burgerpanel.

Tijdens de twee eerste weekends maakten we kennis met het weergehouden thema. Het doel was om dit thema uit te diepen, namelijk “Hoe omgaan met werk en werkloosheid in onze samenleving?”. We hebben eerst en vooral de tijd genomen om informatie in te winnen over het brede en complexe thema. Daarna hebben we de zes sub-thema's gekozen, meer bepaald:

- **DE KLOOF TUSSEN HOGE EN LAGE INKOMENS**
- **HOE KUNNEN WE DE FACTOR LOONKOST AANWENDEN OM NIEUWE WERKGELEGENHEID TE CREËREN?**
- **HET BEGELEIDEN VAN DE TOEGANG TOT WERK (IN HET KADER VAN EEN SOCIAAL EUROPA)**
- **WERK EN ONZE TOEKOMSTIGE GENERATIES**
- **KWALITEITSVOL WERK VOOR EEN KWALITEITSVOL LEVEN?**
- **DISCRIMINATIE OP HET WERK**

Daarna, hebben we een vragenlijst opgesteld die we aan referentiepersonen hebben voorgelegd tijdens het derde weekend. Wij hebben niet gearzeld om tabula rasa te maken van algemeen aanvaardde ideeën en onze eigen overwegingen te ontwikkelen.

De volgende pagina's zijn het verslag van ons werk. Ze bevatten eveneens het overzicht van de aanbevelingen die we aan onze politieke vertegenwoordigers willen voorleggen.

De thema's en eerste ideeën zijn het resultaat van ons eerste weekend, de meningen en vragen voor de referentiepersonen van het tweede weekend, de aanbevelingen van het derde. Op elk weekend waren er experts aanwezig, maar het meest van al tijdens het slotweekend. Hun input was van belang, maar wij zijn de auteurs van de uiteindelijke aanbevelingen.

Ook wensen wij van deze gelegenheid gebruik te maken om onze vraag en onze hoop tot onze vertegenwoordigers te richten om de gelegenheid te krijgen om echt een meerwaarde te kunnen toevoegen aan onze democratie. Dit rapport is het concreet bewijs van onze wil om ons te engageren en van onze capaciteit om het te doen.

We bedanken allen die ertoe hebben bijgedragen om onze investering als burgers mogelijk te maken.

■ LEDEN VAN HET BURGERPANEL

ELIF ALDUMAN
PATRICK AVONDS
SAM BASTIAENS
AICHA BOUHARRAS
PIERRE DARCHAMBEAU
BART DE RIJCKE
CÉCILE DELVAL
LINDA ERRENS
FRANCINE FÉRET
VERONIQUE HENNISSSEN
MICHEL JANSSEN
HERMANN LENNARTZ
MONSHEMVULA BENJAMIN MABUSA
ZOUBAIRI MAJIEV
LUC MATHIEU

DANIELLE MATHY
LOUISE MICHAUX
ANNA MISSINNE
BRUNO MONFORT
LIEVE PROOST
MICHAËL PRUYS
MIEKE SCHEVELENBOS
RUSHABH SHAH
MARIJKE SMEETS
INGRID THYS
SVEN VAN DEN EYNDE
FRANCO VITIELLO
PIERRE WUIDART
NAIMA YAAKOUBI
ÖZKAN YILMAZ

■ 1. DE KLOOF TUSSEN HOGE EN LAGE INKOMENS

■ OMSCHRIJVING VAN HET THEMA - WAAROVER WILLEN WE HET HEBBEN?

We ervaren de inkomenskloof tussen personen met lage inkomens en deze met hoge inkomens als te groot. Bovendien vermoeden we dat deze momenteel nog aan het toenemen is. Spontaan ervaren we dit als een onrechtvaardige en maatschappelijk niet wenselijke situatie. Meer fundamenteel denken we dat de ervaren hoge loonspanning zou kunnen leiden tot de toename van maatschappelijke spanningen.

In dit hoofdstuk onderzoeken we of dit uitgangspunt juist is en zo ja op welke manier we deze inkomenskloof kleiner kunnen maken.

■ WAT ZIJN ONZE EERSTE IDEEEN, OPINIES EN MENINGEN OVER DIT THEMA?

We veronderstellen dat de inkomenskloof verband houdt met het welzijnsgevoel binnen een maatschappij. In landen met een kleine inkomenskloof zou het gemiddeld niveau van welzijn hoger zijn (bv. Scandinavische landen).

In België zou de loonspanning (het verschil tussen de laagste en de hoogste lonen) volgens ons kleiner moeten worden. Dat zou maatschappelijke spanningen doen verminderen en het algemeen welzijnsniveau doen toenemen. Het aantal mensen in armoede zou hierdoor dalen. De meerwaarde die in ons land gecreëerd wordt, zou gelijk verdeeld worden over alle burgers en minder blijven “vastplakken” bij de groep rijken.

We zien een aantal mechanismes die de inkomenskloof doen toenemen in plaats van dalen:

- De loonkloof wordt in absolute termen vergroot door het mechanisme van indexering. In het geval van de laagste lonen is de impact van indexeringen en loonsverhogingen miniem.
- De kloof tussen lage en hoge inkomens vergroot, doordat managers de lage lonen naar beneden duwen en daarvoor beloond worden met hogere salarissen.
- De oneerlijke concurrentie tussen bedrijven hier en in lageloonlanden heeft een negatieve impact op de basisinkomens. Ook binnen Europa stelt het vrije verkeer van goederen en diensten een concurrentieprobleem, want de niveaus van sociale zekerheid zijn niet in alle landen dezelfde. Nochtans kan consumentendruk (fair trade) bedrijven ertoe aanzetten om hun productie in België te houden of terug te brengen (bv. leverancier van matrassen aan IKEA).

Om de inkomenskloof kleiner te maken kan men zich vooreerst richten op het optrekken van de lage inkomens. Er werd trouwens ook gezegd dat hoge inkomens voor mensen niet zo'n probleem zijn wanneer de lage inkomens voldoende hoog

zijn (maar is dit niet in tegenspraak met het uitgangspunt dat de inkomenskloof - en niet het absolute inkomen - verband houdt met welzijn).

- De laagste lonen moeten omhoog opdat werken aantrekkelijker zou zijn dan niet werken.
- Om de basislonen te kunnen verhogen, moet wellicht de loonkost worden aangepakt. Belasting op werk is (te) hoog in verhouding tot andere belastingen (dit thema behandelen we in een ander hoofdstuk, zie verder).

Daarnaast moet men nadenken over het beperken van de zeer hoge inkomens.

- Participatie van werknemers in beslissingen over (top)lonen kan hierbij een piste zijn.

■ **WELKE VRAGEN HEBBEN WE VOOR DE REFERENTIEPERSONEN DIE ONS HELPEN ONZE MENING TE VORMEN?**

- In welke mate is de kloof tussen hoge en lage inkomens verbonden met het welzijn?
 - Zijn concepten zoals ‘welzijn’ en ‘loonkloof’ meetbaar en zo ja: is het mogelijk om op basis van onderzoek uitspraken te doen over deze relatie ?
 - Is er onderzoek gebeurd over dit thema in België en kunnen we België vergelijken op dit vlak vergelijken met andere landen? Wat leert ons deze vergelijking?
 - Hoe evolueerde België de voorbije 10 jaar wat betreft inkomen, inkomenskloof, koopkracht, welzijn?
- Hoe werkt de indexering? Welk effect heeft ze op de inkomenskloof?
- Hoe bindend zijn de loonafspraken binnen cao's? Waarom kunnen er geen loonafspraken gemaakt worden voor sectoren waarvoor geen cao's bestaan? Hebben de bestaande participatiekanalen een reële impact op de loondiscussies/loonvorming?
- Welke pistes werden reeds bedacht en/of uitgevoerd om de hoge inkomens te beperken? Wat zijn de voor- en nadelen van deze pistes? Wat zijn onbedoelde neveneffecten (vb. een recente verhoging van belasting op hoge inkomens in Frankrijk)?
- Welke belemmeringen zijn er wanneer men via fiscaliteit de arbeid minder en de vervuiling meer wil belasten?

■ WELKE ZIJN ONZE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN?

Om de sociale stabiliteit te garanderen, is een brede middenklasse nodig en moet de inkomenskloof beperkt blijven. Als het welzijn en de sociale rust stijgen, verhoogt het draagvlak voor de uitbouw van solidariteit, een gegeven dat we willen verankeren in onze maatschappij.

De loonkloof in België is in vergelijking met andere landen relatief klein, dankzij het herverdelend effect van de personenbelasting.

Desondanks zien we dat veel inkomens – zelfs de middeninkomens – onder de armoedegrens zitten of ernaar evolueren.

Advies 1

Daarom moet het bij alle beleidsmaatregelen de ambitie zijn om de inkomenskloof te verlagen. Dit is het uitgangspunt voor onze verdere adviezen.

Om dit te bewaken is een transparant, toegankelijk monitoringstelsel nodig. Dit zal de samenleving (burgers, bedrijven, overheden, vakbonden...) in staat stellen om de evolutie van de inkomenskloof op te volgen in functie van genomen of te nemen maatregelen en hierin ook hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Advies 2

De fiscaliteit is het instrument van de overheid om te waken over de kloof tussen hoge en lage inkomens, in functie van het algemeen welzijn binnen de maatschappij.

In die optiek is het aangewezen om:

- de lage lonen netto te verhogen door de fiscale druk op deze lonen te verlagen, dit zonder de fiscale druk te verschuiven naar de lonen van de middenklasse.

We stellen ook voor om de hoge lonen op een andere manier te belasten.

- De belastbare basis herdefiniëren. Immers, de inkomsten van personen beperken zich niet tot hun loonfiche. Ook andere inkomsten zijn in rekening te brengen: extralegale voordelen (bedrijfswagens, stock options, reizen etc.).
- Binnen de hoge lonen kan men een onderscheid maken tussen twee delen: een deel dat in verhouding staat tot de productiviteit van het geleverde werk en een deel dat men zou kunnen beschouwen als gerelateerd aan de “marktwaaarde” van een persoon, ofwel de surplus die een werkgever bereid is om te betalen om een werknemer aan te trekken. Fiscaal moet deze surplus meer belast worden dan een inkomst uit arbeid.

Advies 3

Het doel van het mechanisme van indexering is om de koopkracht van de mensen op peil te houden.

Om de loonkloof niet te vergroten moet het indexeringssysteem ook in de toekomst performant blijven voor de lage en midden inkomens. In die optiek is een indexsprong niet aangewezen.

Immers, een indexsprong wordt veel harder gevoeld door mensen met lage inkomens dan met hoge inkomens. Bovendien is het effect van een indexsprong niet eenmalig, maar maakt een blijvend verschil op de lage en middenlonen.

■ 2. HOE KUNNEN WE DE FACTOR LOONKOST AANWENDEN OM NIEUWE WERKGELEGENHEID TE CREEREN?

■ OMSCHRIJVING VAN HET THEMA - WAAROVER WILLEN WE HET HEBBEN?

In dit hoofdstuk willen we de relatie tussen loonkost en de creatie van (nieuwe) werkgelegenheid van nabij bekijken. Dit gebeurt vanuit onze hypothese dat er een relatie is tussen loonkost en werkgelegenheid. Specifiek willen we twee verbanden onderzoeken:

- Enerzijds de relatie tussen de totale loonkost (wat een werknemer in zijn geheel aan een werkgever kost) en de aanwervingen die een werkgever doet? Is het zo dat een werkgever meer mensen zal aanwerven als de loonkost per werknemer daalt en zo ja: wat zijn dan mogelijkheden of hefboomen om de loonkost te doen dalen?
- Anderzijds is er ook de impact die een hoger nettoloon kan hebben: vertaalt zich dat in een hogere consumptie en zo ja: heeft dit dan een impact op de binnenlandse werkgelegenheid?

■ WAT ZIJN ONZE EERSTE IDEEEN, OPINIES EN MENINGEN OVER DIT THEMA?

Bij een eerste verkenning van dit vraagstuk, stoten we op verschillende thema's die ons bezig houden.

Zo vragen we ons af of de verschillende elementen die de globale loonkost samenstellen (nettoloon, bedrijfsvoorheffing, RSZ werkgever, RSZ werknemer, voordelen van allerlei aard, wellicht nog enkele kleinere kosten...) het systeem nietodeloos complex maken. Is het een mogelijkheid om naast het nettoloon gewoon één groot loonbeslag te hebben dat pas in een tweede stap (en dus vanuit een collectieve pot) wordt verdeeld over verschillende systemen en noden.

We vinden sociale zekerheid op zich een zeer goed en belangrijk systeem dat absoluut behouden moet blijven maar vragen ons af of men zowel via de systemen van inning als via de systemen van de herverdeling (de beweging terug naar de bevolking) geen 'besparingen' zou kunnen realiseren die ons in staat zouden kunnen stellen om de loonkosten te verlagen. Zijn er niet te veel partijen (administraties, ziekenfondsen, vakbonden, allerlei kassen...) betrokken in het herverdelingssysteem? Is er hier geen efficiëntiewinst te boeken? Zijn er mogelijkheden om meer directe linken te maken tussen iemands eigen verantwoordelijkheid en de bijdragen/ontvangsten die de persoon betaalt/krijgt van de sociale zekerheid. We hebben hier beelden bij van bonus/malussystemen maar beseffen uiteraard dat hier verantwoordelijkheidsvraagstukken meespelen, elementen van beschermen van de zwaksten...

We denken spontaan dat loonkostverlaging automatisch jobs zullen creëren (een lagere prijs leidt tot meer vraag) maar eigenlijk hebben we geen zicht op de concrete relatie en dat zicht hebben we nodig om zo precies mogelijk aanbevelingen te kunnen formuleren.

Uiteraard beseffen we ook dat een eventuele lastenverlaging, geheel of minstens gedeeltelijk zal moeten gecompenseerd worden door elders lasten te heffen. Wat zijn hier de mogelijkheden van het BTW-stelsel? Het verhogen of verlagen van BTW heeft wellicht ook een tewerkstellingseffect (wat kunnen we wat dat betreft leren uit de BTW-verlagingen in de Horeca, hier en in Frankrijk)? Kunnen we de BTW toepasbaar maken op alle producten en diensten en zo middelen vrijmaken om loonkosten te verlagen...

Tot slot worstelen we ook met het al dan niet voorwaardelijk maken van loonkostverlagingen. Moet het principe zijn dat je een uniforme loonkostverlaging doorvoert, voor alles en iedereen of moet je het instrument van loonkostverlaging net zeer doelgericht gaan inzetten: voor specifieke categorieën van jobs, sectoren, bedrijven... Daarnaast speelt ook de vraag of tewerkstellingscreatie een effect of net een voorwaarde van loonkostverlaging moet zijn m.a.w. moet je tewerkstellingsvoorwaarden koppelen aan loonkostverlaging: ja of neen?

■ **WELKE VRAGEN HEBBEN WE VOOR DE REFERENTIEPERSONEN DIE ONS HELPEN ONZE MENING TE VORMEN?**

- Waar zit op dit moment de tewerkstelling (sectoren, KMO's, grote bedrijven, regionaal...), waar wordt er momenteel tewerkstelling gecreëerd en wat is de evolutie doorheen de tijd? Wat zijn de projecties voor de toekomst?
- Wat zijn momenteel de elementen die deel uitmaken van de loonkost? Welke zijn de onderdelen van de loonkost die men actief kan aanwenden om de loonkost te verminderen, als ze er zijn? Hoe zit het met de verhouding tussen de bijdragen die de burger betaalt en de inkomsten die de burger uit de sociale zekerheid haalt?
- Is er een relatie tussen loonkostverlaging en creatie van werk? Zo ja, hoe ziet ze eruit? Is er een direct verband of een indirect verband? Hoe snel is er een impact van loonkostverlaging op jobcreatie? Houdt loonkostenverlaging ook risico's in m.b.t. tewerkstelling?
- Wat is de impact van sociale lasten/loonkost op KMO's, kleine zelfstandigen in vergelijking met de impact bij grote ondernemingen, MNG's?
- Moeten bedrijven meer of minder belast worden i.f.v. jobcreatie? Zo ja, welke type van instrumenten kan men hiervoor gebruiken?
- Wat is de impact van verschuiving van directe belasting naar indirecte belasting voor jobcreatie? En hoe kan je het instrument van indirecte belasting gebruiken voor jobcreatie?

■ WELKE ZIJN ONZE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN?

Argument 1

Dit kan tot gevolg hebben (i) dat er een oplossing gevonden wordt voor de constante vermindering van het aantal personen die bijdragen aan de sociale zekerheid, meer bepaald door de vergrijzing; (ii) dat aan de bedrijven een betere concurrentiepositie wordt gegeven en (iii) dat het nettosalaris van werknemers wordt verhoogd.

Advies 1

Wij wensen de loonkosten te verminderen. Om dit te bereiken adviseren wij een vermindering van de kosten die wegen op het werk en een verhoging van de financieringsmogelijkheden voor de sociale zekerheid met inkomsten die niet afkomstig zijn uit de sociale bijdragen op werk (bijvoorbeeld, een verhoging van de belasting van bepaalde inkomsten met uitzondering van de kleine spaarders of door een belasting te heffen op de meerwaarde van financiële transacties – Tobintaks)

Argument 2

Idem als bij Advies 1

Advies 2

Wij wensen verder het behoud van een degelijk basissalaris te benadrukken en te verzekeren dat iedereen een zekere levensstandaard kan hebben. Om dit te bereiken vinden wij het nodig om:

- de loonlasten te standaardiseren op Europees niveau, beginnend bij deze van de buurlanden
- controles uit te voeren op de toepassing van de maatregelen, genomen in verband met werkvergunningen voor buitenlanders
- een verbod invoeren op het aannemen van onafhankelijke onderaannemers tegen een hele lage prijs
- belastingen heffen op basis van het land waarin men werkt

Argument 3

- De verlaging van de loonlasten zal de competitiviteit van de bedrijven verbeteren; we vragen de toestemming om de loonlasten aan te passen op het niveau van de sectoren; zo kunnen we inzetten op de arbeidsintensieve sectoren, in het bijzonder de industrie.
- De verhoging van de nettolonen zal gunstig uitdraaien voor de economie.

Advies 3

- De economische modellen stellen een correlatie (tussen 0 en 100%) vast tussen de verlaging van de loonlasten en jobcreatie. Daarom vinden wij het noodzakelijk om de loonlasten te verlagen voor de werkgevers en de werknemers, op voorwaarde dat er in ruil daarvoor jobs gecreëerd worden en/of de laagste salarissen netto verhoogd worden.
- Aan de andere kant moeten we van de EU de toestemming krijgen om op het niveau van de sectoren veranderingen in de loonlasten door te voeren.

Eén panellid betreurt het dat deze aanbevelingen niet voldoende concreet zijn.

■ 3. HET BEGELEIDEN VAN DE TOEGANG TOT WERK (IN HET KADER VAN EEN SOCIAAL EUROPA)

■ OMSCHRIJVING VAN HET THEMA - WAAROVER WILLEN WE HET HEBBEN?

In dit hoofdstuk willen we onderzoeken welke mogelijkheden er bestaan rond het vergemakkelijken van de toegang tot werk in het kader van een sociale Europese Unie. In dit kader richten we ons namelijk op de problematiek van de knelpuntberoepen: hoe toegang vergemakkelijken tot knelpuntberoepen voor potentiële werknemers?

Onze hypothese is de volgende: opdat mensen zich zouden kunnen ontwikkelen, op lange termijn hun leven kunnen inplannen, is het essentieel dat iedereen z'n persoonlijke vaardigheden kan aanbieden om aan de maatschappij te bouwen. Hiertoe willen we gelijke kansen in de toegang tot werk en een vrijheid van beweging zodat elk individu z'n diensten overal in Europa kan aanbieden.

Om de toegang tot werk te vergemakkelijken, is het noodzakelijk om evoluties op de 3 volgende assen in overweging te nemen:

- Zorg ervoor dat vraag en aanbod van werk elkaar terug vinden in een vereenvoudigde en begrijpbare administratie. Hiertoe moeten we nadenken over: hoe de matching tussen werkgevers en potentiële werknemers vergemakkelijken? Welke zijn de specifieke problemen waarmee de verschillende actoren (administratie, immigranten, werkgevers, werknemers, ambtenaren) geconfronteerd worden? Hoe brengen we individuen tot bij vacatures? Hoe stomen we mensen klaar voor een job? Deze twee laatste vragen zijn belangrijk in het kader van de knelpuntberoepen, omdat het hier gaat om beroepen waarvoor momenteel niet voldoende "geschikte", "competente" mensen aanwezig zijn op de arbeidsmarkt.
- Diversiteit voorstellen als basismodel/"mainstream". De diversiteit is een realiteit en brengt een rijkdom met zich mee. Hoe kunnen we iedereen een plaats geven? Hoe geven we iedereen gelijke kansen?
- Omkaderen of heroverwegen van het systeem van subsidies ter ondersteuning van jobcreatie (namelijk om concurrentievervalsing te voorkomen).

Als burgers zijn wij in staat om een belangrijke meerwaarde aan te brengen in het kader van dit thema. Vanuit onze verschillende oorsprongen, onze verschillende ervaringen, onze perspectieven die variëren en onze opbouwende aanpak, kunnen we creatieve oplossingen aanbieden die het debat verrijken en richting geven.

Omdat elkeen van ons vroeg of laat met deze problematiek in aanraking komt, is het belangrijk dat we hierin een bottom-up-aanpak hanteren.

■ WAT ZIJN ONZE EERSTE IDEEEN, OPINIES EN MENINGEN OVER DIT THEMA?

Hieronder volgen de verschillende bezorgdheden en opinies die voortkomen uit de eerste verkenning van de problematiek door het burgerpanel:

- De administratieve stappen die genomen moeten worden om toegang te krijgen tot werk, moeten vereenvoudigd worden voor alle beroepen en dus niet enkel voor knelpuntberoepen (zoals nu het geval is).
- Opleidingen moeten zoveel mogelijk afgestemd worden op noden en vragen van de arbeidsmarkt, met inbegrip van de knelpuntberoepen. Hiertoe lijkt het ons essentieel de volgende drie elementen, die met elkaar verbonden zijn, in overweging te nemen: het gaat hier enerzijds om het op één lijn zetten van opleidingen en de arbeidsmarkt. Anderzijds moeten opleidingen breed genoeg zijn. Ten slotte moeten de aspiraties en talenten van individuen in overweging genomen worden. Dit betekent dat het ons onaanvaardbaar lijkt dat een individu gedwongen zou worden tot het aanleren of uitvoeren van een beroep “tegen zijn wil in”.
- We wensen een meer transparante aanpak inzake de oplistings van werkaanbiedingen: momenteel constateren we dat werkaanbiedingen op verschillende manier worden gepresenteerd en dat niet iedereen er toegang tot heeft. Verder constateren we dat de matching tussen vraag naar en aanbod van jobs niet (genoeg) begeleid wordt. Twee vragen dringen zich op: wie moet welke werkaanbiedingen publiceren en hoe gebeurt dit? Wat is hierin de rol van interimkantoren?
- We stellen onszelf de vraag welke de rollen en functies zijn van “jobplannen”. Behelpen of voorkomen deze “jobplannen” een gelijke toegang tot de arbeidsmarkt? Hoe beïnvloeden “jobplannen” de arbeidsmarkt? Hoe worden “jobplannen” geëvalueerd? Verder stellen we onszelf deze kritische vragen: is de combinatie van verschillende “jobplannen” geen aanpak die voorbijgaat aan het doel van jobcreatie? Verworden “jobplannen” niet tot een (goedkope) mogelijkheid voor sommige werkgevers om aan snelle “jobrotatie” te doen (éénmaal voldaan is aan de voorwaarden van het jobplan de werknemer aan de deur zetten en een nieuwe ‘voordelige’ werknemer aanwerven). Hebben “jobplannen” niet als neveneffect dat met de reële competenties van werknemers geen rekening meer wordt gehouden en dat mensen op deze manier geen carrière kunnen uitbouwen?
- De (h)erkenning van diploma’s en competenties (zowel verworven binnen als buiten de E.U.): Wat weten we precies over de (h)erkenning van Europese diploma’s (Bologna) en niet-Europese diploma’s? Wij zijn van mening dat het huidige systeem van (h)erkenning van diploma’s niet optimaal functioneert: enerzijds vermindert het de kansen van migranten om aan werk te geraken en anderzijds is er het risico dat het systeem onze arbeidsmarkt verstoort. Ten slotte, wanneer een (h)erkenning van diploma’s niet kan gegeven worden of iemand geen diploma’s heeft: wat kunnen we dan doen om de competenties van de persoon in kwestie te verifiëren/in te schatten?
- We merken de volgende paradox op: momenteel heeft men papieren nodig om toegang te verkrijgen tot werk en moet men werk hebben om aan papieren te

geraken (kwestie van de kip en het ei). We stellen ons daarom de volgende vraag: waarom is het noodzakelijk om papieren te hebben om toegang te verkrijgen tot werk?

- Tot slot vinden we dat het moeilijk moet worden gemaakt NIET te werken, in plaats van moeilijk om wel te werken.

■ **WELKE VRAGEN HEBBEN WE VOOR DE REFERENTIEPERSONEN DIE ONS HELPEN ONZE MENING TE VORMEN?**

- Wanneer wordt een beroep beschouwd als een knelpuntberoep? Indien er meerdere verklaringen/oorzaken zijn, moeten we dan verschillende/meerdere oplossingen in overweging nemen in deze problematiek?
- Wat zijn de mogelijkheden om ervoor te zorgen dat opleidingen toegespitst zijn op de vragen en noden van de arbeidsmarkt en dat toegang tot deze arbeidsmarkt snel/gemakkelijk is? Hoe kunnen de industrieën/ondernemingen hierin bijdragen? Omgekeerd, hoe zorgen we ervoor dat jongeren een meer verfijnd begrip krijgen van de wereld van ondernemingen (bijvoorbeeld door stages)?
- Bestaan er mogelijkheden voor werkgevers om via een systeem van “coaching” en “matching” ervaren werknemers de taak te geven nieuwe werknemers op te leiden/te begeleiden?
- Wat weten we over de effectiviteit en de nadelen van “jobplannen” (de positieve en negatieve aspecten)? Bent u van mening dat een aanpak die zich toespitst op specifieke doelgroepen doeltreffender is dan een algemene aanpak, of omgekeerd?
- Welke stappen moet een werkgever in België doorlopen om een persoon in dienst te nemen? Zijn deze stappen dezelfde voor doelgroepen zoals jongeren, migranten, ex-gedetineerden, papierlozen etc.? Wat zijn de mogelijkheden tot het vereenvoudigen van deze stappen?
- Wat zijn de mogelijkheden tot het vinden/creëren van een transparant systeem van “matching” waar vraag naar en aanbod van werk samen komen (databank)?
- Hoe werkt het huidige systeem van (h)erkenning van diploma's op Europees niveau (Bologna) en buiten de E.U.? Hoe identificeren/evalueren van competenties van mensen van binnen en buiten de E.U.? Hoe kunnen we ook de reële competenties van mensen in rekening brengen?
- Hoe kunnen we een systeem van “whereabouts” (waar aangegeven staat wie op welke plaats aan het werk is) op poten zetten voor deeltijds werkenden, opdat deze manier van werken beter begeleid/ondersteund zou worden (Dimona, Smart...)?

■ WELKE ZIJN ONZE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN?

Onze aanbevelingen streven naar een betere afstemming tussen het aanbod van werkkrachten en de beschikbare arbeidsplaatsen.

Argument 1

Er zijn te veel jongeren die zonder diploma en zonder zicht op de arbeidsmarkt de school verlaten. Momenteel moet het volwassenonderwijs te veel jongeren recupere en heroriënteren. Voor de jongeren én voor de maatschappij gaat hierdoor veel tijd verloren. Wanneer ze een beter zicht hebben op wat de toekomst voor hen kan betekenen, en ze zich hierop in de school kunnen voorbereiden, zullen ze wellicht gemotiveerder studeren en leren.

Advies 1

In de eerste plaats vinden we een betere voorbereiding van jongeren op het beroepsleven belangrijk. Verschillende partijen/organisaties dragen daar een verantwoordelijkheid in.

A. Het CLB moet alle leerlingen helpen om hun talenten en kwaliteiten te ontdekken, en hierbij zeker de kansarmen niet uit het oog verliezen. Daarnaast dient het hen correct te informeren over de huidige arbeidsmarkt en die over 10 jaar, zowel in eigen regio als over de taalgrens. Dit moet al op vroege leeftijd gebeuren (15-16 jaar).

B. De overheid zou haar kader met betrekking tot de in te richten opleidingen regelmatig moeten aanpassen aan de evoluties van de arbeidsmarkt. Het is aan de scholen om hier dan op in te spelen met het inrichten van opleidingen die voorbereiden op de arbeidsmarkt. We denken hierbij vooral aan toepassingen van nieuwe technologieën. Technische beroepen dienen trouwens duidelijk opgewaardeerd te worden.

C. Bedrijven en organisaties moeten scholen uitnodigen en bewust maken van de evolutie van de behoefte aan personeel in de verschillende sectoren. Zij zouden verplicht moeten zijn zinvolle stageplaatsen of studentenjobs beschikbaar te stellen voor leerlingen, liefst vroeg in de opleiding (vanaf 14-15 jaar).

D. Ook de scholen zelf moeten de verbinding maken met bedrijven en organisaties: hen uitnodigen en de leerlingen zo bewuster maken van de arbeidsmarkt. Daarnaast zouden (technische en beroeps-) leerkrachten en vormingsmedewerkers voeling moeten houden met de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door zelf stage te volgen in bedrijven en organisaties.

De overheid moet, samen met scholen en beroepsfederaties systematisch evalueren hoe vlot leerlingen doorstromen naar de verschillende sectoren.

Argument 2

Op dit moment levert deze begeleiding (door VDAB, ACTIRIS, FOREM en hun onderaannemers) niet het gewenste resultaat op. De lat ligt hoog wat betreft het aantal 'te plaatsen werkzoekenden – binnen een bepaalde tijdsperiode', maar de kwaliteit van de begeleiding leidt hieronder.

Advies 2

Bij het streven naar een betere afstemming tussen het aanbod van werkkrachten en de beschikbare arbeidsplaatsen, is het eveneens essentieel dat werkzoekenden vlotter de weg vinden naar werk dat een beroep doet op hun talenten en competenties.

De begeleiding van werkzoekenden in hun zoektocht naar werk moet op een veel persoonlijker manier gebeuren. Hierbij moet echt de tijd genomen worden om hun talenten en kwalificaties met hen te verkennen. Daarnaast moet men zich ook vooral richten op knelpuntvacatures, waar de kans op succes bij sollicitatie het grootst is.

Dit betekent dat er meer middelen/ mensen voorzien moeten worden voor dit begeleidingsproces.

Hiervoor is het nodig dat de overheid regelmatig verkent hoe de arbeidsmarkt er in de toekomst kan uitzien en welke competenties vooral nodig zullen zijn.

Advies 3

Een aantal werkzoekenden hebben de kwaliteiten en de motivatie om een eigen zaak op te starten. Hiervoor bestaan uitstekende begeleidingstrajecten "startende ondernemers". Deze moeten zeker verder uitgebouwd worden. Veel te weinig begeleiders en werkzoekenden zijn hier echter van op de hoogte. Er is grote nood aan een betere informatiedoorstroming hierover.

Argument 4

We vinden dat de administratieve vereenvoudiging een versterkend effect kan hebben: het kan aanmoedigen tot het aanwerven van nieuwe werknemers en tot het opstarten van nieuwe bedrijven.

Advies 4

We zijn van mening dat het essentieel is de flexibiliteit van de arbeidsmarkt te verhogen, opdat werkkrachten zich soepeler zouden kunnen bewegen tussen verschillende bedrijven en organisaties.

We denken aan het verminderen van administratieve rompslomp (administratieve vereenvoudiging) en meer samenwerking tussen bedrijven. We vinden dat deze vereenvoudiging aangepakt dient te worden over de grenzen van de verschillende overheidsdiensten heen.

Advies 5

De huidige werking van de banenplannen heeft teveel negatieve neveneffecten en leidt niet tot vermindering van het aantal “mismatchen”. Een evaluatie van de effectiviteit van deze banenplannen is dus nodig: de niet-efficiënte moeten stopgezet worden (bv. jongerenbanenplannen).

Advies 6

De overheid zendt momenteel dubbelzinnige signalen uit met betrekking tot langer werken. Indien men het hier ernstig mee meent moet men via strengere wetgeving en striktere toepassing verhinderen dat 50-plussers gemakkelijk worden ontslagen. Bij ontslag van (oudere) werknemers moeten werkgevers verantwoordelijk gesteld worden voor de begeleiding naar nieuw werk. Regels voor grote bedrijven/organisaties en KMO's moeten hierbij wellicht verschillen.

Twee burgers onderschrijven de adviezen van dit thema niet omdat er te weinig aandacht wordt besteed aan de vrije wil van de jongeren.

■ 4. WERK EN ONZE TOEKOMSTIGE GENERATIES

■ OMSCHRIJVING VAN HET THEMA - WAAROVER WILLEN WE HET HEBBEN?

De arbeidsmarkt verandert evenals de manier waarop jongeren (maar ook minder jongeren) kijken naar werk. In de zoektocht naar een ander evenwicht tussen werk en privé-leven, pendelen ze tussen het verlangen naar zinvol werk en een benadering van werk als niet meer dan een kostwinning.

Velen stellen zich vragen over de sectoren van de toekomst en hoe hun talenten en carrière te ontwikkelen. Velen stellen zich ook vragen over hun bijdrage aan de maatschappij: wat is zinvol werk in een wereld die verandert en moet omgaan met grote veranderingen (transitie op vlak van energie, ecologie, globalisering etc.). In zo'n context bieden de klassieke opvattingen over werk niet meer de juiste ontplooiingskansen. Wij willen dit spanningsveld onderzoeken en zien of we hier zinvolle aanbevelingen kunnen doen.

■ WAT ZIJN ONZE EERSTE IDEEEN, OPINIES EN MENINGEN OVER DIT THEMA?

- We evolueren naar meer flexibiliteit op de arbeidsmarkt, en jongeren moeten leren daar mee om te gaan en veerkracht te ontwikkelen ten aanzien van een veranderende context.
- Onderwijs en bedrijfswereld moeten zich meer in de toekomst projecteren. Welke sectoren zullen in de toekomst aan belang winnen?
- Wat betekent werk voor jongeren? Er is een spanningsveld tussen “betekenisvol” werk en “werken om te leven”:
 - Enerzijds zijn veel jongeren vandaag sterk gericht op materiële zaken en consumptie. Sommigen beschouwen werk als “een noodzakelijk kwaad” en concentreren zich liever op hun leven en activiteiten buiten het werk.
 - Anderzijds hebben vele jongeren een probleem met het gebrek aan betekenis/ perspectief in hun werk. Vele jongeren hebben het gevoel dat ze geen impact hebben op de maatschappij. Ze haken af omdat ze het gevoel hebben dat ze gestuurd worden, dingen moeten doen.
- Er is te weinig verbinding tussen (kern)competenties van jongeren, hun belangstelling en de maatschappelijke noden op vlak van arbeid.
- Een andere organisatie van werk (integratie van taken, teams etc.) kan jongeren het gevoel geven dat hun werk betekenisvol is.
- Talenten van jongeren moeten ook kunnen worden ingezet an sich, buiten een werkcontext.

- Op 18 jaar zijn jongeren niet per se voldoende matuur om keuzes te maken voor de rest van hun leven. De arbeidsmarkt zou ruimte moeten laten voor een soort reflectie- of ontdekkingsperiode.
- Jongeren hebben recht op werk. Een aanbod van verschillende soorten van “gemeenschapsdiensten” zou een alternatief moeten bieden voor de gewone arbeidsmarkt.
- Bestaande socio-culturele organisaties (jeugdhuizen e.d.) zouden een rol moeten kunnen spelen in de versterking van jongeren op de arbeidsmarkt.
- De impact van de huidige generaties is bepalend voor het toekomstperspectief van toekomstige generaties.

■ **WELKE VRAGEN HEBBEN WE VOOR DE REFERENTIEPERSONEN DIE ONS HELPEN ONZE MENING TE VORMEN?**

- Hoe ziet onze arbeidsmarkt eruit binnen 20 jaar? Welke sectoren en beroepen? Wat zijn de nieuwe organisatievormen van arbeid die op ons afkomen?
- Een aantal vragen omtrent de beleving van jongeren in relatie tot werk:
 - Wat zijn de verwachtingen van jongeren ten aanzien van werk? Wat maakt werk voor hen “betekenisvol”?
 - Waarom hebben jongeren de indruk geen impact te hebben op de maatschappij? Op welke manier kan werk daarin verhelpen?
 - Waarom beschouwen sommige jongeren werken als “een noodzakelijk kwaad”?
- Welke pistes zijn er opdat iedereen - jongeren, studenten, volwassenen – zich in de maatschappij kunnen inzetten op een andere manier dan via bezoldigd werk, maar wel op een gestructureerde wijze (dus niet door wat los vrijwilligerswerk hier en daar)?
 Het uitgangspunt is een soort “gemeenschapsdienst” maar dan breder en herdacht opdat mensen op elk moment in hun carrière kunnen beslissen om er een tijdje te kunnen uitstappen, maar wel binnen een gestructureerd kader.
- Hoe omgaan met de uitdagingen voor de toekomst en hoe mensen opleiden en voorbereiden op deze veranderingen? Vanuit dat oogpunt stellen zich ook twee vragen:
 - wat zijn de uitdagingen in een context van transitie (verminderende olievoorraden, wijzigende demografie etc.) en
 - hoe passen bedrijven zich hieraan aan?

■ WELKE ZIJN ONZE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN?

Advies 1

Aangezien we de impact van de toekomstige veranderingen (vergrijzing, bevolkingsgroei, piekolie, klimaatverandering etc.) moeilijk kunnen inschatten, zijn we van mening dat de veerkracht op de arbeidsmarkt (de capaciteit om shocks op te vangen) moet verhogen.

- Conform het arrest van 7 juli 2011 van het Grondwettelijk Hof omtrent de gelijkstelling van de statuten van arbeiders en bedienden, kan dat door het verschil in ontslagregeling tussen arbeiders en bedienden weg te werken. Dit kan door de ontslagvergoeding van bedienden gedeeltelijk en actiever in te zetten (opleiding, placement etc.) en dit ook bij arbeiders toe te passen.

Het gevolg hiervan is dat het interimstatuut terug kan gaan naar zijn essentie namelijk het opvangen van de pieken in de arbeidsmarkt. Het personeelsbeleid komt opnieuw meer bij het bedrijf en dat verhoogt de wederzijdse betrokkenheid.

Het loon moet meer gekoppeld worden aan kennis en competenties in plaats van enkel en alleen aan anciënniteit, zodanig dat oudere werknemers meer mogelijkheden hebben om nog van werk te veranderen.

Om te vermijden dat enkel de toekomstige actieve generatie de zware lasten van de vergrijzing moet dragen, moet de arbeidsmarkt meer geopend worden voor de gepensioneerden. Bovendien zal dat het risico op verlies aan kennis in de komende jaren en decennia verminderen.

Het arbeidsrecht (dat dateert van 100 jaar geleden) moet herbekeken worden in functie van de benodigde veerkracht van de arbeidsmarkt.

- Een tweede manier om de veerkracht van de arbeidsmarkt te verhogen is door te investeren in de lokale en meer kleinschalige economie.

Argument 2

We willen sociale innovatie ondersteunen. Dit zal zowel werkgevers als werknemers ten goede komen, en zal een positieve impact hebben op sociaal en economisch vlak, want vergroot het wederzijds vertrouwen.

Het aanmoedigen van verrijkende jobs beantwoordt gedeeltelijk aan de vergrijzing van de bevolking.

Advies 2

Voor de toekomstige generaties moet de aandacht verschuiven naar “verrijkende jobs” die mensen motiveren om tot hogere leeftijd aan het werk te blijven. Dit in een context van vergrijzing van de bevolking met het oog op behoud van het welzijnsniveau.

Dit gaat niet over de pensioenhervorming maar wel om een gedeeltelijk antwoord op de niet-verjonging van de bevolking.

Hieronder geven we enkele pistes om jobs te verrijken:

- Een “mentorrol” voor oudere werknemers (ten aanzien van jongere collega’s, nieuwelingen, stageairs, studenten). Dit zou een tussenstatuut kunnen vormen tussen werk en pensioen.
- Een “maatschappij-chèque” ontwikkelen: die bepaalt een tijdsbestek die de werknemer kan spenderen aan werk van algemeen belang.
- Rotatie binnen het bedrijf stimuleren om werknemers meer polyvalent te maken. Gevarieerd werk is bovendien interessanter.
- Een sociaal innovatieplatform opzetten dat alle actoren verenigt (werkgevers, werknemers, onderzoekers, scholen). (G1000 voor bedrijven ?)
- Peterschap van secundaire scholen door ondernemingen in de directe omgeving aanmoedigen.

Argument 3

In de huidige situatie is participatie teveel beperkt tot een geïnstitutionaliseerde participatie die niet noodzakelijk alle menselijke componenten van een onderneming vertegenwoordigt.

We moeten dit openbreken. Er is nood aan een meer veelzijdige participatie, die meer, verschillende personen betreft.

Er is nood aan een cultuur- en mentaliteitsverandering, om tot een reële participatie te komen in bedrijven, organisaties, politiek en openbare financiën, kortom, overal waar mensen aan een gemeenschappelijk doel werken. We zijn van mening dat participatie een meerwaarde is voor ondernemingen.

Enkele voorbeelden van deze meerwaarde:

- ontwikkelen van de zin voor verantwoordelijkheid, betrokkenheid;
- men neemt zijn leven in handen;
- meer aandacht zijn voor algemeen belang in plaats van winst maximalisatie;
- stimuleren van sociale en economische cohesie;
- motiveren van werknemers.

Advies 3

Om ervoor te zorgen dat organisaties (ondernemingen, verenigingen, openbare diensten, scholen etc.) een bredere participatie invoeren, stellen we twee elkaar aanvullende aanbevelingen voor:

1. Bedrijven ondersteunen om participatie te promoten en te realiseren binnen hun specifieke context. Bijvoorbeeld, door bedrijven consultants of expertise ter beschikking te stellen.
2. Instrumenten invoeren om de vooruitgang inzake participatie in bedrijven te meten, op te volgen, te valoriseren en te erkennen. Bijvoorbeeld:
 - een lastenboek waarin het engagement wordt bepaald
 - een sociale balans waarbinnen participatie als aanvulling wordt opgenomen op de tewerkstellingsgraad (wat zal toelaten om werk voor jongeren te valoriseren), op de diversiteitsgraad, op het opleidingsbeleid etc.
 - labels ter erkenning van participatie (vergelijkbaar met de normen omtrent welzijn in bedrijven)
 - en – waarom niet – fiscale voordelen of andere?

■ 5. KWALITEITSVOL WERK VOOR EEN KWALITEITSVOL LEVEN

■ OMSCHRIJVING VAN HET THEMA - WAAROVER WILLEN WE HET HEBBEN?

In dit hoofdstuk willen we het hebben over de relatie tussen een kwaliteitsvol leven en kwaliteitsvol werk. We stellen ons de vraag welke plaats (betaalde) arbeid moeten hebben voor het realiseren van een kwaliteitsvol leven.

■ WAT ZIJN ONZE EERSTE IDEEEN, OPINIES EN MENINGEN OVER DIT THEMA?

- iedereen toegang heeft tot de vervulling van haar of zijn primaire behoeften (voeding, woning, gezondheid...);
- iedereen zich kan ontplooien in haar of zijn werk. Dit betekent voor ons dat iedereen een job heeft die in het verlengde ligt van ieders talenten en passie, dat iedereen toegang heeft tot de nodige vorming en opleiding die leidt tot verrijkend werk (in alle betekenissen van het woord);
- iedereen zich ook kan ontplooien buiten haar of zijn werk. Dit betekent voor ons dat er de vrijheid moet zijn om al dan niet te kiezen voor betaald werk, dat we leven in een samenleving waar werk niet het hele leven bepaalt en werk niet de enige bron van waardering is (maar ook vrije tijdsactiviteiten, vrijwilligerswerk, huisman/vrouw...);
- werkdruk en stress (ongeacht of je werknemer bent of werkgever) niet of veel minder aanwezig is;
- iedereen de sociale banden kan smeden en voeden die zij of hij wenst, binnen en buiten het werk;
- we in een samenleving leven waarin we minder nood hebben aan geld om gelukkig te zijn, een samenleving waarin niemand wordt uitgesloten omwille van haar of zijn financiële situatie, een samenleving die minder consumptiegericht is.

Om dit te realiseren, denken we dat het mogelijk moet zijn om flexibel te evolveren tussen verschillende situaties in functie van de verschillende periodes of fases in het leven: een tijd om te werken, een tijd voor gezinsleven, voor vrijwilligerswerk, vrije tijd... We moeten ervoor zorgen dat de aanwezige talenten (en alle talenten) in onze samenleving niet verloren gaan.

We moeten ook een andere houding ontwikkelen tegenover werkloosheid. Werkloosheid mag geen situatie zijn die tot minachting leidt bij anderen. Ook het idee dat je slechts een plaats kan verwerven op de arbeidsmarkt als je voldoende 'productief' bent moet worden bestreden. Als we alle talenten in onze samenleving willen gebruiken, moet iedereen een plaats hebben op de arbeidsmarkt, ongeacht haar of zijn productiviteit. Samenwerken zou de norm moeten worden en niet competitie. Dit zal ook vermijden dat angst een drijvende kracht is bij het maken

van onze keuzes.

En misschien veronderstelt zo'n samenleving ook dat we een onderscheid moeten maken tussen een loon/salaris en een inkomen.

En zo komen we tot een kernthema in onze gesprekken hierover. Sommige panelleden vragen zich af of een universele toelage geen goede manier zou zijn om de ideale maatschappij die we hierboven beschrijven, te verwezenlijken. De argumenten (voor & tegen) die reeds bovenkomen in onze eigen discussies hierover zijn:

- Tegen: het vermindert de motivatie om te werken; het zou sommige beroepen achteruitstellen.
- Voor: globaal zou het minder kosten. Het staat iedereen toe om vrijer en creatiever zijn leven in te delen. Men is niet meer verplicht om mee te lopen in de consumptiemaatschappij (het "recht op luiheid"). Sommige administratieve formaliteiten kunnen opgeheven worden en zodoende komt er energie vrij voor andere activiteiten. Men zou niet meer verplicht zijn om zeer lage lonen of andere onwaardige zaken te aanvaarden om te overleven.

■ WELKE VRAGEN HEBBEN WE VOOR DE REFERENTIEPERSONEN DIE ONS HELPEN ONZE MENING TE VORMEN?

- In welke mate is een universele toelage een manier om de kwaliteitsvolle maatschappij die we hierboven beschrijven, te verwezenlijken?
 - Is het uitvoerbaar? Een utopie? Realiseerbaar bij ons?
 - Welke toelage? Welk inkomensniveau? Welke band met andere inkomsten?
 - Bestaat er cijfermateriaal voor België?
 - Moet het in andere landen doorgetrokken worden (is zoiets enkel succesvol als je het internationaal kan doorvoeren)?
 - Welke risico's zijn er aan een universele toelage verbonden?
- Hoe kan men verschillende bijdragen aan de maatschappij erkennen en valoriseren? (huisman/vrouw, vrijwilliger, hulp aan derde leeftijd...)?
 - Wat bestaat er al bij ons? Wat zou men kunnen doen?
 - Hoe zou vrijwilligerswerk gevaloriseerd kunnen worden?
- Wat bestaat nu al, wat zou er kunnen gebeuren in ons land om de levenskwaliteit die wij ambiëren, te realiseren?
- Waar gaat de werkwereld naartoe, in termen van levenskwaliteit? Welke zijn de manieren om naar werk te kijken? En om werk in te delen (in tijd en ruimte)? Welke organisatievormen?

■ WELKE ZIJN ONZE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN?

Als burgers hebben wij de indruk dat het gebruikelijke discours van onze bestuurders voornamelijk georiënteerd is op cijfers en jobcreatie. Het lijkt ons echter essentieel om samen ook na te denken over andere benaderingen van de waarden die sturend zijn voor onze samenleving.

Vanuit het vraagstuk van levenskwaliteit, binnen en buiten het werk, lijkt het ons essentieel om een context te bevorderen waarin:

- iedereen erkend wordt en een rol kan vervullen in de ontwikkeling van de sociale cohesie;
- iedereen de nodige tijd kan wijden aan wat hem of haar essentieel lijkt (gezin, vrienden, vereniging);
- solidariteit, samenwerking, loyaliteit en vrijgevigheid gestimuleerd worden;
- de kans om op te treden als vrije en autonome spelers gewaarborgd wordt;
- het idee van “ontgroeien” en de afname van onze ecologische voetafdruk als echte kansen worden beschouwd;
- een geest van mondiaal broederschap vooropgesteld wordt.

Hiermee kunnen we dan uit de beperkte visie op ons maatschappijmodel treden dat nog te sterk gericht is op materialisme en individualisme en waarin koopkracht en ongebreidelde consumptie een bewijs zijn van succes.

Kortom, wij willen een maatschappij waarin dromen kan en waarin motivatie niet alleen gedreven wordt door angst voor de toekomst en door wantrouwen, maar wel door de hoop op een betere levenskwaliteit.

Argument 1

In onze visie vervangt de universele uitkering de verschillende bestaande uitkeringsvormen (zoals werkloosheidsuitkering, kinderbijslag, OCMW, pensioen en andere vervangingsinkomens)

Over het geheel genomen zal deze uitkering minder kosten dan de bestaande uitkering samen omdat het systeem gebaseerd zal zijn op een andere herverdeling van de rijkdom, het zal een betere levenskwaliteit in de hand werken, meer vrijheid en creativiteit in de manier waarop we omgaan met ons leven en onze activiteiten, zonder verplicht te zijn om de consumptiemaatschappij te volgen, het zal ons ook de kans bieden om ons te ontdoen van bepaalde administratieve formaliteiten en daardoor energie vrij te maken voor andere activiteiten waaronder innovatie.

Advies 1

Wij denken dat de universele uitkering een goed middel zou zijn om deze maatschappij te realiseren

Een kleine minderheid van de burgers is hiermee niet akkoord omdat ze vinden dat ze niet uitvoerbaar en mogelijk gevaarlijk is.

Advies 2

Wij denken dat een betere levenskwaliteit op het werk essentieel is voor een algemeen welbehagen. Met dit in gedachte volgen hier onze aanbevelingen:

- De werknemers (meer) betrekken bij de besluitvorming binnen hun bedrijf (meer uitwisseling tussen de directie en de werknemers in een minder hiërarchische structuur:samenwerking/creativiteit).
- De criteria voor zwaar werk (zowel mentaal als fysiek) herzien, analyseren en meten (via evaluatiecertificaten van externe organismen), en compenseren door organisatie van het werk en de flexibiliteit op de arbeidsmarkt.
- De arbeidsdoelstellingen herdefiniëren door meer verantwoordelijkheid bij de werknemer te leggen en hem meer autonomie te geven in zijn arbeidsregeling (uurrooster, opleidingen, werkwijze...).

■ 6. DISCRIMINATIE OP HET WERK

■ OMSCHRIJVING VAN HET THEMA - WAAROVER WILLEN WE HET HEBBEN?

Discriminatie op het werk gaat over verwachtingen naar gelijke behandeling. Discriminatie is een probleem van toegang tot onderwijs, arbeidsmarkt (instroom, doorgroei, uitstroom...) en heeft veel verschillende vormen die soms subtiel en indirect zijn.

Als we het probleem van discriminatie op het werk willen aanpakken mogen we de maatschappelijke dimensie niet uit het oog verliezen. Dit wil zeggen dat we de angst voor “de ander” moeten verminderen en meer de nadruk moeten leggen op onze gelijkenissen in plaats van onze verschillen. Verder moet het onderscheid duidelijk gemaakt worden tussen de term discriminatie en de termen immigratie en racisme die we kunnen onderbrengen in discriminatie.

■ WAT ZIJN ONZE EERSTE IDEEEN, OPINIES EN MENINGEN OVER DIT THEMA?

Discriminatie op de werkvloer is een strafbaar feit wat niet wegneemt dat er gestreefd moet worden naar positieve oplossingen die niet enkel gaan over het bestraffen van ongewenst gedrag maar door mensen meer in contact te brengen met elkaar. Dit kan bijvoorbeeld door handelscontacten te intensifiëren met de landen van herkomst, de dialoog te versterken, verenigingsleven te stimuleren en een meer gebalanceerde territoriale spreiding, getto's vermijden (vb.: Nederland).

Onze Belgische samenleving is veelzijdig en de media moeten een goede afspiegeling van deze diversiteit zijn. Hierdoor kunnen we een attitude van respect en openheid naar anderen stimuleren zonder daarmee alles te accepteren (geen cultuur relativisme) en door ons te baseren op de rechten van de mens. Mensen moeten echter hun rechten kennen voor zij hun verantwoordelijkheid daarin kunnen nemen en deze kunnen opeisen. Daarom is het belangrijk dat er nagedacht wordt over het integreren van lessen over burgerschap en antropologie in de schoolprogramma's. Het is belangrijk om daarin de nadruk te leggen op wederzijds respect, als mensen op een open manier worden ontvangen dan zijn mensen meer geneigd om zich te integreren. Stigmatisatie heeft het omgekeerde effect.

Er kan ook gekeken worden naar de stappen die er al genomen zijn in de strijd tegen de discriminatie van vrouwen om inspiratie te vinden om andere vormen van discriminatie tegen te gaan.

We kunnen ook leren van de voorbeelden in andere landen, bijvoorbeeld op vlak van recrutering (bijvoorbeeld anonieme sollicitatie: het niet vermelden van naam, leeftijd, afkomst en erop staan dat alle vacatures gepubliceerd worden).

Op korte termijn kan er gekozen worden voor positieve discriminatie (quota's en streefcijfer) maar om op lange termijn te komen tot een transitie is een mentaliteitsverandering nodig (onderwijs).

■ WELKE VRAGEN HEBBEN WE VOOR DE REFERENTIEPERSONEN DIE ONS HELPEN ONZE MENING TE VORMEN?

- Wat is de toekomstige verdeling van de Belgische beroepsbevolking (allochtoon-autochtoon) en wat zal dit betekenen voor het gegeven 'discriminatie op de werkvloer'?
- Hoe hebben we de strijd gevoerd tegen discriminatie van vrouwen op de werkvloer. Wat heeft er gewerkt en wat niet? En misschien breder : is er een historiek van discriminatie op de werkvloer? Hoe ziet die eruit? Wat kunnen we eruit leren?
- Zijn er inspirerende voorbeelden in het buitenland om discriminatie op de werkvloer tegen te gaan? In welke mate zijn ze toepasbaar in/voor België?
- Wat zijn maatregelen (zoals wettelijke, als maatregelen die werkgevers/werknemers kunnen nemen) die proberen discriminatie op de werkvloer tegen te gaan? Hoe worden ze geëvalueerd en wat kunnen wij uit die evaluatie leren? Graag specifieke aandacht voor anonieme sollicitatie en quota's en streefcijfers.
- Wat is het belang van specifieke maatregelen tegen 'discriminatie op de werkvloer'? Is het dweilen met de kraan open zolang intolerantie en discriminatie in de brede samenleving blijven bestaan of kan een meer diverse werkvloer helpen om een meer diverse samenleving te doen ontstaan?

■ WELKE ZIJN ONZE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN?

Discriminatie is ernstig te nemen. We vinden het belangrijk om alle verschillen, alle diversiteit (etnisch, religieus, leeftijdsgebonden, politiek, economisch, naar handicap...) in onze maatschappij als een rijkdom te beschouwen. Het is belangrijk voor onze economische ontwikkeling om alle talenten zich te laten ontplooiën. Als maatschappij willen we voorbij de discriminatie stappen, om zo de diversiteit te benutten: zo creëren we meer sociale cohesie en bruto nationaal geluk.

Argument 1

- Uiteraard zijn kwantitatieve analyses in eerste instantie essentieel, daarnaast vinden we echter ook dat kwalitatieve analyses even belangrijk zijn om de motieven en de dynamiek van discriminatie goed te begrijpen. Het betreft hier zowel de toegang tot de arbeidsmarkt (o.a. aanwerving), het gebeuren op de werkvloer en het verlaten van een organisatie (in-, door- en uitstroom). Kwalitatieve analyses zijn nodig om aan de cijfers een nuttige betekenis te geven en ze bruikbaar te maken om aan de problematiek te kunnen werken.
- We vinden het belangrijk om het niet bij vaststellingen te laten, maar over te gaan tot acties.

Advies 1

We willen bestaand onderzoeksmateriaal met betrekking tot discriminatie beter bruikbaar maken op het terrein. Hiervoor is het belangrijk ervoor te zorgen dat de resultaten van zowel kwantitatieve als kwalitatieve analyses breder bekend gemaakt worden. Verder moeten deze inzichten “vertaald” worden naar concrete maatregelen die bedrijven en organisaties handvaten geven in hun strijd tegen de discriminatie.

Argument 2

- Het is ontoelaatbaar dat zoveel talenten en competenties onbenut blijven.
- Een positiever beeld van gediscrimineerde groepen en personen kan een viraal effect hebben op goede praktijken.
- Uit onderzoek is gebleken dat zowel werkgevers als werknemers onterecht een erg negatieve perceptie hebben van mensen van allochtone origine. We vinden dat dit beeld dringend bijgesteld moet worden, aangezien het een van de oorzaken van discriminatie is (onbekend is onbemind).
- Meer waardering van gediscrimineerde personen en groepen zal zorgen voor een positiever zelfbeeld van deze groepen en personen en zal zorgen voor een betere integratie.

Advies 2

Er moet gewerkt worden aan een positiever beeld van alle gediscrimineerde groepen en personen: “cijfers een gezicht geven”.

- Via media (nieuwslezers, soaps), tour-operators, politie, scholen etc. moet gewerkt worden aan het wegwerken van het slechte imago van gediscrimineerde groepen en personen. Op deze manier willen we transversaal, in alle geledingen van de maatschappij (inclusief bedrijven...), positieve informatie bekendmaken inzake gediscrimineerde groepen. Dergelijke acties moeten steeds op specifieke doelgroepen en problematieken gericht worden.
- Wij stellen volgende manieren voor om mensen te sensibiliseren en betrokkenheid te creëren: “storytelling” (het vertellen van levensverhalen, getuigenissen) en “road shows” (rondtrekkende theateropvoeringen) in scholen, culturele centra, bedrijven en op verschillende andere plaatsen.

Argument 3

- Deze maatregel zal zorgen voor meer solidariteit op de arbeidsmarkt, op de werkvloer en in de samenleving.
- Indien we geen striktere maatregelen nemen, zullen we nog zo’n 400 jaar nodig hebben vooraleer iedereen gelijke kansen heeft.

Advies 3

We willen de volgende maatregel opleggen aan bedrijven, opdat die ertoe aangezet worden minder te discrimineren.

We willen non-discriminatie als vereiste stellen voor het verkrijgen van subsidies en aanbestedingen. De overheid moet bedrijven niet enkel aanmoedigen maar ook verplichten een diversiteitsplan te ontwikkelen. Een dergelijk plan bevat een visie, indicatoren en manieren om de vooropgestelde resultaten te behalen. Dit niet alleen op korte maar ook op lange termijn.

Dit plan moet ontwikkeld worden in samenspraak met alle betrokken partijen (werknemers, werkgevers, maatschappelijke actoren uit de omgeving...) en afgestemd worden op de specifieke context van de regio in kwestie.

Hoe groter de aanbesteding of subsidie (in absolute termen), hoe strenger de voorwaarden m.b.t. diversiteit moeten zijn. Op die manier blijft dit ook voor kleine organisaties haalbaar.

■ LIJST VAN REFERENTIEPERSONEN

■ WEEKEND 1

Bea Cantillon is directeur van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck aan de Universiteit Antwerpen waar ze over het sociale beleid in België en in Europa doceert. Ze publiceerde onder meer over de gevolgen van de sociodemografische veranderingen voor de sociale zekerheid, over sociale indicatoren, over sociaal federalisme en over het sociale beleid in Europa.

■ WEEKEND 2

Bernard Conter is politoloog en werkt aan het Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique (IWEPS). Hij is actief binnen de thema's van arbeidsmarktbeleid en beroepsopleiding.

Marc De Vos is hoogleraar arbeidsrecht aan de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel. Hij is tevens algemeen directeur van het Brusselse Itinera Institute, een onafhankelijke denktank inzake beleidshervorming.

■ WEEKEND 3

THEMA LOONKLOOF

Sandra Rosveldts is diensthoofd "Studie en Ontwikkeling" bij het ACW, de koepel van de christelijke werknemersorganisaties. De studiedienst verricht sociaal onderzoek, zowel over actuele kwesties als over vraagstukken op lange termijn.

Christian Valenduc is hoogleraar aan de Facultés universitaires de Namur en adviseur-generaal van Financiën (sinds 1998) bij de federale overheidsdienst Financiën. Hij is er belast met de economische studie van het belastingbeleid, het beheer van modellen voor microsimulatie en belastingstatistieken.

THEMA LOONKOST

Paul Verschueren is handelsingenieur, en werkt sinds 2000 bij Federgon, de Federatie van HR-dienstverleners. In eerste instantie leidde hij er de economische studiedienst; sinds dit jaar is hij directeur voor de regio Vlaanderen.

Stéphane Verstraete is directeur van de Belgische onderneming SolAZ, actief in de civiele bouwkunde en (bodem)sanering.

Jan Vanthuyne is directeur-generaal van de Algemene Directie Werkgelegenheid en Arbeidsmarkt. De Directie staat in voor de voorbereiding, bevordering en uitvoering van het beleid inzake werkgelegenheid, regulering van de arbeidsmarkt, en werkloosheidsverzekering.

THEMA TOEGANG TOT DE ARBEIDSMARKT

Bernard Maingain is advocaat bij Xirius, en is gespecialiseerd in juridische strategieën voor ondernemingen, 'human resources' en sociaal recht. Zijn professionele loopbaan wordt onder meer ingegeven door de bekommernis de mens centraal te stellen in het bedrijfsleven.

Michèle Claus is arbeidsmarktspecialiste bij de werkgeversorganisatie VBO (vereniging van Belgische ondernemingen).

Ludo Struyven is sinds 1994 onderzoeksleider aan het HIVA-K.U.Leuven. Hij is actief binnen thema's van arbeidsmarktbeleid, activering van werkzoekenden, regionaal en stedelijk beleid, arbeidsbemiddeling en marktwerking.

THEMA LEVENSKWALITEIT

Yannick Vanderborght is professor aan de Facultés universitaires Saint Louis in Brussel, en gastdocent aan de Katholieke Universiteit Leuven. Hij is dokter in politieke wetenschappen, en interesseert zich voornamelijk in werkloosheid en armoede, sociaal beleid en het principe van een basisinkomen.

Caroline Gijssels is dokter in de sociale wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven. In het verleden heeft ze heel wat onderzoek verricht omtrent het "kritisch realisme". Momenteel gaat haar aandacht voornamelijk uit naar de actoren en structuren van de sociale economie en het middenveld in België.

Mieke Van Gramberen is algemeen directeur van de vzw Flanders Synergy. FS promoot innovaties op vlak van arbeidsorganisatie in bedrijven, social profit organisaties en overheidsbedrijven, met het oog op meer slagvaardige organisaties en een betere kwaliteit van de arbeid.

THEMA TOEKOMSTIGE GENERATIES

Abraham Franssen is professor sociologie aan de Facultés universitaires Saint Louis in Brussel, en sinds 2003 ook gastprofessor aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Zijn voornaamste onderzoekspistes betreffen de analyse van de publieke actie, de afwijkingsvelden, justitie en onderzoeksmethodologie.

Mark Trullemans is coördinator diversiteitsbeleid bij Actiris, de Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling, verantwoordelijk voor de uitvoering van het Brusselse werkgelegenheidsbeleid.

Xavier Roberti is werkzaam bij Terre, een bedrijf met veel oog voor zijn sociale impact, en voornamelijk actief in de recyclagesector.

THEMA DISCRIMINATIE

Albert Martens is een socioloog en emeritus hoogleraar van de Katholieke Universiteit Leuven. Hij was en is nog actief binnen thema's van immigratiebeleid en discriminatie op de werkvloer.

Jozef De Witte is de directeur van het Belgisch centrum voor gelijkheid van kans- en voor racismebestrijding. Eerder was hij actief in het tweede kans- en volwassenenonderwijs en bij 11.11.11.

Dirk Jacobs is hoogleraar sociologie aan de Université libre de Bruxelles. Hij schreef een proefschrift over stemrecht voor migranten, en voert onderzoek over politieke participatie van etnische minderheden en onderwijssociologie.

■ SAMENSTELLING BURGERPANEL

Elif Alduman - 1978 - Strombeek-Bever

Ik ben getrouwd en mama van een kindje van 4. Ik studeerde af aan de EHSAL (International MBA). Ik werk bij Fedactio (Federatie van Actieve Verenigingen van België).

Patrick Avonds - 1955 - Zedelgem

Ik ben gehuwd en ben een trotse vader en grootvader.
Na 38 jaar nachtarbeid en ploegarbeid bij CNH ben ik bruggepensioneerd. Mijn grootste hobby is toeren met de motor en ik heb een passie voor wijnen.

Sam Bastiaens - 1992 - Zomergem

Als 20-jarige student rechten ben ik de jongste deelnemer van het Burgerpanel. Ik ben al jaren actief in verscheidene verenigingen, vooral al 15 jaar scouting, waarvan nu 4 jaar als leider. Ik ben gedreven, sociaal, enthousiast en een babbelaar.

Aicha Bouharras - 1981 - Genk

Ik ben opgegroeid en woon in Genk; de sluiting van de Ford fabriek raakt me diep. Ik werk als educatieve medewerker bij het Internationaal Comité, studeer momenteel af als sociaal-cultureel werker (Sociale Hogeschool Heverlee). Ik verdiep me graag in de islam, en ben bibliothecaris van de Moskee van Winterslag. Ik ben trots op mijn Marokkaanse roots, maar ben even zot van alle verschillende culturen die ik dankzij mijn werk leer kennen!

Pierre Darchambeau - 1972 - Ans

Je vis à Liège, en couple, sans enfant. Je suis informaticien de formation, et gérant de sociétés. Je suis laïque. J'ai été Conseiller communal durant 12 ans. En participant au G1000 et au Panel citoyen, je cherche une autre forme de démocratie, non soumise aux partis politiques traditionnels.

Bart De Rijcke - 1962 - Oosterzele

Ik ben een zoeker en wrik graag aan vaste zekerheden. Ik woon in een klein Vlaams gehucht, maar hou ook van de stad. Bij gebrek aan diploma werk ik meestal als arbeider. Ik denk graag na over de dingen, hou van initiatief en verantwoordelijkheid nemen en wil graag bijdragen aan een leefbare, warme samenleving.

Cécile Delval - 1965 - Antoing

Je suis enseignante dans le secondaire, dans la région de Tournai. J'adore mon métier (heureusement, car il n'est pas toujours facile). Je suis à l'écoute des autres, j'ai beaucoup de patience et un caractère assez Zen. Les seules choses qui me font perdre mon calme sont le manque de respect et l'injustice.

Linda Errens - 1969 - Lontzen

Ich bin KassiererIn in einem Supermarkt im deutschsprachigen Gebiet Belgiens. Ich bin verheiratet und Mutter von zwei Kindern, die stolz darauf sind, dass ihre Mutter am G1000 teilnimmt. Auch wenn ich nicht oft öffentlich das Wort ergreife, bin ich froh, dass ich am Bürgerpanel beteiligt bin.

Francine Féret - 1947 - Waterloo

Licenciée en traduction/interprétation, sociologie, et études ISCO – mouvement ouvrier chrétien. Engagée dans le domaine syndical et politique (hors partis). J'ai créé une coopérative pour pouvoir faire de l'économie qui soit au service du social. J'ai adopté un enfant couleur café il y a 21 ans. Et je reste rebelle malgré mon grand âge!

Veronique Hennissen - 1977 - Lint

Ik ben 35 jaar en mama van 3 kinderen. Ik werk fulltime als magazijnmedewerker en wil me inzetten voor ons landje België.

Michel Janssen - 1945 - De Panne

Retraité, père et grand père. Je suis licencié en sciences économiques et financières. J'ai quitté la Belgique en 1974 pour travailler pour une multinationale américaine. Ceci m'a permis de travailler et de vivre dans et avec des cultures différentes, et de connaître les différents systèmes de sécurité sociale. Depuis cette année je suis à nouveau résident en Belgique. Mes intérêts sont lire (économie et politique), travailler comme consultant pour des jeunes entreprises, le golf et le bricolage (quand je ne fais pas du babysitting).

Hermann Lennartz - 1965 - Hombourg

Ich bin Vater von 5 Kindern, meine Frau ist depressiv (das wurde ihr als einschränkende Krankheit, als Handikap, anerkannt). Während 15 Jahren habe ich in einem Unternehmen gearbeitet, das seine Aktivitäten nach Polen verlegt und anschließend geschlossen hat unter dem Vorwand der Wirtschaftskrise. Seitdem habe ich keine feste Arbeit mehr gefunden, ich bin mal arbeitslos und mal als Interim beschäftigt. Meine Hobbys sind Modelleisenbahn und Musik.

Monshemvula Benjamin Mabusa - 1952 - Dour

Je suis un citoyen du monde. Né en Afrique, et ayant atterri à Dour, par l'unique volonté de Dieu.

Zoubairi Majiev - 1950 - Malle

Ik ben van Tsjetsjeense afkomst, heb het diploma van econoomboekhouder (behaald in de Sovjet-Unie in 1972, erkend in Vlaanderen op het niveau van licentiaat in 2005) en behaalde een Master in de sociologie aan de Universiteit van Antwerpen in 2011. Als 60-plusser ben ik nog steeds op zoek naar een job.

Luc Mathieu - 1960 - Dilbeek

Gelukkig getrouwd en vader van 2 kinderen. Sinds 2011 ben ik zelfstandig ondernemer geworden en momenteel ben ik verantwoordelijk voor een KMO van 10-tal medewerkers. Voordien heb ik verschillende internationale managementposities bekleed in multinationals. Ik hou van innovatieve ideeën zoals de G1000.

Danielle Mathy - 1949 - Charleroi

Je suis l'aînée d'une famille de 9 enfants et mère de 3 garçons et 1 fille. J'aime réfléchir, comparer les religions, la culture des pays et voir leur évolution dans le temps. J'essaie de comprendre les coutumes et les lois des différents pays.

Louise Michaux - 1989 - Havelange

Institutrice primaire de formation, je me suis spécialisée dans le domaine de l'éducation à l'environnement. Actuellement, je travaille en tant que tuteur énergie dans un Centre Public d'Action Sociale, mais j'aimerais par la suite créer un centre pédagogique relatif au domaine de la nature, de l'environnement. Le G1000 m'a donné envie d'explorer le monde politique, je me suis donc récemment engagée dans la politique locale de ma région.

Anna Missinne - 1950 - Kessel-Lo

Ik ben vrouw, moeder en oma. Ik leef ontzettend mee met de ROMA zigeuners, ik deel hun angst én hun levensvreugde. Ik wil me inzetten opdat ze werk kunnen vinden, en zelf hun leven kunnen bepalen. Tijdens de week-ends van het Burgerpanel draag ik hun handgemaakte kleding, om de aandacht te vestigen op hun problemen.

Bruno Monfort - 1952 - Fernelmont

Divorcé, 2 grandes filles. Ingénieur agronome, chercheur à l'unif de Gembloux dans le domaine des grandes cultures (céréales, orges de brasserie). Plutôt "ni dieu ni maître". Souvent impliqué dans des associations (patro, cercle, parents, fêtes ...) J'aime les voyages, les rencontres. Et la cueillette des champignons.

Lieve Proost - 1950 - Hasselt

Ik ben alleenstaande. Ik was actief in onderwijs, architectuur, opbouwwerk en verenigingen, en vanaf 2006 consulent in een werkwinkel. Ik geniet van lezen en cultuur, van werken in de tuin, maar vooral van mijn kleinzoon.

Michaël Pruys - 1979 - Ath

Je suis marié et père de 2 enfants. Et aussi cycliste, photographe, marcheur et assembleur de mots fortement amateur, animateur de chantier jeunes, accompagnant de personnes handicapées, bénévole - aide soignant, secouriste, et propriétaire momentané d'un certain nombre de briques moyennement bien empilées...

Mieke Schevelenbos - 1965 - Everberg

Ik studeerde Germaanse en communicatiewetenschappen, ben moeder van 2 dochters. Gedurende 15 jaar leidde ik de afdeling Communicatie van het Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid (BIVV), bekend van o.a. de Bob-campagnes. Mijn passie voor sociale marketing bleef m'n drijfveer bij WWF en BrandNew-Day en zeker nu, als directeur marketing en communicatie van de Gezinsbond. Ik geloof in de G1000 als katalysator.

Rushabh Shah - 1988 - Wilrijk

Ik ben een informaticus met een passie voor muziek, films en boeken. Binnen de informatica houd ik mij vooral bezig met netwerken en systemen. Ik ben geboren en getogen in Antwerpen met een Indische achtergrond. Mijn studies heb ik voltooid aan de OLVC en de KdG-Hogeschool in Antwerpen.

Marijke Smeets - 1980 - Berchem

Ik heb mijn wortels in Limburg, ben meter van Teun (1 jaar), woon samen in Antwerpen, werk in Nederland (bedrijfsvoering) en ik studeer aan de KU Leuven (deeltijdse Master na Master).

Ingrid Thys - 1965 - Lendelede

Ik ben afgestudeerd aan de RUG (1987) en kies al een hele tijd voor een deeltijdse job - ik werk vooral als boekhouder - om daarnaast onbetaalde jobs te kunnen doen voor verenigingen die ik nuttig vind. Ik ben gehuwd en heb twee studerende kinderen.

Sven Van den Eynde - 1980 - Antwerpen

Ik ben informaticus en gehuwd. Mensen beschrijven me als warm, behulpzaam en betrouwbaar. Maar daarnaast sta ik ook bekend als de verstrooide professor. Ik geniet van leuke dingen doen met familie en vrienden, muziek, lekker eten, en mijn job.

Franco Vitiello - 1960 - Bruxelles

“J’ai quitté l’île aux esclaves, la chaloupe a vogué vers l’île des libertés où je devrai rendre ma liberté”...

Pierre Wuidart - 1981 - Tournai

Je travaille comme journaliste dans une télé régionale. J’aime jouer, voyager, discuter avec des amis, relever des défis et rencontrer des gens. Je suis célibataire, chrétien et gay.

Naima Yaakoubi - 1970 - Bruxelles

Diplômée des études supérieures approfondies en Terminologie au Maroc et formatrice bénévole en auto-développement personnel. J’habite à Bruxelles, où je travaille comme aide ménagère. Mon but principal est de préserver la liberté de pensée et d’expression ; vivre le maximum possible d’échanges humains...

Özkan Yilmaz - 1978 - Heusden-Zolder

Ik ben de zoon van een ex-mijnwerker en studeerde Informatica (Universiteit Hasselt). Tijdens mijn studies was ik actief in verschillende sociaal-culturele verenigingen. Ik werkte voor de Lucernacolleges, BETIAD (Federatie van actieve ondernemers) en nu als regiodirecteur voor Fedactio in Limburg.

Taal

Nederlandstaligen: 18
Fransstaligen: 12
Duitstaligen: 2

Geslacht

Vrouwen: 16
Mannen: 16

Opleiding

Secundair: 12
Hoger Onderwijs: 8
Universiteit: 12

Provincies

Antwerpen: 5
Limburg: 3
Oost-Vlaanderen: 3
West-Vlaanderen: 3
Vlaams-Brabant: 5
Waals-Brabant: 1
Namen: 2
Luik: 3
Henegouwen: 4
Luxemburg: 1
Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 2

Leeftijd

- 30 jarigen: 7
30 – 45 jarigen: 9
45 – 60 jarigen: 9
60+ers: 7
Jongste deelnemer: 19
Oudste deelnemer: 66

~~Propag~~ ~~Anda Erre~~
Y. R. H.

~~Propag~~

~~Y. R. H.~~

~~Y. R. H.~~

~~Propag~~

~~Y. R. H.~~

~~Y. R. H.~~

TIR

Rurhahghah

~~Y. R. H.~~

min milk

yakouti

~~Y. R. H.~~

Maz

~~Y. R. H.~~

~~Y. R. H.~~

~~Y. R. H.~~

~~Y. R. H.~~

~~Y. R. H.~~

~~Y. R. H.~~

~~Y. R. H.~~

Anna
Rome

■ DE AANBEVELINGEN VAN DE G1000

De G1000 heeft de waarheid niet in pacht, maar onze zoektocht naar democratische vernieuwing leverde niettemin meerdere suggesties op die we graag met de samenleving willen delen.

... aan de parlementaire commissies bevoegd voor werk en werkloosheid

- Neem de inhoudelijke suggesties van het burgerpanel ernstig: ze zijn het resultaat van een langzaam en bedachtzaam proces met een adequate afspiegeling van de bewoners van dit land.
- Analyseer en verken de pistes van het burgerpanel verder: het feit dat hierover overeenstemming werd bereikt, zegt iets over het maatschappelijke draagvlak van bepaalde beleidsmaatregelen.
- Communiceer over wat u waardevol of minder waardevol vond aan het door de burgers geleverde werk.
- Aarzel niet om zelf momenten van burgerinspraak te organiseren bij legislatief werk.

... aan de lokale en provinciale overheden

- Maak burgerinspraak op diverse niveaus mogelijk. Neem kennis van bestaande participatieve initiatieven in binnen- en buitenland en bevorder capacity-building (het uitbouwen van capaciteit) inzake het “faciliteren” van burgerprocessen binnen de eigen administratie.
- Betrek door loting samengestelde burgers bij diverse beslissingsprocessen (ruimtelijke ordening, begrotingsoefeningen). Durf burgers in een vroeg stadium te betrekken, durf met een blanco blad naar de burger te trekken. Wie hen enkel op het einde van een besluitvorming raadpleegt, loopt het risico wrevel en afwijzing op te roepen.
- Wees duidelijk in uw doelstelling over de burgerparticipatie en honoreer de afspraak. Neem kennis van de Participatiewijzer voor lokale overheden opgesteld door de Nationale Ombudsman in Nederland. Gebruik de Participatiewiki van Socium/Stichting Lodewijk Deraet/De Wakkere Burger, en het 7-stappenplan voor burgerparticipatie van het Kenniscentrum Vlaamse Steden. De Koning Boudewijnstichting heeft zeer ruime ervaring opgebouwd omtrent het thema governance en participatie.

... aan de regionale en federale parlementen en overheden

- Ondersteun deliberatieve democratie als een zinvolle aanvulling op de representatieve democratie. Hou bij beleidsvoorbereidend onderzoek rekening met het burgerperspectief via participatieve en deliberatieve processen.
- Ontwikkel organen die burgerinspraak op vraag van het parlement en de overheid mogelijk maken. Dergelijke instellingen (hebben) bestaan zowat overal in Europa (en zelfs in België) en daar waar deze zich voornamelijk bezighielden met TA's (technology assessments, technologievraagstukken) is hun werking als paraparlementair instrument inspirerend.
- Versterk het vertrouwen tussen burger en overheid door ruimte te maken voor regelmatig terugkerend, gestructureerd overleg met steekproeven van uitgelote burgers.
- Valoriseer de grote expertise aangaande governance opgebouwd door de Koning Boudewijnstichting en de Stichting voor Toekomstige Generaties. Benut de zeer uitgebreide ervaringen uit het buitenland, zoals verzameld op Participedia.net.

... aan de politieke partijen

- Bevorder binnen uw partij reflectie over de toekomst van ons democratisch model. Laat studie bureaus nadenken over de vraag: hoe zien we de werking van de democratie in 2030?
- Steun de talrijke participatieve initiatieven van uw lokale afdelingen.
- Doe een beroep op burgerpanels om te leren wat er speelt bij de bevolking, om nieuwe ideeën af te toetsen of te krijgen, om te cocreëren.

... aan de sociale partners

- Investeer in innovatieve vormen van sociaal-economisch overleg door 'stakeholders management' met alle betrokken actoren een kans te geven als nuttige aanvulling op het klassieke overleg tussen de top van de syndicale en patronale organisaties.
- Ontwikkel nieuwe vormen van dialoog tussen uw leden en de civiele samenleving. Durf een beroep te doen op door loting samengestelde burgerpanels om delicate onderwerpen te verkennen of te ontminnen.

... aan de burgers

- Wacht niet tot de overheid deliberatieve processen voor u organiseert, ontwerp liever eigen participatieve vormen en stel vast hoe leerzaam die zijn, hoezeer ze het sociale leren, het engageren en de betrokkenheid verhogen. Maak gebruik van expertise opgedaan in organisaties als Netwerk Participatie in Vlaanderen en de Stichting voor Toekomstige Generaties.
- Leer dat een samenleving niet een som van individuen is die allen naar de overheid kijken, maar een samenspel van burgers, instellingen en overheden. Leer dat het niet opgaat enkel politici ter verantwoording te roepen: in een democratie hebben de burgers ook een belangrijke onderlinge verantwoordelijkheid.
- Ontdek hoezeer deliberatie een leerschool is voor de democratie. Raak betrokken, neem verantwoordelijkheid. De G1000 toonde aan dat collectief nadenken over problemen niet alleen originele oplossingen kan opleveren, maar ook de burgerzin vergroot.

... aan de Europese Unie

- Bestudeer de Belgische crisis niet louter als een bestuursconflict binnen een van de lidstaten maar als een crisis van de democratie die ook elders in Europa opspeelt.
- Besteed in 2013, het Jaar van de Burger, en vooral ook elk jaar nadien, substantieel veel ruimte, tijd en middelen aan de zoektocht naar nieuwe vormen van burgerinspraak en democratische innovatie.

... aan de Raad van Europa

- Bevorder een reële democratische cultuur door lidstaten te informeren over de waarde van participatieve en deliberatieve democratie, bij voorbeeld in het kader van een nieuw Forum Mondial de la Démocratie.
- Verbreed het actieterrein door niet enkel nationale overheden, maar ook civil society actors te betrekken in de zoektocht naar democratische innovatie en verbetering.
- Vergroot de zichtbaarheid van uw rol als behoeder, promotor en protagonist van democratische waarden in Europa.

■ REACTIES VAN DE VOORZITTERS VAN DE PARLEMENTEN NA ONTVANGST VAN HET EINDRAPPORT

Vandaag kan ik zeggen dat mijn scepticisme en mijn angsten bedaard zijn. En dat was op 11 november vorig jaar eigenlijk al het geval, toen we de conclusies van jullie werk hebben kunnen bekijken en het evenwichtige karakter van de beslissingen die naar voren waren geschoven hebben opgemerkt. (...) Vandaag heb ik veel adviezen gehoord – we gaan er nu niet over discussieren, maar zouden daar de gepaste plaats voor moeten vinden – die ook zinvol en evenwichtig zijn. (...) Ik zal alleszins het rapport vanavond op de tafel van het begrotingsconclaaf leggen, zodat deze zinvolle discussies ons kunnen helpen. (...) Jullie hebben heel veel werk verzet, en ik vind dat we ermee verder moeten gaan op een soepele en aangepaste wijze.

André Flahaut – Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers

Mijns inziens is het belangrijkste het proces zelf dat u heeft doorgemaakt. Het toont dat deze vorm van denken over politiek werkt, dat het vruchten afwerpt. En dat we hierop verder kunnen werken om te zoeken naar een manier om de democratie te moderniseren. Men noemt het deliberatieve democratie. We zullen moeten zoeken naar methodes om dit ook te structureren, er voor concrete dossiers beroep op te doen. Misschien moet het op termijn ook een wettelijk of reglementair kader krijgen. (...) Het bewijst dat de kloof tussen de politiek en de burgers niet zo groot is of tenminste dat er middelen zijn om die te overbruggen. Laat het ook één van de conclusies zijn van deze dag.

Sabine de Bethune – Voorzitster van de Senaat

Het is een zeer sterke uitnodiging voor ons, politici, dat we in de Parlementen en elders ook zouden bijdragen aan het heruitvinden van de democratie en nieuwe banden zouden leggen met de burgers. Dit is een enorme uitdaging, zeker in deze periode waarin heel wat kloven ontstaan zijn. Het vraagt tijd, een goede methode, respect, en doorzettingsvermogen, maar die zijn er en ik wil mij ertoe engageren, tenminste wat betreft het Waals Parlement.

Patrick Dupriez – Voorzitter van het Waals Parlement

Democratie is geen statisch gegeven. Wel een evolutief gegeven. Vandaag evolueren we naar een democratie als een samenspel van parlementsleden, politieke partijen, ministers, kabinetsleden, juridische instanties als de Raad van State of het Grondwettelijk hof, experts allerhande, de media, drukkingsgroepen... Vandaag en hier is daar het burgerinitiatief bijgekomen. (...)

Hoe dan ook, de politicus staat nog steeds in het centrum van de democratie, maar is al lang niet meer de enige speler op het veld. Als politicus kan men deze evolutie betreuren, maar evengoed kan men het als een verrijking zien. Want het absolute primaat van de politiek bestaat niet meer en dus mogen we gerust stellen dat het er nu democratischer aan toegaat dan vroeger.

Jan Peumans – Voorzitter van het Vlaams Parlement

Ik denk met plezier terug aan de Burgertop van de G1000 die een jaar geleden plaatsvond in Tour & Taxis. Ik was toen al heel erg onder de indruk van jullie initiatief om de politiek dichterbij de bevolking te brengen. Ja, ik was zozeer onder de indruk dat ik Mevrouw Fatma Girretz en de heer Min Reuchamps, twee van de medeorganisatoren, gesmeekt heb om dat concept in het parlement van de Duitstalige Gemeenschap tot in detail uit te leggen. Naar aanleiding daarvan hebben we besloten, geachte dames en heren, dat we de bevolking van de Duitstalige Gemeenschap op een gelijkaardige manier mee zullen betrekken bij de uitvoering van de 6de staatshervorming.

Ferdel Schröder – Voorzitter van het Parlement van de Duitstalige gemeenschap

Een échte democratische maatschappij, dat is meer dan een artikel uit de Grondwet. (...)

De wereld van vandaag evolueert en is op zoek naar nieuwe evenwichten en expressievormen. Ik verheug mij erop dat dankzij initiatieven zoals de G1000, dat enorm veel werk inhield voor veel mensen, het hen mogelijk wordt gemaakt om mee vorm te geven aan onze toekomst.

Françoise Dupuis – Voorzitster van het Brussels Parlement

In een tijd waar het noodzakelijk is om de publieke zaak opnieuw uit te vinden, denk ik dat zulke initiatieven een aanzienlijke aanvulling betekenen. Niet om het systeem te vervangen, maar wel om het bij te sturen dankzij de kracht van het voorstel en van de representativiteit. De participatieve democratie van de G1000 geeft het woord opnieuw aan de bevolking, woord dat tot nu toe wellicht ontbrak. Voor ons, politici, zal er een voor en na G1000 bestaan: de participatieve democratie wordt voortaan als onontbeerlijk beschouwd in ons beroep.

Jean-Charles Luperto – Voorzitter van de Federatie Wallonië-Brussel

Thomas d'Ansembourg, auteur van 'Cessez d'être gentil, soyez vrai!'

'Dit initiatief brengt mensen weer samen, boven al hun politieke kleuren en identiteiten uit. Dat vind ik vandaag erg waardevol. Dat mensen weer beseffen wat ze kunnen waarmaken door samen te werken. Dat ze weer zien wat hen verenigt, in plaats van telkens de nadruk te leggen op wat hen doet verschillen – zoals de politieke partijen doen.'

Guy Verhofstadt, fractieleider van de Europese liberaal-democraten ALDE

'Ik geloof dat deze oefening maatschappelijk erg relevant is, zeker in tijden waar ideologische verschillen tussen de partijen vervagen. Anderzijds schuilt het gevaar van populisme om de hoek. Een project als de G1000 mag politici niet verleiden hun verantwoordelijkheid niet meer op te nemen en simpelweg te echoën wat mensen willen horen. Integendeel, de G1000 moet net voor de politici een aansporing betekenen om nieuwe visies te ontwikkelen voor de samenleving van morgen.'

Fatma, van de cel Vrijwilligers

'Ik vind de begeestering die uitgaat van de G1000 het opvallendst. 800 vrijwilligers hebben op onze eerste oproepen gereageerd! We hadden er zoveel dat we niet eens voor iedereen werk hadden... We hebben verschillende cellen in het leven geroepen (logistiek, communicatie,...) en nieuwe vrijwilligers zijn zich massaal blijven aanmelden met al de positieve energie die van hen afstraalde. Enorm stimulerend is dat!'

Le Soir

'De burgervergadering G1000 is een primeur voor België, als we even het overleg in het Franstalig onderwijs buiten beschouwing laten. Inspiratie werd gehaald bij andere overleg- en inspraakinitiatieven in het buitenland.'

‘De G1000 was nog maar het begin’

DE LAATSTE VRAAG VAN HET EINDRAPPORT VAN DE G1000 KAN ALLEEN MAAR EEN BLIK IN DE TOEKOMST ZIJN. WAS DE G1000 EEN ÉÉNMALIG EXPERIMENT MET BURGERINSPRAAK OF REIKT DE AMBITIE VERDER DAN DEMOCRATISCHE VERNIEUWING? DAVID VAN REYBROUCK EN BENOÎT DERENNE KIJKEN VASTBESLOTEN VOORUIT. EN VER. “WAAROM ZOU DE SENAAT GEEN PERMANENT BURGER-PLATFORM MOGEN ZIJN?”

Op en top Belgisch weer in Namen, wanneer het tweede weekend van de derde fase begin oktober plaatsvindt. Druilerig nat, u kent dat. Maar het Waals parlement biedt beschutting voor de burgers die zich hier terugtrekken om over de plaats van werk en werkloosheid in onze samenleving in dialoog te gaan – het thema dat zij enkele weken geleden hebben uitgekozen als het belangrijkste in het hedendaagse maatschappelijk debat. In een van de vele zalen luistert een bont gezelschap van Vlamingen, Walen, Brusselaars en Duitstaligen, hoog- en laaggeschoolden en een aantal met buitenlandse wortels naar een van de uiteenzettingen door een zogenaamde referentiepersoon. Het is een van de deskundigen die de toehoorders genoeg kennis moet bijbrengen om op de volgende bijeenkomst weldoordachte voorstellen te doen over het beleid inzake onze arbeidsmarkt. Daarmee zal meteen het sluitstuk bereikt worden van de G1000 – concrete beleidskeuzes waar de burger echt van wakker ligt.

Maar stel nu, en als lezer van dit eindrapport weet u dat intussen ook, dat die voorstellen erg slecht van kwaliteit zijn, of heel extreem, of net hetzelfde als wat de overheid al in de praktijk brengt? Is de G1000 dan mislukt? En zo ja, is dat dan het einde van dit burgerinitiatief voor een betere democratie? ‘Wel integendeel’, zegt **David Van Reybrouck** prompt. ‘Een wetenschapper zet zijn onderzoek toch ook niet stil als de resultaten tegenvallen? Dan gaat hij de verschillende parameters in het onderzoek gewoon beter bestuderen. Zo zal het ook bij ons gaan. De G1000 is een experiment in een veel langer verhaal. Ik zou dus zelfs zeggen dat net wanneer de resultaten zouden tegenvallen, het nog belangrijker is om verder te gaan. Want dan is er nog werk aan de winkel.’

‘Er zit geen confrontatie meer in onze democratie. Het is zoals een internetchat, waar mensen veilig vanachter hun computer ongegeneerd spuien wat er op hun lever ligt.’

Wat is dan het doel? Een nog betere burgertop organiseren?

Benoît Derenne: ‘Niet alleen dat. Met de burgertop van de G1000 wilden we een schokeffect creëren, de aandacht vestigen op de nood aan een betere democratie. Maar zo’n innoverende, inclusieve democratie hoeft zeker niet alleen uit burgertoppen te bestaan.’

DVR: ‘Het gaat ons om een veel bredere participatie van burgers in besluitvormingsprocessen, en dat kan op heel verschillende manieren. Met de G1000 wilden we de boodschap overbrengen dat onze democratie in crisis is. Dat het niet volstaat om enkel eens in de zoveel jaar burgers te laten stemmen. Vandaag zijn we op het punt aangekomen dat bij voorbeeld een Amerikaanse president die de verkiezingen wint hooguit de eerste achttien maanden tijd heeft om een beleid op poten te zetten. Want nadien begint de campagne weer. Dat moet beter.’

BD: ‘Er zit geen confrontatie meer in onze democratie. Het is zoals een internetchat, waar mensen veilig vanachter hun computer ongegeneerd spuien wat er op hun lever ligt. Ook in onze democratie staat die burger vandaag alleen, en komt dan maar elke vier jaar een vaak misnoegde stem uitbrengen. We moeten die confrontatie tussen burgers weer organiseren en permanent in het beleid inbakken. Enkel zo laat je hen toe om hun conflicten te overstijgen.’

DVR: ‘Het wantrouwen in onze democratie zit langs beide kanten. Politici zijn bang geworden van de volgens hen ondoordachte keuzes van hun kiezers. En die laatsten schreeuwen telkens weer harder, vanuit een soort machteloosheid. We moeten van dat geschreeuw opnieuw een gesprek maken.’

Dat komt zo maar eventjes neer op een volledige ommezwaai van onze democratie. Is dat niet wat hoog gegrepen?

DVR: ‘Nee, we hebben democratie herleid tot verkiezingen en dat is eigenlijk iets heel recents. Op een geschiedenis van bijna 3000 jaar democratie, organiseren we nog maar twee eeuwen kiezingen. Wat wij opnieuw ingang willen doen vinden, is het systeem van loting – je wordt willekeurig uitgekozen voor een bepaalde taak. Zoals bij de deelnemers van de G1000 is gebeurd. Loting is iets wat altijd al bestaan heeft. De filosoof Jean-Jacques Rousseau maakte een onderscheid tussen twee vormen van representatie: kiezing en loting. Maar we zijn dat helemaal vergeten. Enkel bij het samenstellen van een assisenjury gaat het nog zo.’

BD: ‘Bovendien is er niets mis met aan onderzoek en ontwikkeling te doen, zelfs op het vlak van de democratie. Het is zelfs van levensbelang voor de democratie, wil ze niet uitsterven! Een bedrijf dat niet innoveert, gaat failliet, al is het ooit nog zo succesvol geweest.’

DVR: ‘Het is toch straf dat innovatie hét ordewoord van onze tijd is, maar dat we dat niet zouden toepassen op onze manier van besturen? Nu goed, onze doelstelling is inderdaad ambitieus. Deze strijd om een inclusieve democratie kan je gerust vergelijken met de strijd voor het algemeen stemrecht. Ook toen hield men het niet voor mogelijk dat een vrouw of een

boer verstandig zou kunnen stemmen. Vandaag is het net zo: kiezers worden behandeld als kiesvee, als hulpeloze kinderen van Vadertje Staat. Wij geloven dat ze spreekrecht moeten krijgen, naast het stemrecht. En dat dát het beleid en de samenleving ten goede zou komen.'

Maar ik veronderstel dat jullie morgen geen revolutie willen organiseren.

DVR: 'We pakken het liever wat trager aan, inderdaad. We wensen verder te gaan als een permanent platform dat zoekt naar manieren om onze democratie te verbeteren. Met drie speerpunten: research, creation en outreach. Het eerste is duidelijk, we willen internationaal onderzoek samenbrengen en verspreiden. Met creation bedoel ik niet alleen onze eigen acties, zoals de G1000 en volgende initiatieven maar ook onze rol die wij als consultant zouden kunnen opnemen voor organisaties uit het middenveld of voor overheden, die een vorm van participatie van hun leden of burgers willen opzetten. Wij willen onze knowhow en methodes ter beschikking stellen voor concrete projecten. En onder outreach verstaan we de stappen die we zouden kunnen zetten om die inzichten bij de overheid te implementeren en om te ijveren voor meer en betere democratie op het bestuursniveau.'

BD: 'Dat is nu cruciaal: we moeten onze ideeën inpluggen in de bestuurlijke praktijk. Tot nu toe zijn de meeste innovatieve burgerinitiatieven aan de rand van het politieke systeem gebleven. Het is een uitdaging om nieuwe manieren te vinden om deze twee werelden te verbinden. De adviezen van de G1000 zijn louter "aanbevelingen" van burgers aan andere burgers, ze zijn dus niet bindend. Als politici ze naast zich willen leggen, is dat (wettelijk) perfect mogelijk. Daarom willen we politici nu mee betrekken in

een dergelijke actie van onderzoek en ontwikkeling: samen dingen opzetten, burgers en politieke leiders samen.'

'Kiezers worden behandeld als kiesvee. Wij geloven dat ze spreekrecht moeten krijgen, naast het stemrecht. En dat dát het beleid en de samenleving ten goede zou komen.'

Hoe ga je hen daartoe verleiden?

BD: 'Oh, maar niemand kan deze trend naar meer burgerinspraak vermijden, hoor. In Duitsland zijn er al Länder die groter zijn dan België, waar bepaalde beslissingen stevast met de hulp van een burgerpanel genomen worden. In Brazilië wordt een vastgesteld deel van de begroting van bepaalde steden verdeeld in overleg met een burgerraad. En in mijn andere thuisland, Zwitserland (Benoît Derrénne heeft de dubbele nationaliteit, nvdr), organiseren overheden soms elke twee weken een volksconsultatie rond een bepaald lokaal project of rond meer algemene thema's.'

DVR: 'Bovendien is ons land ook niet slecht bezig op vlak van participatie. De Koning Boudewijnstichting, het Instituut van Samenleving en Technologie en onze eigen Stichting voor Toekomstige Generaties hebben al bijzonder veel expertise opgebouwd. En zeker bij de lokale overheden merken we veel interesse om inspraak te organiseren. Die lokale interesse zie je internationaal overal, omdat het meestal gaat om ruimtelijke ordening. Men wil iets inplanten of veranderen, en vraagt de mening van de burgers.'

Daar heb je je inspraak, zoals rond de Lange Wapper in Antwerpen. De overheid doet het al zelf.

DVR: 'Ja, maar vaak is het nog te vrijblijvend. Kijk naar de referenda van de afgelopen jaren: rond de Europese grondwet of de heraanleg van de Havenlaan in Brussel. Dat zijn voorstellen die de overheid al helemaal heeft voorbereid, en op het einde mag jij 'ja' of 'nee' komen zeggen. Zo werkt het natuurlijk niet. De overheid moet de moed hebben om soms met een wit blad naar de burger te stappen. Ze moet leren de controle los te laten. Wij ook hoor, tijdens de G1000. Toen plots migratie als een van de cruciale thema's kwam bovendrijven, waren wij ook bang dat de extreme oplossingen plots naar boven zouden komen. Maar de deskundigen in de organisatie zeiden: 'Vertrouw op het proces.' En kijk, die discussie heeft zeer beredeneerde, bruikbare oplossingen opgeleverd. Geef burgers de kans om mee te denken, en ze nemen haar.'

BD: 'De burgers hebben me nog nooit teleurgesteld. Niet nu, en niet in de projecten voordien. Maar het is cruciaal dat je methodiek goed zit. Participatie kan alleen maar werken als je tot een diverse mix van mensen komt, die daar niet expliciet voor gekozen hebben. Dat is wat nog te weinig gebeurt, ook bij referenda. Het zijn toch steeds de gemotiveerden, de hogeropgeleiden, de politiek geëngageerden die er meer op afkomen dan anderen. En dan klopt je resultaat gewoon niet. Maar die methode juist krijgen is erg moeilijk, en hangt ook af van het concrete project. En vandaar ook dat de G1000 zo belangrijk was, net als experiment om te zien of de methode werkte.'

Zal dat platform blijven drijven op vrijwilligers?

DVR: 'Vrijwilligers zullen altijd welkom blijven. Maar we moeten wel

evolueren naar een vaste structuur, en dan heb je wel betaalde functies nodig. We verwachten die fondsen ook, als een van de spelers die de democratie van morgen mee innoveren. Zoals studie-bureaus van politieke partijen vandaag om die reden ook geld krijgen.'

BD: 'Maar voor de taken die we tot nog toe hebben uitgelegd, zijn we financieel wel degelijk klaar.'

Kijk eens tien jaar verder. Waar staat de democratie dan?

BD: 'Oei, tien jaar is nog kort, denk ik. We zijn al tien jaar bezig, en de vooruitgang verloopt traag. Laat ons de komende jaren aan de politici zelf vragen hoe zij de participatie van burgers in het democratische systeem zien. Laat hen ook participeren aan die besluitvorming. Het zijn per slot van rekening ook burgers.'

DVR: 'En kijken we dan binnen dertig jaar, dan zie ik twee processen. Enerzijds burgers onderling die de democratie meer en meer horizontaal vormgeven door vormen van participatie en anderzijds een overheid die burgers steeds meer betreft bij besluitvorming. Aanvankelijk zal dat nog occasioneel gebeuren, bij voorbeeld bij een dossier als de pensioenhervorming of het asielbeleid, later wordt het ook structureel. Waarom zou onze Senaat – die nu al een reflectiekamer is – niet kunnen evolueren tot een permanent burgerplatform? Een plek waar burgers willekeurig in worden geloot, en waar ze dan voor een duur van pakweg drie maanden het beleid mee uittekenen. Als een soort betaalde burgerdienst of een soort assisenjury – niet over misdaad, maar over de toekomst. Als de volksvertegenwoordiging diverse vormen kan aannemen, waarom zou het Parlement dan niet de kamer met verkozen burgers kunnen zijn en de Senaat die met gelote burgers? Zo zou de verre toekomst er kunnen uitzien.'

■ TIEN MISVERSTANDEN OVER DE G1000

1 "DE G1000 IS TEGEN DE PARLEMENTAIRE DEMOCRATIE..."

Mis. De G1000 is groot voorstander van de parlementaire democratie en probeert dat stelsel te versterken met nieuwe vormen van burgerinspraak. Een parlementaire democratie die zichzelf niet vernieuwt, dát vinden wij pas gevaarlijk!

2 "... OF TOCH OP ZIJN MINST TEGEN DE VERKIEZINGEN."

Weeral mis. Wij beschouwen verkiezingen als een belangrijk instrument binnen een democratie, maar niet als het enige. De G1000 gaat op zoek naar aanvullende instrumenten van burgerinspraak. Want één keer gaan stemmen om de zoveel jaar, dat is veel te weinig in tijden van internet.

3 "DE G1000 IS EEN POLITIEKE PARTIJ."

Nee. De G1000 is een burgerinitiatief dat ijvert voor betere democratie door meer burgerinspraak. Wij hebben niets tegen politieke partijen. Wij erkennen hun rol en geloven dat ze in hun zoektocht naar eerbare compromissen geholpen kunnen worden met de constructieve inspraak van uitgelote burgers.

4 "DE G1000 IS IETS VLAAMS."

Fout, maar wel begrijpelijk. Toen de G1000 begon in 2011, waren er aan Vlaamse zijde meer zichtbare figuren (Francesca Vanthielen, Dave Sinardet, David Van Reybrouck) dan aan Waalse, Brusselse of Duitstalige kant. Daardoor was er eerst meer aandacht in de Vlaamse dan in de Franstalige pers. Niettemin: het project werkte van bij het begin met mensen uit de drie taalgemeenschappen van ons land. Vandaag is alles wat we doen consequent drie- en zelfs viertalig.

5 "DE G1000 IS BELGICISTISCH."

Fout, maar ook begrijpelijk. Doordat de G1000 begon tijdens de aanslepende regeeringscrisis, dachten velen dat de G1000 bedoeld was om België te redden. We zeiden het toen en we zeggen het nu: de G1000 wil België niet redden, maar de democratie nieuw leven in blazen, ongeacht op welk niveau. Wij geloven dat burgers die samen beraadslagen iets kunnen betekenen voor de gemeenschap waarin ze leven, op lokaal, provinciaal, regionaal, nationaal of internationaal vlak.

6 "DE G1000, DAT IS NAIEF."

Nee. Wat we doen is gebaseerd op solide ervaringen in het buitenland en internationaal wetenschappelijk onderzoek. Al onze activiteiten worden methodologisch zorgvuldig omkaderd. Dat betekent niet dat alles automatisch succesvol is, wel dat nadenken over hoe democratie beter kan, geen kwestie van louter dromen is. De internationale waarnemers op de G1000 waren overigens vol lof over de kwaliteit van het proces.

7 "DE G1000 IS TE DUUR."

Ja en nee. Met een totaal budget van 450.000 euro was de G1000 niet goedkoop. Maar verkiezingen kosten de staat al snel 10 miljoen euro. Laat ons niet vergeten: geen democratie is veel duurder dan wel een democratie. Bovendien zat de G1000 in een proces van innovatie. Prototypes zijn altijd duur. Het valt te verwachten dat de prijs van burgerberaadslagingen zal dalen, zoals dat bij auto's en computers ook het geval was.

8 "WAT BURGERS ZELF BEDENKEN VOEGT NIETS TOE AAN WAT PARTIJEN AL JAREN ZEGGEN."

De buitenlandse experimenten bewijzen het: burgers kunnen soms heel innovatieve ideeën aandragen, maar soms herhalen ze enkel wat politici al lang beweren. Dat laatste is nog steeds zinvol: zo leer je wat het publieke draagvlak is voor bepaalde maatregelen. Het is verfrissend om de mening van de burger te kennen, los van de belangen van de partij die zij aanhangen.

9 "BURGERS KUNNEN DAT NIET, ZELF AAN POLITIEK DOEN."

Onjuist. Als je burgers voldoende tijd, ruimte en informatie biedt, zijn ze in staat om zelf zinvolle oplossingen te bedenken. Misschien hebben ze niet de kennis en de ervaring van beroepspolitici, maar ze beschikken wel over een heel grote troef: vrijheid. Ze hoeven niet gekozen of herkozen te worden, ze zijn dus veel minder gebonden in hun zoektocht.

10 "MET GEZELLIG ROND DE TAFEL GAAN ZITTEN, VERMIJD JE HET CONFLICT."

Dat gevaar is reëel. Burgerparticipatie kan soms de indruk wekken dat er altijd en overal een rationele consensus bestaat. Dat is natuurlijk niet zo. Democratie draait niet alleen om consensus, maar evenzeer om conflict. Samenleven betekent soms scherpe keuzes maken. De G1000 wil het conflict niet onder de tafel vegen, maar wil het evenmin opblazen. Vandaag gebeurt dat laatste veel te vaak. Democratie is niet het oplossen van conflict, maar het leren ermee om te gaan: die gedachte voedt ons hele werk.

Peter Verhelst, auteur

'Elke politicus die zich niet verhoudt tot de G1000 (en later tot wat door 32 mensen verder zal worden uitgewerkt aan de hand van resultaten), is zijn beroep en onze stem niet waard.'

Geert Noels, hoofdeconoom van Econopolis

'Ik heb veel sympathie voor projecten die grassroots beginnen, zoals de G1000. Maar ik ben kritisch over hoe de organisatie nadien is geëvolueerd, tot de huidige G32. Het gebrek aan transparantie in die evolutie vind ik meer dan een aandachtspunt. Misschien had men na de G1000 zelf moeten stoppen?'

Alain Deneef

'Een prachtig initiatief'

De Morgen

'Even eenvoudig als ambitieus.'

Yvonne Zonderop, auteur en journalist

Yvonne Zonderop wijdde het slothoofdstuk van haar pas verschenen boek "Polderen 3.0: Nederland en het algemeen belang" (2012) aan de G1000. Zij vond het 'een schoolvoorbeeld' van een hedendaagse manier om het algemeen belang te stimuleren.

Gerdi Verbeet, Voorzitter van de Tweede Kamer in Nederland

Gerdi Verbeet was vol lof over de G1000, zo bleek uit haar recente boek "Vertrouwen is goed maar begrijpen beter: over de vitaliteit van de parlementaire democratie": 'Ik ben onder de indruk van de poging die de organisatoren van de G1000 hebben ondernomen om een nieuwe impuls te geven aan het democratisch proces. De G1000 sluit daarmee aan bij een methode die ontwikkeld is in de VS en Scandinavië en intussen in veel landen wordt toegepast. Na een intensieve gedachtewisseling met experts blijken gewone burgers heel goed in staat om over ingewikkelde vragen een zinnig oordeel te geven, waarmee het parlement vervolgens zijn voordeel kan doen. Ik zou zo'n idee een kans willen geven. (...) De Kamer zou een proactieve opstelling moeten hebben. De samenleving moet betrokken worden bij de agendering.'

Ronny, organisator G-Off in Brugge en vrijwilliger cel Logistiek

'Ik wil me graag inzetten voor meer inspraak van de burgers in de politiek, vandaar dat ik de G1000 steun. Eerst als organisator van de G-Off in Brugge, (een groep die van op afstand meedeelde aan de burgertop – en waarvan de leden nog steeds samenkomen om te praten over de toekomst van de democratie), later als verantwoordelijke voor de cel Logistiek. Ik geloof rotsvast in dit initiatief voor en door burgers!'

■ HET G1000-RAPPORT OPGESTELD DOOR DE INTERNATIONALE WAARNEMERS

"AANGEZIEN DE EUROPESE DEMOCRATIEËN ZICH IN EEN CRISIS BEVINDEN, TOONT DE G1000 EEN WEG VOORWAARTS."

Om de G1000 burgertop te observeren werd een team van 9 internationale waarnemers uitgenodigd. De groep bestond uit academici alsook ervaren specialisten uit het werkveld, allen kritische denkers en wijd en zijd erkende experts inzake politieke participatie. Ze waren gedurende de volledige dag van de burgertop aanwezig, waarbij hun toegang verleend werd tot alle relevante bronnen en documenten. Er werd hen toestemming verleend om de deelnemers te interviewen en de medewerkers, deskundigen, vrijwilligers en leden van het organiserende team te spreken. Vertaling naar het Engels werd voor hen voorzien. Zij brachten elk hun indrukken over aan de organisatoren van de G1000. Het volgende rapport is een samenvatting van hun commentaren en observaties.

■ INLEIDING EN DANKBETUIGING

Als internationale waarnemers van de burgertop G1000 zijn wij dankbaar dat we de gelegenheid kregen om dit stoutmoedig democratisch en deliberatief experiment van nabij te volgen, een experiment waarin honderden mensen werden samengebracht voor een deliberatief initiatief met als doel over sociale en economische kwesties met grote relevantie te discussiëren en daarover beslissingen te nemen. Het was een unieke ervaring. Het was hartverwarmend en inspirerend om het enthousiasme en echte engagement van de deelnemers, vrijwilligers en organisatoren te zien en te voelen en wij geloven dat het initiatief niet minder dan de basis heeft gelegd van de verdere ontwikkeling van de democratie. Wij willen bovenal de initiatiefnemers bedanken voor de uitnodiging om het geheel te evalueren. Gedurende ons hele verblijf werden we warm onthaald en vlot ingewijd in het G1000 proces. Ook al had niet iedereen van ons de taalvaardigheid om de debatten aan de tafels persoonlijk op te volgen, we konden vertrouwen op vertaalsoorzieningen om kennis te nemen van de debatten en over het algemeen hebben we genoten van de open en transparante geest van de G1000. Dit maakte het voor ons mogelijk dit rapport op te stellen. Onze bevindingen samenvattend kunnen we rapporteren dat onze totaalindruk van bij de aanvang heel positief is. We apprecieerden vooral dat de G1000 een onafhankelijk, onpartijdig, inclusief en vrijwillig project is, echt ontwikkeld vanuit de basis, door burgers die een echte bezorgdheid over hun maatschappij tentoonspreidden, die een duidelijke wil en een sterke visie lieten zien.

■ OVER DE DEELNEMERS

Eén van de meest indrukwekkende kenmerken van de G1000 was de diversiteit aan deelnemers inzake geslacht, leeftijd, politieke voorkeur alsook sociale, professionele en culturele achtergrond. We waren ook onder de indruk door de inclusie van verschillende geloofsgemeenschappen en de eerlijke vertegenwoordiging van de

verschillende Belgische taalgemeenschappen. Alle deelnemers die we geïnterviewd hebben, lieten blijken dat zij zich vereerd voelden dat zij aan deze democratische tussenkomst mochten deelnemen; velen vonden zelfs dat het hoog tijd is dat er een nieuwe soort democratie ontstaat in België. We ondervonden een overweldigende positieve atmosfeer onder de deelnemers die ook uitdrukten dat zij een sterk geloof hadden in hun capaciteit om werkbare beleidsaanbevelingen te formuleren. Deelnemers vonden dat de thema's, voorstellen en beslissingen genomen aan hun tafel, op een goede manier door de centrale balie verzameld werden en de samenvatting tijdens de plenaire vergadering een goede reflectie was van de door hen gevoerde debatten. Het zal interessant zijn te weten te komen of de tafelgespreksleiders deze indrukken zullen bevestigen. Door het zeer strikte schema vonden enkele deelnemers dat ze meer tijd nodig hadden om te reflecteren – soms moesten discussies aan de tafel te snel afgehandeld worden. Het werk van de tafelgespreksleiders werd als zeer positief bevonden, vooral hun vermogen ervoor te zorgen dat de discussies respectvol en gefocust plaatsvonden en dat iedereen aan tafel even veel aan bod kon komen. De input van de experts werd meestal als objectief aanzien, alhoewel enkele deelnemers hun bezorgdheid uitdrukten over het feit dat hun inzichten mogelijk bevooroordeeld waren. Wij geloven dat iedereen die Frans of Nederlands sprak een kans kreeg om alle stadia van de G1000 op te volgen zonder noemenswaardige problemen en om zich te engageren als deelnemer of vrijwilliger. Dankzij de G-Home, een online discussietool, en de G-Offs, werd het deliberatieve proces niet gelimiteerd tot de geselecteerde deelnemers die fysiek aanwezig waren in Brussel. Voor ons en waarschijnlijk ook voor de deelnemers was de vertaling van de presentaties door de experts soms moeilijk te volgen, meestal door achtergrondlawaai vanuit de drukke zaal. Desondanks, dankzij de mix van Franstalige dia's en de Nederlandstalige toespraak en vice versa, werd de taalkundige complexiteit van het geheel de hele dag door goed beheerd. Registratie en aankomst van de deelnemers was erg goed georganiseerd en alle andere aspecten van het proces verliepen zonder problemen. Als men het aantal deelnemers en de afmeting van de zaal in beschouwing neemt, was het geluidsniveau lager dan verwacht. Toch stelden we soms geluidshinder tussen de tafels vast en sommige deelnemers lieten weten dat ze problemen ondervonden bij het horen van anderen aan de andere kant van de tafel. Vooral oudere deelnemers ondervonden meer problemen om het debat mee te volgen.

Alles welbeschouwd kunnen we zeggen dat vanuit het perspectief van de deelnemers, de G1000 een groot succes was, ook al waren er wat kleinere problemen en uitdagingen.

■ OVER DE EXPERTS

Dankzij de simultane vertalingen naar het Engels van de toespraken over de basisprincipes was het voor ons mogelijk een goed begrip te ontwikkelen van de thematische context van de debatten. Van hetgeen we verstonden vonden we de basisprincipes licht bevooroordeeld; de experts die de 3 thema's introduceerden, benaderden deze vanuit een nogal linksgeoriënteerd perspectief. Daarom vertegenwoordigt hun input niet noodzakelijkerwijs de volledige diversiteit aan perspectieven aangaande deze thema's. Gezien een meervoud aan opvattingen van experts een cruciaal element is bij het oprichten van een legitiem en betrouwbaar

deliberatief proces, vonden we de nogal eenzijdige input van de experts een minpunt. Volledige toegankelijkheid tot de biografieën van de sprekers zou kunnen geholpen hebben om hun toespraken over de basisprincipes in perspectief te plaatsen. We moeten er echter op wijzen dat de impact van de toespraken op de uiteindelijke stemresultaten klein leken; de resultaten kunnen in het midden van het politieke spectrum geplaatst worden, minstens wijzen ze niet op een duidelijke correlatie met deze voorgesteld door de experts. Het lijkt er dus op dat het gevaar ontweken werd: de deskundigen hebben niet te veel invloed gehad op de manier waarop voorstellen werden gekaderd en deelnemers reageerden niet enkel op de voorstellen die aan hen werden gepresenteerd. Toch hadden de toespraken over de basisprincipes meer uiteenlopend kunnen zijn om de daaropvolgende discussies aan de tafels in een breder kader te plaatsen. Wij geloven dat een meer uiteenlopende input, zeker over het onderwerp verdeling van rijkdom, gunstig had geweest en meer ruimte zou gegeven hebben aan meer onconventionele en nieuwe voorstellen.

■ OVER DE G1000 ALS EEN VORM VAN POLITIEK

Van hetgeen we verstonden is het steeds de bedoeling geweest van de G1000 een aanvullend werktuig bij de parlementaire of representatieve democratie te zijn en nieuwe stimulansen te geven aan de discussie over politiek in België. Luisterend naar de eindopmerkingen van de voorzitters van de verschillende parlementen in België, merken we dat de G1000 het respect van deze politici heeft verdiend. Dit respect wordt samengevat in wat één van hen zei: ‘we hebben geen monopolie op ideeën en oplossingen’. Toch heeft de G1000 bij politici ook een gevoel van ongemak gecreëerd over de legitimiteit van hun eigen posities en beslissingen. Het zal een uitdaging blijven om politieke vertegenwoordigers te overtuigen van de voordelen van deliberatief medebestuur met burgers.

■ OVER HET PROCES

We waren onder de indruk van het feit dat de G1000 organisatoren erin geslaagd waren om zoveel vrijwilligers, deelnemers en perslui te mobiliseren. De krachtige respons op de publieke uitnodiging die de organisatoren hadden opgemaakt, is zeker toe te schrijven aan de moeite die de organisatoren staken in communicatie, verspreiding van informatie en voorspraak. Tegelijkertijd was dit publieke succes ook een bewijs dat de ideeën achter de G1000 de nagel op de kop slaan. Het succes reflecteert de gretigheid van de burgers om betrokken te raken bij nieuwe vormen van politiek engagement dat hen toelaat om hun stem te laten horen. Indrukwekkend was ook het vlotte en minutieuze verloop van het hele G1000 proces. Met bijna militaire precisie werden notities doorgegeven van de tafels naar de centrale balie zodat het mogelijk werd de thema's, de voorbereiding van de powerpoint dia's en de voorbereiding van de stemming als een samenhangend geheel te laten verlopen. Het is een bewijs dat veel bekwame mensen met verschillende middelen en capaciteiten betrokken waren bij de planning en uitvoering van dit evenement en dat betrouwbare technologie ter plaatse was, bvb. stemautomaten en visuele presentatietechnieken. Het nadeel van zo een strak schema was de noodzaak om een strikt top-down management op te zetten, zowel aan de tafels als aan de centrale balie. Dit zou de resultaten kunnen hebben beïnvloed of ten minste toch kunnen

hebben beperkt. Daar de centrale balie de macht had om vooraf de beleidsop-
ties te bepalen die later gestemd moesten worden door de vele voorstellen van de
verschillende tafels te clusteren, mag de mogelijke invloed hiervan niet onder-
schat worden. Wij zijn van mening dat dit proces explicieter en transparanter had
moeten worden gemaakt, zeker voor de deelnemers. Voor hen was het niet steeds
duidelijk hoe de voorstellen werden gerangschikt en ter stemming werden voorbe-
reid. Daarenboven werd de hoeveelheid creativiteit die tijdens de deliberaties aan-
wezig was, verminderd door het indelen van de informatie die van elke tafel kwam
bij het vooraf vastgesteld aantal voorstellen die kwamen uit de toespraken van de
experts. Toch geloven we dat de toepassing door de centrale balie van een “Ge-
fundeerde Theorie” benadering en een succesrijke ronde van betrouwbaarheids-
testen het proces een hoog niveau van geldigheid gaven en leidde tot een betrouw-
bare clustering. Zoals tevoren al vermeld deelden de deelnemers onze appreciatie
voor de geldigheid van de clustering. In verband met de thema’s geloven we dat de
beslissing om in de loop van 1 dag over 4 onderscheiden thema’s te discussiëren,
de mogelijkheden van de deelnemers verminderde om de complexiteit van elk van
deze thema’s volledig te assimileren. Daarenboven werd er voor de start van het
evenement geen thematisch materiaal of informatie ter beschikking gesteld aan de
deelnemers. Een kleiner aantal onderwerpen zou kunnen hebben geleid tot betere
en beter afgestelde voorstellen. Een bijkomende plenaire vergadering waarin de
deelnemers konden reflecteren en hun discussies konden vergelijken met deze van
andere tafels, had ook kunnen helpen. We moeten echter benadrukken dat we bij
het groeperen van de voorstellen geen bewijs vonden van te veel beïnvloeding door
de centrale balie of de organisatoren. De bottom-up procedure om de 3 onder-
scheiden thema’s voor de G1000 te identificeren was een groot succes, startend met
vele duizenden kwesties en rekening houdend met de stemmen van vele duizen-
den burgers. Het proces om de duizenden ideeën naar een lijst met 25 behoeften te
kaderen, samen te vatten en te groeperen moet echter transparanter worden en de
werkwijze moet worden verduidelijkt. Zo een verduidelijking zou ook meer infor-
matie kunnen verschaffen over het team dat verantwoordelijk is voor de groeper-
ing en kadering omdat hun socio-economische en demografische achtergrond het
proces kan hebben beïnvloed. De zeer gebruiksvriendelijke website geeft echter
al veel informatie over het manifest, de principes, de mechanismen van fondsen-
werving, het werkplan en andere elementen en heeft zo voor een hoge mate van
transparantie gezorgd.

Een belangrijke factor die bijgedragen heeft tot het succes van de G1000 is de
aanwezigheid van honderden vrijwilligers die de catering, de versnaperingen, de
pauzes of de kinderkribbe verzorgden. Niet alleen hun inzet gedurende de G1000
dag was cruciaal, ook hun engagement gedurende het wervingsproces. Het leiden
van de vrijwilligers was even succesvol. De naam G1000 vormde een risico. Gezien
de G-topconferenties doorgaans mislukken en vaak samengaan met grote en soms
gewelddadige massaprotesten, had de naam jammerlijke bijklanken kunnen krij-
gen. Maar deze bijklanken bleken niet relevant. Het G1000 team verzekerde zich
ook van onafhankelijkheid van financiële schenkers door de maximale financiële
bijdrage per individuele schenker te beperken tot 7% van het totale projectbudget.

Samengevat voldeed de G1000 aan de internationaal aanvaarde standaarden die
gelden voor deliberatieve processen voor een groot aantal mensen, zowel op het
vlak van het selecteren van deelnemers als op het vlak van het groeperen van de
thema’s en voorstellen.

■ OVER DE TAFELGESPREKSLEIDERS

Van wat we gezien hebben deden de tafelgespreksleiders een uitstekende job in zeer moeilijke omstandigheden: zeer lange uren; deelnemers met verschillende vaardigheden en capaciteiten; lawaaierige, drukke omgevingen; taalverschillen; een strakke agenda. We waren onder de indruk van hun werk en zij waren een duidelijke aanwinst voor de organisatie, zeker gezien zij dit werk vrijwillig deden. Zij pasten participatiemethoden toe die toelieten om actief te participeren en verantwoordelijkheid te nemen voor de tafels en de gezamenlijke resultaten. Zij wisselden bovendien af tussen verschillende werkvormen en technieken zodat het hele proces levendig en gemakkelijk te volgen was, zelfs voor diegenen die niet gewoon waren om te spreken voor een publiek. De tafelgespreksleiders presenteerden en legden duidelijk het proces van de tafeldiscussies uit en gidsten de deelnemers door het proces. Schrijfgerei en andere gerelateerde materialen aan alle tafels, inclusief mobiele flip charts, waren goed gepland, zinvol en werden veel gebruikt. Het warm en langdurig applaus dat de tafelgespreksleiders kregen aan het einde van de dag, maakte duidelijk dat hun werk zeer geapprecieerd werd. We bevelen aan om de ervaringen van de tafelgespreksleiders te verzamelen. Hun percepties over de groepsdynamiek en inhoud van de debatten zijn zeer waardevol voor zowel het evaluatieproces van de G1000 als de G32. Ook al gebeurde de voorbereiding en briefing van de tafelgespreksleiders maar 1 dag voor de start van het evenement, ze voelden zich doorgaans goed voorbereid en zelfzeker, zeker ook dankzij hun eigen professionele achtergrond en ervaring. Samen met de grafische voorzieningen waren zij de sleutel tot het succes.

■ OVER DE G32

We vinden het erg belangrijk dat de G32 genoeg tijd en ruimte krijgt om de complexiteiten van de thema's echt te doorgronden en dat alle inspanning wordt geleverd om ervoor te zorgen dat zij, en niet het G1000 organisatorisch team, de agenda van de uiteindelijke discussies bepalen. We adviseren ook om de belangrijkste politieke leiders over de G32 te informeren om zo voldoende draagvlak bij hen te creëren en om ervoor te zorgen dat de resultaten van de G32 worden meegenomen in besluitvormingsdebatten. Wij geloven dat het erg belangrijk is dat alle input die gedurende de G1000 werd ingediend bij de centrale balie wordt overgeheveld naar de G32 en dat er rekening mee gehouden wordt. Op die manier wordt het mogelijk de kwaliteit van het groeperingsproces te beoordelen en in welke mate het groeperingsproces alle beleidsopties beslaat die geïdentificeerd werden tijdens de G1000. We adviseren om tijdens het G32 proces een hoge mate van transparantie te behouden en degenen die niet meedoen tijdens dat proces op een of andere manier te informeren over het proces en de resultaten ervan. Het was een wijze beslissing om deelnemers van de G-Home en de G-offs in de G32 te betrekken; dit zal het project extra kracht geven.

Gezien de G1000 nationaal en internationaal al veel media-aandacht kreeg, zouden de organisatoren nu een inspanning moeten doen om politici uit te nodigen om op dit proces te reageren. Het is belangrijk te zien hoe zij gevolg zullen geven aan die voorstellen, zeker aan die voorstellen die de G32 zal opstellen. Misschien

moet nog een extra media evenement georganiseerd worden waar politieke afgevaardigden de uiteindelijke resultaten bespreken. Op die manier zou de G1000 verkozen vertegenwoordigers kunnen aansporen om hun eigen beleidskeuzes uit te leggen en om hen aan te spreken om met hen rekening te houden. Op die manier kunnen de verwachtingen van de deelnemers ingelost worden en wordt frustratie vermeden. We raden aan de ervaringen en de inzichten van de G1000 te gebruiken om uit participatieprocessen, hun output en hun impact, nog meer lessen te trekken. Gezien de zwaarwegende kosten en logistiek die gepaard gaan met een participatieve methodiek: hoe kan een sterke binding met het politieke niveau ontwikkeld worden zodat er met de resultaten rekening gehouden wordt?

Wat betreft de inhoud van de discussies kan men onderzoeken welke onderwerpen het meest geschikt zijn voor massa deliberaties en kan men de toegevoegde waarde van zulke processen identificeren, zeker bij omstreden onderwerpen. Het kan ook aanbevolen worden lessen te leren van de deelnemers. Wat waren hun gevoelens, wat heeft hen ertoe aangezet deel te nemen en hoe hebben ze de G1000 ervaren? Het zou de moeite waard zijn om de deelnemers over zulke onderwerpen te bevragen. Al pratend met de deelnemers, merkten we dat er geen duidelijk besef was waarom de G1000 nu eigenlijk plaatsvond en we hoorden dat mensen om verschillende redenen deelnamen. Een vaak herhaald onderwerp tijdens onze gesprekken was echter dat er algemene ontevredenheid heerst over de wijze waarop democratie in België wordt georganiseerd. De G1000 zou kunnen helpen bij het definiëren van wat voor soort democratie beter geschikt zou zijn om de noden van de hedendaagse burgers te lenigen.

Rapporteur van het internationale waarnemersteam
Martin Wilhelm (Citizens for Europe, Duitsland)

Andere leden van het team

Ida Andersen (Danish Board of Technology, Denemarken)
Prof. dr. David Farrell (University College Dublin, Ierland)
Dr. Clodagh Harris (University College Cork, Ierland)
Prof. dr. Richard Stilmann II (University of Colorado Denver, USA)
Dr. Julien Talpin (Ceraps/University of Lille 2, Frankrijk)
Prof. Dr. Jean Tillie (Universiteit van Amsterdam, Nederland)
Cécile Le Clercq (afgevaardigde van de Europese Commissie)
Joana Vieira da Silva (afgevaardigde van de Europese Commissie)

Op 10 juni 2011 verscheen het Manifest van de G1000 in vijf nationale kranten. De eerste 27 ondertekenaars waren de stichters van het initiatief. Ze kregen in de weken daarop het gezelschap van 10.000 andere ondertekenaars.

Sigrid Bousset

(Brussel, 1969) is dramaturg en literair organisator. Zonet publiceerde zij *Meer dan ik mij herinner*, een gesprekkenboek met Ivo Michiels. Moedertaal: Nederlands.

Benoît Derenne

(Lobbes, 1962) is sinds 1998 stichter en directeur van de Stichting voor de Toekomstige Generaties, die duurzame initiatieven ondersteunt in België en Europa. Moedertaal: Frans.

Christophe Gérard

(Brussel, 1980) is webontwikkelaar. Moedertaal: Frans.

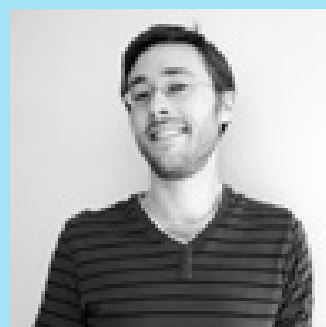
Didier Caluwaerts

(Leuven, 1983) is doctoraatsstudent aan de VUB. Zijn onderzoek handelt over democratie in diep verdeelde samenlevingen. Moedertaal: Nederlands.

Martin De Wulf

(Brussel, 1978) is PhD in informatica / webontwikkelaar. Hij is geïnteresseerd in sociaal innovatief gebruik van technologie. Moedertaal: Frans.

Louis De Visscher

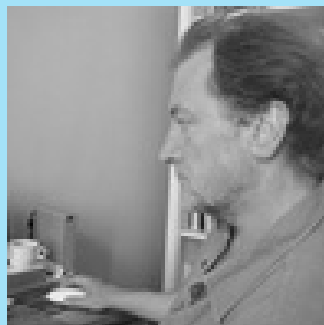
(Brussel, 1980) is een grafisch ontwerper en heeft een licentiaat in Informatie en Communicatie. Moedertaal: Frans.

Fatma Girretz

(Luxemburg, 1968) heeft een licentiaat in Germaanse talen, en is cultuur uitvoerende en theater maker.

Moedertaal : Duits.

Paul Hermant

(Charleroi, 1957) is mede-oprichter van Opération Villages Roumains en Causes Communes, radio chroniqueur.

Moedertaal: Frans.

Maud Hagelstein

(Wareme, 1980) is een research fellow bij het FRS-FNRS. Ze werkt op het gebied van de filosofie van kunst en cultuur aan de Universiteit van Luik.

Moedertaal: Frans.

Dries Heyman

(Poperinge, 1977) is managing director van Wow Communication

Moedertaal: Nederlands.

Dirk Jacobs

(Brugge, 1971) is hoogleraar sociologie aan de Université Libre de Bruxelles.

Moedertaal: Nederlands.

Meryem Kanmaz

(Beringen, 1971) is politiek wetenschapper.

Moedertaal: Nederlands/Turks.

Cato Léonard

(Antwerpen, 1967) Is managing partner van Glassroots, een bedrijf gespecialiseerd in stakeholder engagement.

Moedertaal: Nederlands.

Gautier Platteau

(Kortrijk, 1980) is uitgever en organisator van onder meer de tentoonstelling 'Portret 1989-2009' van Stephan Vanfleteren. Moedertaal: Nederlands.

Patrick N'siala Kiese

(Kinshasa, 1980) is activist en lid van de Congolese diaspora. Moedertaal: Lingala.

Min Reuchamps

(Seoul, 1982) is een onderzoeker van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek, Departement Politieke Wetenschappen aan de Universiteit van Luik. Moedertaal: Frans.

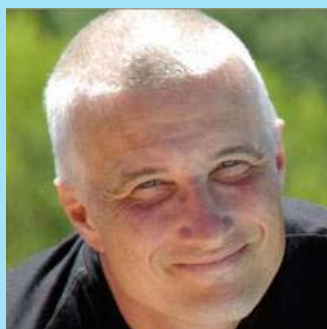
Jim Seynaeve

(Moeskroen, 1966) is artistieke manager en creatieve ondernemer. Moedertaal: Nederlands.

Dave Sinardet

(Antwerpen, 1975) is politicoloog aan de VUB en de Universiteit Antwerpen. Hij is tevens columnist bij De Standaard en Le Soir. Moedertaal: Nederlands.

Vincent Engel

(Ukkel, 1963) is schrijver, auteur van een twintigtal romans, en professor in de literatuur en geschiedenis (UCL Ihecs). In zijn vrije tijd, columnist en toneelauteur. Moedertaal: Frans.

Adinda Van Geystelen

is als artistiek directeur actief in de cultuursector. Moedertaal: Nederlands.

Sébastien Van Drooghenbroeck

(Charleroi, 1973) is hoogleraar recht aan de Facultés Universitaires Saint-Louis, waar hij staatsrecht en Rechten van de Mens les geeft.
Moedertaal: Frans.

Jonathan Van Parys

(Louvain-la-Neuve, 1982) coördineert HackDemocracy.Org in Brussel en was mede-initiator van PublishTheNote.Be.
Moedertaal: Frans.

Lieselot Vandamme

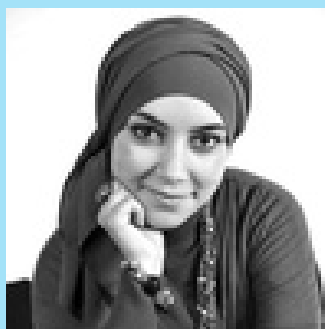
(Brasschaat, 1979) is televisiemaker en werkte mee aan programma's als Vispa, Bouwmeesters, Panorama en De Grootste Belg.
Moedertaal: Nederlands.

Myriam Stoffen

is directeur van de Zinneke Parade.
Moedertaal: Nederlands.

David Van Reybrouck

David Van Reybrouck (Brugge, 1971) is schrijver van onder meer Missie en Congo. Een geschiedenis. Hij is tevens voorzitter van PEN Vlaanderen.
Moedertaal: Nederlands.

Fatima Zibouh

(Sint-Agatha Berchem, 1981) is doctoraatsstudent in de Politieke en Sociale Wetenschappen aan de Universiteit van Luik.
Moedertaal: Frans.

Francesca Vanthielen

(Eeklo, 1972) is presentatrice bij VTM en actrice.
Moedertaal: Nederlands.

■ DE G1000 MEDEWERKERS

ALGEMENE COÖRDINATIE

Benoît Derenne
Cato Léonard
Min Reuchamps
David Van Reybrouck

CAMPAGNELEIDSTER

Cato Léonard

WOORDVOERDERS

Benoît Derenne
David Van Reybrouck
Francesca Van Thielen

INTERNATIONALE RELATIES

David Van Reybrouck
Peter Vermeersch

CEL METHODOLOGIE

COÖRDINATIE

Min Reuchamps

RESEARCH

Didier Caluwaerts
Jérémy Dodeigne
Dirk Jacobs
Dave Sinardet
Sébastien Van Drooghenbroeck
Peter Vermeersch

RAPPORTEURS

Christophe Bell
Vincent Jacquet
François Xavier Lefebvre
Margot Van de Put

CONTACTPERSOON DEELNEMERS

Nathalie Goethals

DATA-ANALYSE

Didier Caluwaerts
Sarah Carpentier
François Ghesquière
François Xavier Lefebvre
Jan Keustermans
Vincent Vandermeeren
Peter Van Praet

ONDERSTEUNENDE FACILITATOR

Didier Caluwaerts

Aurélié Leflere

PROCESBEGELEIDING DOOR EXTERNE CONSULTANTS

Stéphane Delberghe

Mark Hongenaert

Stef Steyaert

CEL FUNDRAISING

Benoît Derenne

Cato Léonard

David Van Reybrouck

CEL INTERNE EN EXTERNE COMMUNICATIE

COÖRDINATIE & INHOUD

Miriana Frattarola

Geertrui Heyvaert

Lieve Van den Broeck

WEBSITE

Paul Barbieux

Lieve Van den Broeck

David Van Reybrouck

NIEUWSBRIEF

Geertrui Heyvaert

VIDEO

Atelier en Tik

Gérard Lambot

Jean-Luc Tillière

ADVIES

Marc Michils

VERTAALCOÖRDINATIE

Bart Defrancq

Geertrui Heyvaert

Véronique Philips

SLOTPUBLICATIE (INHOUD & VORMGEVING)

Christophe Bell

Charlotte Bonduel

Martine Deré

Benoît Derenne

Miriana Frattarola

Aline Goethals

Fatma Girretz

Inge Henneman

Jelle Henneman

Ken Lambeets

Jelle Meys

Min Reuchamps

Emilie Roell

Jean-Luc Tillière
Iyallola Tillieu
Lieve Van den Broeck
David Van Reybrouck

BIJZONDERE OPDRACHTEN

Charlotte Bonduel
Emmy Deschuttere
Jonathan Van Parys

CEL LOGISTIEK

CATERING, ACCOMMODATIE, TRANSPORT & COÖRDINATIE

Ronny David
Aline Goethals
Raf Knops
Alice Naveau
Vincent Vandermeeren

ORGANISATIE SLOTCEREMONIE

Aline Goethals
Raf Knops
Alice Naveau
Vincent Vandermeeren

CEL VRIJWILLIGERS

Fatma Girretz
Benjamin Rieder
Pierre-Yves Ryckaert
Fatima Zibouh

CEL VERTALERS EN TOLKEN

Astrid Baeten
Philippe Beck
Joris Beckers
Evelyne Bellemans
Bart Defrancq
Mark De Geest
Douchka De Groote
Yves Dejaeghere
Ellen Devlaeminck
Céline Dubois
Fatma Girretz
Aline Goethals
Petra Heylen
Thierry Jiménez-Scholberg
Vincent Larondelle
Pauline Lemaire
Stefaan Maes
Karel Platteau
Véronique Philips
Reinhilde Pulinx
Christoph Raudonat

Patrick Rondou
Gerda Schaut
Rudi Thomassen
Heleen Touquet
Brunhilde Vandenbulcke
Annelies Van Hauwermeiren
Simon Van de Sande
Didier Vandevoorde
Peter Van Praet
Ruth Van Wassenhove
Peter Vermeersch
Dirk Verbeeck
Georg Weinand

... en al diegenen die vrijwillig de handen uit de mouwen hebben gestoken en hier per abuis niet zijn opgelijst!

LEDEN VAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE G1000

Vincent Alsteen, Charlotte Bonduel, Sigrid Bousset, Didier Caluwaerts, Ben Caudron, Ronny David, Bart Defrancq, Benoît Derenne, Emmy Deschuttere, Bernadette De Bouvere, Louis De Visscher, Martin De Wulf, Jérémy Dodeigne, Vincent Engel, Miriana Frattarola, Christophe Gérard, Fatma Girretz, Aline Goethals, Nathalie Goethals, Maud Hagelstein, Inge Henneman, Paul Hermant, Dries Heyman, Geertrui Heyvaert, Anne-Sophie Igot, Dirk Jacobs, Vincent Jaquet, Raf Knops, Hubert Laterre, Jean-Michel Lebrun, François Xavier Lefebvre, Aurélie Leflere, Cato Léonard, Ewoud Monballiu, Alice Naveau, Patrick Nsiala Kiese, Bart Pennewaert, Véronique Philips, Gautier Platteau, Reinhilde Pulinx, Min Reuchamps, Benjamin Rieder, Philip Savelkoul, Dave Sinardet, Myriam Stoffen, Lieselot Vandamme, Lieve Van den Broeck, Stéphane Vanden Eede, Margot Van de Put, Vincent Vandermeeren, Sébastien Van Drooghenbroeck, Adinda Van Geystelen, Jonathan Van Parys, David Van Reybrouck, Francesca Vanthielen, Peter Vermeersch, Fatima Zibouh.

TAFELGESPREKSLEIDERS

Luc Auweraert, An Baert, Jim Baeten, Hade Bamps, Philippe Belien, Alice Berger, Caroline Beyne, Lieve Biesemans, Jan Blondeel, Jean Bofane, Hannah Bohez, Bart Cambré, Olivier Chaput, Philippe Charlier, Frédéric Claisse, Thibault Coeckelberghs, Vicky Daniels, Raphaël Darquenne, Geertrui De Cock, Hannes Couvreur, Luc-André Defrenne, Christof Delatter, Geneviève Delefortrie, Stef De Paepe, Jacqueline De Picker, Barbara de Radiguès, Annick De Rop, Sonia De Vos, Ann Dobbeni, Catherine Dupont, Jean-Jacques Félix, Benoît Flévez, Corinne Gobin, Danni Godart, Pierre Guilbert, Anne Guillaume, François Jeanjean, Elodie Jiminez, Rabah Kaddouri, Eléonore Kennis, Ludo Keunen, Veerle Koks, Yves Larock, Jo Lefevre, Aurélie Leflere, Marcel Linsmeau, Hervé Lisoir, Jean Maertens, Lieve Maes, Chloe Marthe, Katrien Massa, Nathalie Matthijs, Marc Michiels, Jean-Paul Minet, Abdullah Mohammed, Ewoud Monballiu, Gina Moors, Pierre Motyl, Michiel Nuytemans, Carine Petit, Anouk Reygel, Annemie Rossenbacker, Marianne Schapmans, Luk Schoukens, Peter Sleenckx, Bert Smits, Jos Speetjens, Anton Stellamans, Stef Steyaert, Mat Steyvers, Adinda Taelman, Frans Teuchis, Carlos Theus, Olivier

Treinen, Annemie T'Seyen, Nele Verbruggen, Axel Verstrael, Tinne Vandesande, Mieke Vangramberen, Janusz Vanhellemont, Mia Vanlaeken, Catherine Van Eeckhaute, Wim vander Elst, Thomas Van Reybrouck, Bart Van Langendonck, Michael van Lieshout, Pascal Van Loo, Inge Vermeersch, Philip Verwimp, Griet Vielfont, Koen Willems, Ingrid Wolfs, Koen Wynants, Kenza Yckoubi, Heidi Zwaenepoel.

VERTALERS EN TOLKEN BURGERTOP

An Baeyens, Doris Beckmann, Evelyne Bellemans, Amelia Bonte, Magali Decanière, Bart Defrancq, Margot Dekeyser, Elke Delaere, Lise Destombes, Ellen Devlaeminck, Liesbeth De Bleeker, Luc De Smet, Etienne Gothier, Stef Grosjean, Astrid Herkenhoff Konersmann, Annelies Huylebroeck, Sander Kashiva, Dunja Matkovic, Adriaan Mosselmans, Silvia Payan, Ludovic Pierard, Joris Reynaert, Marloes Rooyackers, Colette Storms, Nele Tinck, Jeff Vanderelst, Didier Vandevoorde, Annelies Van Hauwermeiren, Yaele Vanhuyse, Levi Van Lierde, Bart Van Loo, Liesbeth Van Vynckt, Ruth Van Wassenhove, Dirk Verbeeck.

MET DANK AAN ALLE BEDRIJVEN EN PERSONEN DIE DE G1000 IN NATURA OF AAN EEN STERK VERMINDERD TARIEF STEUNDEN

3M
AFOSOC-VESOFO
Art2Work
Atanor
Atelier en Tik
AuviPartners
Belgacom, Mobistar, Base, Telenet (0900 nummer)
Belgian Poster
Brightfish
Café de Fiennes
CDS
Colruyt
Delhaize
Geert Groffen
GFK Significant
Gum Studio
Het digitaal Geweld
Hogeschool Gent
Hotel Bloom
Hyundai
Inbev
Ivox
Kadenza
KPMG
Levuur
Lotus Bakeries
Momentum-pco
Negotrade
Paratel
Passaporta

Projuice
Rode Kruis
Saatchi & Saatchi
Sherpa
Streamdis
Studio Dann
Synthetron
T&T
Tolkenscholen Antwerpen, Brussel en Bergen
Video in motion
Visualharvesting
WDM
Wouter Deprez en NTGent
WWCC

FIGURANTEN IN DE CINEMA SPOT

Colette Braeckman, Fatma Girretz, Pierre Kroll, Dirk Tieleman, Sam Touzani, Pie Tshibanda, Bruno Vanden Broecke, Frieda Van Wijck, Francesca Vanthielen, Tom Waes, Manuel Zimmermann

Gerrit Rauws, directeur Koning Boudewijnstichting

'Als democratie alleen maar een methode is om verkiezingen mogelijk te maken, dan valt ze maar karig uit. Publieke deliberatie kan een manier zijn om de representatieve democratie te versterken. Zeker wanneer het gaat om maatschappelijke problemen waarbij de keuzes die de overheid moet maken niet voor de hand liggen.'

Maxime Prévot,
burgemeester van Namen

'Voor mij is de doorleefde ervaring van burgers een welkome aanvulling bij de legitimiteit die uitgaat van verkiezingen. Vandaag besturen is helemaal anders dan vijftien of dertig jaar geleden. Goed bestuur zal in de toekomst een beroep moeten doen op nieuwe vormen van betrokkenheid en inspraak. We kunnen dus maar beter klaarstaan dan de trein voorbij te zien razen.'

Jörgen Oosterwaal, hoofdredacteur Knack

'Natuurlijk schuilt er een zekere naïviteit in dit project, en klinkt het allemaal nogal hoogdravend, maar ik heb het moeilijk met diegenen die er lacherig over doen. Onze democratie is vermoeid en vertoont zelfs uitputtingsverschijnselen. Dat een groep mensen daar iets aan wil doen, en via studie en dialoog het democratisch proces probeert heruit te vinden, is bewonderenswaardig en getuigt van burgerzin.'

Nathalie & Jean-Luc, vrijwilligers

Nathalie is de contactpersoon voor de deelnemers van het burgerpanel: 'Het is een cadeau om hieraan te mogen meedoen, vind ik. Een privilege om zo'n boeiend proces van nabij mee te maken' Jean-Luc zat vorig jaar als deelnemer aan één van de tafels van de Burgertop, en gaf zich daarna op als vrijwilliger. Hij is nu de huisfotograaf.

Miriana,
van de cel communicatie

'Kan iemand me uitleggen waarom politici zo bang zijn van burgers? Wij hebben het beste voor met de (representatieve) democratie, en willen haar de hoogstnodige nieuwe zuurstof geven. Okee, misschien dat de huidige participatie daar wat schrammen door zou oplopen... Maar is die ook niet dringend aan vernieuwing toe?!'

Aangezien de Europese democratieën zich in een crisis bevinden, toont de G1000 een weg voorwaarts.

- Rapport van de internationale waarnemers van de G1000

Op 11 juni 2011, na precies één jaar zonder regering, verscheen het Manifest van de G1000. Maar liefst vijf nationale kranten drukten het af: De Standaard, De Morgen, De Tijd, Le Soir en La Libre Belgique. “Als de politici er niet uit geraken, laat de burgers dan mee beraadslagen,” stond er. “Wat het volk niet heeft aan kennis, heeft het aan vrijheid.” Op enkele dagen tijd ondertekenden meer dan tienduizend mensen het Manifest, meer dan achthonderd vrijwilligers boden zich aan, duizenden giften kwamen binnen.

Hoe zit het nu met dit burgerinitiatief, anderhalf jaar, een burgertop en een burgerpanel later ? Wat zijn de resultaten ervan, wat zijn de eerste lessen en zijn er reeds toekomstplannen ?

Kan het G1000 experiment van deliberatieve democratie via loting nieuwe democratische inspiratie bieden ?

Eén ding is zeker, de G1000 heeft de noodzaak aan democratische innovatie op de agenda gezet.

www.g1000.org

ISBN 978-2930275-53-6

Wettelijk depot D-2012-8490-08

STICHTING VOOR
TOEKOMSTIGE GENERATIES

FONDATION POUR LES
GÉNÉRATIONS FUTURES

Vlaams
Parlement

PROVINCIE
VLAAMS • BRABANT

PROVINCIE
ANTWERPEN

provincie
Limburg

Provincie
West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

Provincie
Oost-Vlaanderen
Voor ieder van ons